UNIVERSITATEA CREȘTINĂ
”DIMITRIE CANTEMIR”

Facultatea de Științe Juridice și Administrative

Coordonator de disciplină:
Conf. univ. dr. IOAN MOLNAR

UCDC

DREPT PENAL. PARTEA SPECIALĂ I

Suport de curs
Drept, Anul III, Semestrul I

SEMNIFICAŢIA PICTOGRAMELOR


= INFORMAŢII DE REFERINŢĂ/CUVINTE CHEIE


= TEST DE AUTOEVALUARE


= BIBLIOGRAFIE


= TEMĂ DE REFLECŢIE


= TIMPUL NECESAR PENTRU STUDIUL UNUI CAPITOL SAU SECȚIUNE


= INFORMAȚII SUPLIMENTARE PUTEȚI GĂSI PE PAGINA WEB A U.V.T. LA ADRESA www.didfc.valahia.ro SAU www.id.valahia.ro .

Tematica cursului

1. Capitolul I. Noțiuni generale despre încadrarea juridică în dreptul penal special.

2. Capitolul II. Infracțiuni contra vieții și integrității corporale și sănătății: *omorul, omorul calificat, omorul deosebit de grav, uciderea din culpă, pruncuciderea, uciderea din culpă, lovirea sau alte violenţe, vătămarea corporală, vătămarea corporală gravă, loviturile sau vătămările cauzatoare de moarte, vătămarea corporală din culpă, avortul.*

3. Capitolul III. Infracțiuni contra libertății persoanei: *lipsirea de libertate, violarea de domiciliu, amenințarea și șantajul.*

4. Capitolul IV. Infracțiuni privitoare la viața sexuală: *violul, actul sexual cu un minor, incestul, hărțuirea sexuală.*

5. Capitolul V. Infracțiuni contra demnității: *insulta și calomnia.*

6. Capitolul VI. Infracţiuni contra patrimoniului: *furtul simplu, furtul calificat şi furtul comis la plângerea prealabilă, tâlhăria, abuzul de încredere, gestiunea frauduloasă, înşelăciunea, tulburarea de posesie, tăinuirea.*

CAPITOLUL I
NOŢIUNI GENERALE DESPRE ÎNCADRAREA JURIDICĂ ÎN DREPTUL PENAL SPECIAL

1. Cuprins
2. Obiectiv general
3. Obiective operaţionale
4. Timpul necesar studiului capitolului
5. Dezvoltarea temei
6. Bibliografie selectivă
7. Temă de reflecţie
8. Modele de teste
9. Răspunsuri şi comentarii la teste

Cuprins

- **Noţiune şi etapele încadrării juridice în dreptul penal special**
- **Tehnica încadrării juridice.**

- **Obiectiv general:** **Dobândirea de cunoştinţe privind principalul aspect al folosirii noţiunilor învăţate în cadrul dreptului penal special, ideea de încadrare juridic a unei fapte în textul de lege.**

- **Obiective operaţionale:** **Însuşirea tehnicii şi a etapelor încadrării juridice.**

 **= 3 ore**

CAPITOLUL I
ÎNCADRAREA JURIDICĂ ÎN DREPTUL PENAL SPECIAL

1. Noţiunea, felurile şi etapele încadrării juridice în dreptul penal special.



Încadrare juridică

1.1. Definirea noţiunii de încadrare juridică. Încadrarea juridică este o noţiune legată de aplicarea nemijlocită a normelor penale speciale la fapte concrete. Noţiunea ca atare este folosită doar de dreptul penal special, cu toate că şi alte ramuri de drept uzitează încadrarea juridică a unor situaţii sociale la normele lor specifice.

Folosirea noţiunii de încadrare juridică în materia dreptului penal subliniază, credem, un plus de exigenţă ce trebuie dovedit în aplicarea normelor penale speciale, exigenţă justificată de consecinţele severe pe care trebuie să le suporte nemijlocit cel supus represiunii penale. Această exigenţă rezultă şi din interpretarea dispoziţiilor art. art. 1 alin. (1) teza a II-a din codul de procedură penală (c.p.p.) care prevede în esenţă că represiunea penală trebuie exercitată astfel încât „ ... *orice persoană care a săvârşit o infracţiune să fie pedepsită potrivit vinovăţiei sale şi nici o persoana nevinovată să nu fie trasă la răspundere penală*”.



Tragerea la răspundere penală sau represiunea penală are la bază în primul rând, un temei de drept şi, în al doilea rând, un temei de fapt. Altfel spus, în drept trebuie constatat că exista o normă penală specială care incriminează sau consideră infracţiune o anumită faptă. În fapt, trebuie constatat, în primul rând, că fapta la care norma se referă a fost săvârşită. A încadra juridic o faptă în dreptul penal special echivalează cu operaţiunea de identificare a normei/normelor penale speciale aplicabile în cazul dat sau cum s-a spus, cu „introducerea faptei în tiparul legii”.

Încadrarea juridică a faptei în norma de incriminare presupune, în primul rând, identificarea normei penale speciale care incriminează fapta săvârşită şi o defineşte ca infracţiune. Stabilirea normei penale aplicabile faptei săvârşite şi care constituie cadrul legal în care se „încadrează” acea faptă este precedată de un proces de reducere a particularităţilor faptei concrete la elementele ei *tipice,* fundamentale, spre a fi posibilă *compararea* elementelor caracteristice faptei concrete cu cerinţele normei de incriminare (tiparul, modelul legal). După o atare *selectare* a trăsăturilor caracteristice faptei concrete, organul judiciar identifică norma legală prezentă fie în codul penal fie într-o lege penală specială fie într-o lege nepenală cu dispoziţii penale care se potriveşte el mai bine faptei/faptelor săvârşite în mod concret. O încadrare juridică

temeinică şi legală presupune, în principiu, o corespondenţă perfectă între elementele faptei concrete, a condiţiilor de săvârşire a acesteia şi elementele, precum şi condiţiile prevăzute în norma de incriminare. Această concordanţă perfectă între fapta concreta şi norma penală de incriminare creează condiţiile înlăturării arbitrariului şi abuzului în activitatea represivă penală şi permite realizarea pe deplin aprincipilului legalităţii incriminării şi pedepsei. Sunt frecvente însă şi situaţiile în care o faptă concretă a fost comisă într-o formă atipică. Spre exemplu, dacă nu s-a produs rezultatul descris în norma de incriminare, fapta rămânând în faza actelor de executare sau dacă este vorba despre o persoană care a acţionat în calitate de instigator sau complice. În aceste situaţii, evident, concordanţa între fapta concretă şi norma penală se realizează nu numai prin raportare la norma de incriminare din partea specială a codului şi care se referă la varianta (forma) tip ci şi prin raportare la normele din partea generală a Codului penal (c.p.) care reglementează tentativa, instigarea sau complicitatea, pentru ipotezele cu care am operat în exemplul dat.



Prin urmare, încadrarea juridică a faptei concrete în normele dreptului penal nu se rezumă numai la stabilirea normei penale speciale aplicabile în cazul dat, ci este necesară şi aplicarea unor norme penale generale referitoare la tentativă, participaţie, pluralitate de infracţiuni, circumstanţe agravante sau atenuante etc., în vederea unei concordanţe perfecte a stării de fapt cu dispoziţiile legale aplicabile în cazul concret şi pe baza cărora se va desfăşura acţiunea represivă faţă de persoana care a săvârşit fapta concretă.



Definiție

În lumina celor arătate, putem defini încadrarea juridică a faptei în normele dreptului penal ca fiind *operaţiunea pe care o execută organul judiciar de stabilire a concordanţei depline între fapta săvârşită şi norma penală specială care incriminează aceea faptă, precum şi în raport cu dispoziţiile penale generale aplicabile cu privire la fapta săvârşită.*



Delimitarea încadrării juridice de calificarea juridică

Încadrarea juridica a faptei mai este denumită uneori şi *calificarea infractiunii*. Cu toate acestea cele două noţiuni presupun aspecte diferite. Astfel, încadrarea juridică este o operaţiune ce se realizează în procesul aplicării legii penale şi este menită să identifice cadrul legal de incriminare, precum şi concordanta faptei concrete cu modelul legal corespunzător; această operaţiune este atributul organelor judiciare, în timp ce calificarea juridică este o operaţiune care se realizează cu prilejul elaborării normelor penale speciale, atunci când legiuitorul, definind trăsăturile faptei

care constituie infracţiune, stabileşte apartenenţa acesteia la sfera ilicitului penal, deosebind-o de faptele care atrag o răspundere juridică de altă natură sau nu atrag nici o răspundere juridică, şi această operaţiune este atributul legiuitorului.

O încadrare juridică realizată corect şi legal trebuie să pornească şi să ţină cont de următoarele premise:



Premisele încadrării juridice

- ✓ slabilirea exactă a situaţiei de fapt în cursul procesului penal prin administrarea probelor legal admise:
- ✓ cunoaşterea temeinică a conţinutului normelor penale, în primul rând a celor speciale, dar şi a celor generale;
- ✓ deprinderea sau priceperea de a identifica în situaţia de fapt trăsăturile, elementele şi condiţiile prevăzute în norma de incriminare.

Greşita încadrare juridică aduce atingeri grave justiţiei penale. Cel mai adesea în practica judiciară greşita încadrare juridică se prezintă sub următoarele forme:

- ✓ fapta este considerată infracţiune, deşi în realitate nu este, deoarece îi lipseşte un element constitutiv prevăzut în norma de incriminare;
- ✓ fapta comisa este încadrată în raport de o anumită normă de incriminare, deşi în realitate ea întruneşte elementele constitutive ale altei norme cu dispoziţii mai grave sau mai uşoare;
- ✓ fapta nu este considerată o infracţiune, deşi în realitate constituie infracţiune.



Etapele încadrării juridice

1.2. Etapele încadrării juridice. Încadrarea juridică, până va rămâne definitivă, parcurge anumite etape care sunt evident strâns legate de etapele pe care le parcurge procesul penal din momentul începerii urmăririi penale şi până la rămânerea definitivă a hotărârii de condamnare. Stabilirea încadrării juridice corecte este de mare importanţă, deoarece pe o asemenea bază se determină competenţa organului judiciar şi se justifică luarea anumitor măsuri procesuale.

O anumită încadrare juridică este realizată de funcţionarii de stat însărcinaţi cu descoperirea infracţiunilor şi identificarea infractorilor, chiar în etape ce preced procesul penal, dar această încadrare se întemeiază pe elemente de fapt vagi insuficient conturate. Încadrarea juridică propriu-zisă se face exclusive în cadrul procesului penal, începând din faza urmăririi penale şi până la pronunţarea unei hotărâri penale definitive, ea fiind definitivată de către instanţa de judecată, organ suveran în a aprecia dacă o faptă este infracţiune, de cine a fost săvârşită şi ce fel de infracţiune este.



Momentul începerii urmăririi penale

O primă etapă a încadrării juridice propriu-zise a infracţiunii *se realizează în momentul începerii urmăririi penale.* Încadrarea juridică în acest caz este atributul organului de cercetare penală şi/sau al procurorului, după caz. Actul oficial ce include în cuprinsul său obligatoriu încadrarea juridică dată faptei este reprezentat de *rezoluţia motivată* de începere a urmăririi penale.



Momentul punerii în mișcare a acțiunii penale

Un alt moment esenţial al procesului, o altă etapă putem spune, *este reprezentat de punerea în mişcare a acţiunii penale,* act procesual de competenţa procurorului care va emite în acest scop o *ordonanţă* în cuprinsul căreia trebuie obligatoriu făcută încadrarea juridică a faptei săvârşite. Având în vedere implicaţiile deosebite ale acestui act procesual, printre care, de multe ori şi arestarea inculpatului, încadrarea juridică în această etapă a procesului penal trebuie să fie deja temeinică şi legală (art. 234-236 c.p.p.).

În continuare, în faza urmăririi penale, *problema încadrării juridice se pune* în alte împrejurări, *cum ar fi: momentul prezentării materialului de urmărire penală, a* ascultării din nou a învinuitului sau cu prilejul terminării urmăririi penale şi al trimiterii în judecată.



Momentul judecării cauzei

Momentul final

În fine, în faza judecării cauzei penale de către instanţa competentă, *încadrarea juridică a faptei este statuată prin hotărârea instanţei de judecată,* care, dacă rămâne definitivă, devine executorie. În ipoteza în care hotărârea este atacată cu recurs la o instanţă superioară, aceasta din urma poate confirma sau infirma încadrarea juridică dată faptei de prima instanţă.

Încadrarea juridică finală este deci rezultatul unui proces lung de evaluare sau reevaluare a încadrării iniţiale, proces care este contradictoriu şi priveşte, atât temeiurile de drept, cât şi temeiurile de fapt pe care se fundamentează încadrarea juridică cuprinsă în hotărârea definitivă a instanţei de judecată. La realizarea acestui proces contribuie multe persoane care acţionează cu titlu oficial sau particular, în formele şi modalităţile prevăzute de normele dreptului penal şi a dreptului procesual penal, contribuind la asigurarea legalităţii pe planul dreptului penal material şi procesual penal.



Tehnica încadrăii juridice

1.3. Tehnica încadrării juridice.

1.3.1. Încadrarea juridică în cazuri tipice. Din punct de vedere strict tehnic, încadrarea juridică a unei fapte antisociale care întruneşte elementele constitutive ale unei infracţiuni tipice este cel mai uşor de realizat. Avem de a face cu un caz tipic

atunci când o singură persoană, în calitate de autor, a săvârşit, spre exemplu, o infracţiune de omor simplu, în formă consumată, fără ca în prealabil să mai fi săvârşit o altă infracţiune ori să fi fost condamnat pentru o infracţiune şi fără a i se putea reţine împrejurări ce pot constitui circumstanţe agravante sau atenuante.

În cazurile de acest gen, în cuprinsul înscrisului ce materializează încadrarea juridică dată faptei, se fac următoarele menţiuni: „*Fapta comisa de X constând în ... (se descrie succint fapta) întruneşte elementele constitutive ale infracţiunii de omor prevăzute de art. 174 alin.1 c.p.*"

1.3.2. Încadrarea juridică a faptelor săvârşite în forme atipice.



În cazul tentativei

a) *Încadrarea juridică a unei fapte comise în forma tentativei.* Desigur că problema încadrării juridice a faptei rămase în faza tentativei (actele de executare) nu pune decât în ipoteza în care tentativa la respectiva infracţiune este sancţionată de norma penală.

În acest caz fapta concretă nu întruneşte toate cerinţele normei de incriminare (fapta concretă nu cuprinde şi rezultatul cerut de norma de incriminare), ca urmare raportarea faptei numai la norma de incriminare nu este suficientă pentru încadrarea ei juridică corectă.

Insuficienţa se constată, nu numai sub aspectul conţinutului incriminării, dar şi al modului de sancţionare. Din punct de vedere tehnic, încadrarea în acest caz implică raportarea faptei şi la alte dispoziţii cu sediul în partea general a Codului penal.

În ipoteza, spre exemplu, a comiterii unei tentative de omor, încadrarea juridică se va formula în felul următor: „*Fapta numitului X constând în ... (se descrie succint fapta) constituie tentativă la infracţiunea de omor prevăzută în art. 20 combinat cu art. 21 raportat la art. 174 alin. 1 şi 2.*" În acest caz trebuie făcută referirea la art. 20 care defineşte tentativa, la art. 21 care arată modul cum se pedepseşte tentativa, la art. 174 alin.1 care este norma de incriminare a faptei de omor simplu şi la alin. 2 al art. 174 care prevede expres ca tentativa la omor se pedepseşte. Este de menţionat că textele din partea specială a Codului penal <u>se combină</u> între ele, în timp ce textele din partea generală <u>se raportează</u> la cele din partea specială ori se aplică în completarea acestora în alte situaţii. Aceste formule au, desigur, un caracter convenţional, dar sunt folosite frecvent în practica judiciară.



În cazul participației

***b)** Încadrarea juridică a unei fapte comise de către o persoană în participaţie sub forma instigării sau a complicităţii.* În prima ipoteză când, spre exemplu, o persoană a comis un act de instigare la omor, încadrarea va fi formulată în felul următor: „*Fapta numitului X constând în ... (se descrie pe scurt fapta) constituie instigare la infracţiunea de omor prevăzută în art. 25 combinat cu art. 27 raportat la art. 174 alin. 1 c.p.*" Din această formulare se va înţelege că este vorba de o instigare, formă a participaţiei, care îndeplineşte condiţiile prevăzute în art. 25 c.p., că instigarea se pedepseşte după sistemul prevăzut în art. 27 c.pen. şi că instigarea se referă la o faptă de omor ale cărei condiţii de incriminare sunt prevăzute în art. 174 alin.1 c.p., condiţii care sunt îndeplinite în cazul dat de fapta concretă.

În cazul complicităţii la omor, încadrarea se face în mod asemănător, cu deosebirea că se face trimitere întâi la art. 26 care stabileşte condiţiile complicităţii, care se va combina cu art. 27 care prevede modul de pedepsire a complicelui, după care aceste texte reunite se raportează la art. 174 care incriminează omorul.



În cazul infracțiunii continuate

***c)** Încadrarea juridică în cazul săvârşirii faptei în formă continuată.* Încadrarea juridică în acest caz se face prin menţionarea textului de lege care incriminează fapta respectivă, făcându-se aplicarea art. 41 alin. 2 c.p. care stabileşte condiţiile de existenţă ale infracţiunii continuate şi a art. 42 care prevede modul de stabilire a pedepsei în cazul săvârşirii unei infracţiuni continuate. Astfel, în ipoteza în care o persoană a săvârşit infracţiunea de tâlhărie prin acte repetate, dar în realizarea aceleiaşi rezoluţii infracţionale, aceasta fapta va fi încadrată în art. 211 cu aplicarea art. 41 alin. 2 combinat cu art. 42 c.p.



În cazul recidivei

***d)** Încadrarea juridică în situaţia săvârşirii faptei în stare de recidivă.* Dacă infracţiunea a fost comisă de o persoană după ce mai înainte mai săvârşise o infracţiune pentru care fusese condamnat definitiv fiind în acest caz îndeplinite şi condiţiile stării de recidivă, fapta va fi încadrată în textul de lege care o incriminează, făcându-se şi aplicarea normelor generale care reglementează recidiva, precum şi a celor care stabilesc modul de aplicare a pedepsei în acest caz. De exemplu, dacă X a săvârşit o infracţiune de violare de domiciliu în formă calificată după ce înainte a executat 5 ani închisoare pentru o infracţiune de lipsire de libertate, încadrarea juridică va putea fi formulată sintetic în felul următor: „*Fapta numitului X ...(se descrie fapta) constituie infracţiunea de furt prevăzută în art. 192 c.p. cu aplicarea art. 37 lit. b) combinat cu art. 39 c.p.",* aceasta în cazul în care avem de a face cu o

recidivă postexecutorie. Dacă recidiva este postcondamnatorie, se face aplicarea art. 37 lit. a) combinat cu art. 39 c.p., pentru persoana fizică.



În cazul unei infracțiuni consumate

e) Încadrarea juridică în cazul săvârşirii unor fapte concurente. Dacă aceeaşi persoana a săvârşit doua sau mai multe fapte prevăzute de legea penală, fără a fi condamnat definitiv pentru vreuna din ele, ne aflăm în prezenţa unui concurs de infracţiuni, iar pedeapsa pentru acesta trebuie să ţină cont de dispoziţiile părţii generale aplicabile concursului de infracţiuni. În acest sens, instanţa de judecată va stabili pedeapsa pentru fiecare infracţiune ce compune concursul şi apoi va stabili sancţiunea finală aplicând regulile acestei instituţii penale. Situaţia este oarecum similară recidivei, numai că în loc să se facă referire la dispoziţiile art. 37 şi 39 se va face aplicarea art. 33 alin. 1 lit. a) sau b) combinat cu art. 34 c.p. .



În cazul circumstanțelor atenuante sau agravante

f) Încadrarea juridică în cazul existenţei unor circumstanţe atenuante sau agravante. În acest caz, după încadrarea faptei în norma penala care o incriminează, se face şi aplicarea textului de lege ce prevede circumstanţele agravante sau atenuante corespunzătoare elementelor de agravare sau atenuare ce rezulta din situaţia de fapt ori din analiza situaţiei personale a celui care a săvârşit infracţiunea. De exemplu, dacă s-a comis o infracţiune de omor în stare de beţie anume provocată, fapta va fi încadrată în dispoziţiile art. 174 (care incriminează omorul simplu) cu aplicarea art. 75 lit. e) c.p. (care prevede că săvârşirea unei infracţiuni în stare de beţie anume provocată reprezintă o circumstanţă legală generală de agravare) combinat cu art. 78 c.p, texte de lege ce prevede modul de sancţionare atunci când se reţin circumstanţe agravante. În alte cazuri o infracţiune poate fi săvârşită într-o împrejurare ce reprezintă o circumstanţă atenuantă. De exemplu, o vătămare corporală gravă se poate comite sub imperiul unei provocări din partea victimei. În acest caz încadrarea juridică a faptei se va face în art. 182 (care incriminează vătămarea corporală gravă) cu aplicarea art. 73 lit. b) (care prevede că provocarea din partea victimei este o circumstanţă atenuantă legală) combinat cu art. 76 c.p. care arată ce efecte au circumstanţele atenuante asupra pedepsei.



BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ

I. Tratate şi monografii.

1. Alexandru Boroi, *Drept penal . Partea specială,* Ed. C.h. Beck, Bucureşti, 2006.

2. Vasile Dobrinoiu, Gheorghe Nistoreanu, şi ceilalţi, *Drept penal – Partea specială,* Ed. Europa Nova, Bucureşti, 1999.



TEST DE AUTOEVALUARE

Precizaţi, care este în opinia dvs., importanţa încadrării juridice ?



TEMĂ DE REFLECŢIE

Reflectați asupra faptului în care, dacă în faza de urmărire penală este greșită încadarea juridică a unei fapte concrete, ce se poate face ?

Dar în faza judecății cauzei ?

MODELE DE ÎNTREBĂRI

Întrebările vor fi tip grilă, cu cel puţin un răspuns fiecare întrebare.

1. Care va fi încadrarea juridică corectă pentru o faptă de furt simplu, realizată în stadiul tentativei:

a. art. 20 combinat cu art. 21, raportat la art. 208 alin. 1 c.p.
b. art. 20 raportat la art. 208 alin. 1 c.p.
c. art. 20 combinat cu art. 21, raportat la art. 208 alin.1 combinat cu art. 222 c.p.

2. Care va fi încadrarea juridică corectă pentru o faptă de viol simplu realizat în concurs real cu o faptă de violare de domiciliu ?

a. art. 197 alin. 1 combinat cu art. 192 alin. 1, raportate la art. 33 alin. 1 lit. a) c.p.
b. art. 197 alin. 1 combinat cu art. 192 alin. 1, raportate la art. 33 alin. 1 lit. a) combinat cu art. 34 c.p.
c. art. 197 alin. 1, raportat la art. 33 alin. 1 lit. a) combinat cu art. 34 c.p.

3. Care va fi încadrarea juridică corectă a unei fapte de omor calificat realizată asupra propriului copil în vârstă de 5 luni?

a. art. 175 alin. 1 lit. c şi d.
b. art. 175 alin. 1 lit. c.
c. art. 175 alin. 1 lit. d.

RĂSPUNSURI LA ÎNTREBĂRI

1. c.

2. b.

3. a.

CAPITOLUL II
INFRACŢIUNI CONTRA VIEŢII, INTEGRITĂŢII CORPORALE ŞI SĂNĂTĂŢII

1. **Cuprins**
2. **Obiectiv general**
3. **Obiective operaţionale**
4. **Timpul necesar studiului capitolului**
5. **Dezvoltarea temei**
6. **Bibliografie selectivă**
7. **Temă de reflecţie**
8. **Teste**
9. **Răspunsuri şi comentarii la teste**

Cuprins

- **Prezentarea infracţiunilor de omor: omorul simplu, omorul calificat, omorul deosebit de grav.**
- **Prezentarea infracţiunii de pruncucidere.**
- **Prezentarea infracţiunii de ucidere din culpă.**
- **Prezentarea infracţiunii de lovire sau alte violenţe.**
- **Prezentarea infracţiunii de vătămare corporală.**
- **Prezentarea infracţiunii de vătămare corporală gravă.**
- **Prezentarea infracţiunii de loviri sau vătămări cauzatoare de moarte.**
- **Prezentarea infracţiunii de vătămare corporală din culpă.**
- **Prezentarea infracţiunii de avort.**

Obiectiv general: **Dobândirea de cunoştinţe privind infracţiunile de omucidere, adică acele infracţiuni care au ca rezultat principal moartea victimei, precum şi a infracţiunilor de loviri şi vătămări corporale.**

Obiective operaţionale: **Dezvoltarea capacităţii de a încadra juridic diferite fapte concrete care au avut ca urmare imediată moartea unei persoane sau vătămarea ei corporală în una dintre infracţiunile prevăzute în cadrul art. 174-185 din codul penal.**

 **= 5 ore**

CAPITOLUL II
INFRACŢIUNI CONTRA VIEŢII, INTEGRITĂŢII CORPORALE ŞI SĂNĂTĂŢII

Secţiunea I. Omuciderea

I. Omorul simplu – art. 174 din codul penal.

1. Definirea infracţiunii de omor. *Omorul,* aşa cum apare definit în art. 174 c.pen., *constă în uciderea unei persoane.*

2. Condiţii preexistente.

2.1. Obiectul juridic.



Viaţa, bunul cel mai de preț

a) Obiectul juridic special al infractiunii de omor îl constituie relaţiile sociale a căror formare, desfăşurare şi dezvoltare normală implică respectarea vieţii umane sub toate formele în care ea se manifestă. Prin incriminarea omorului este protejată această valoare socială esenţială şi prin mijlocirea acesteia sunt apărate toate relaţiile sociale care se nasc şi se dezvoltă în jurul valorii sociale menţionate.

Omul şi viaţa sa reprezintă valori sociale fundamentale, fiindcă prin om şi în jurul său se formează şi se dezvoltă imensa majoritate a relaţiilor sociale; ocrotind aceste valori, implicit sunt apărate toate relaţiile sociale la care ne-am referit.



Prezintă obiect material – corpul persoanei

b) Obiectul material al omorului constă în corpul unui om în viaţă, indiferent de vârstă (copil sau nou-născut, tânăr, adult, bătrân), sex (bărbat sau femeie), starea sănătăţii (sănătos, bolnav, muribund) sau a normalităţii bio-antropologice (normal, anormal, viabil sau neviabil, cu malformaţii sau monstruozităţi anatomice sau antropologice etc.).

De aceea, ocrotirea vieţii se îndreaptă asupra tuturor persoanelor, fie ele sănătoase, bolnave şi muribunde, nefiind îngăduit nimănui să suprime viaţa cuiva, oricât de grele ar fi suferinţele pe care le îndură şi oricât de puţin timp ar mai avea de trăit, acest lucru fiind valabil şi pentru cazul în care bolnavul îşi dă consimţământul. Problema eutanasiei a stârnit multe discuţii atât în lumea medicală, cât şi în cea juridică. Potrivit deontologiei medicale euthanasia nu este acceptată, considerându-se, pe drept cuvânt, că medicul este dator să facă totul pentru salvarea vieţii, chiar şi în cazul unor bolnavi suferind de afecţiuni grave şi nevindecabile. La baza acestei concepţii stau posibilele erori de diagnostic, incertitudinea consimţământului

bolnavului şi, mai ales, arogarea de către medic a unor drepturi în a decide asupra vieţii sau mortii, cu care nimeni nu l-a înzestrat.

Obiect material (corpul uman) nu trebuie să fie confundat cu subiectul pasiv care este persoana a cărei viaţă a fost suprimată ori s-a încercat să i se suprime viaţa.

De asemenea, obiectul material al infracţiunii nu trebuie confundat cu corpul delict, care reprezintă acel obiect cu care s-a comis infracţiunea (de exemplu, o scândură, sau cuţitul, sau o armă, elemente care s-au folosit pentru a ucide persoana).

2.2. Subiecţii infracţiunii.



Orice persoană

a) Subiectul activ al infracţiunii poute fi orice persoană care îndeplineşte condiţiile legale de a răspunde penal, deoarece în cazul omorului simplu, nu se cere ca subiectul să îndeplinească o anumită calitate. În concluzie, infracţiunea poate fi săvârşită de orice persoană care îndeplineşte condiţiile generale psihofizice ale răspunderii penale.



Orice persoană

b) Subiectul pasiv al omorului este persoana ucisă ca urmare a activităţii făptuitorului, deci cea care suferă răul cauzat prin comiterea infracţiunii. Subiectul pasiv poate fi, în consecinţă, orice persoană, legea neimpunând nici o condiţie de calificare acestuia. După consumarea omorului, subiectul pasiv nu mai este o persoana, ci o victimă.

Eroarea asupra subiectului pasiv nu are nici o relevanţă, căci se arată că legea penală apară viaţa oricărei persoane. Infracţiunea de omor există şi atunci când făptuitorul îşi îndreaptă acţiunea asupra unei persoane pe care vrea s-o ucidă, dar, datorită unei greşite manipulări a instrumentului folosit sau altor cauze accidentale, rezultatul urmărit se produce asupra unei alte persoane *(aberratio ictus)*. Se consideră că în acestă situaţie avem doar o singură infracţiune, şi nu o pluralitate de infracţiuni, adică o infracţiune consumată de omor sau o tentativă de omor faţă de persona rănită şi o tentativă de omor faţă de persoana ce se dorea a fi ucisă. Nu se va putea reţine eroarea nici când datorită cauzelor de mai sus are loc moartea, atât a victimei aflate în reprezentarea făptuitorului, cât şi a unei alte persoane sau când făptuitorul a lezat mai multe persoane pe lângă victima iniţială pe care dorea să o ucidă. În aceste ultime două cazuri însă se va ţine cont de pluralitatea de victime, determinând de la caz la caz încadrări juridice diferite.

Aşa cum arătam, în cazul infracţiunii de omor simplu, subiectul activ şi pasiv nu sunt calificate printr-o anumită circumstanţă sau stare. Dacă acest fapt se produce,

încadrarea juridică a faptei va fi diferită. De exemplu, dacă este ucis un şef al unui stat străin, încadrarea juridică va fi la art. 171 din codul penal, fiind o infracţiune contra siguranţei statutului. De asemenea, dacă omorul se produce asupra soţului sau unei rude apropriate atunci omorul devine calificat, iar dacă este ucisă o femei însărcinată omorul devine deosebit de grav.

3. Conţinutul constitutiv.

3.1. Latura obiectivă.



Elementul material

a) Elementul material se realizează, din punct de vedere obiectiv, prin uciderea unei persoane, adică prin orice activitate materială care are ca rezultat moartea unui om. Elementul material poate consta într-o acţiune (comisiune) sau într-o inacţiune (omisiune); în oricare din ipotezele menţionate, aceasta se referă la incriminare, nu la fapta concretă, fiind vorba de un act care să posede o anume forţă distructivă, adică, să fie apt obiectiv să provoace moartea persoanei în condiţiile date. O asemenea forţă distructivă exercitată asupra victimei se poate manifesta sub forma unor acţiuni fizico-mecanice (sugrumare, lovire, tăiere, împuşcare, înţepare, electrocutare etc.), acţiuni chimice (otrăvire), acţiuni psihice (şocuri psihice) etc. Aceeaşi forţă distructivă este prezentă şi în cazul inacţiunii, atunci când făptuitorul avea obligaţia (legală, contractuală, socială etc.) de a face sau a îndeplini acţiunea prin care s-ar fi putut împiedica sau înlătura desfăşurarea unor procese de natură să provoace moartea victimei (de exemplu, prin omisiunea intenţionată de hrănire a copilului, a unui bolnav sau neputincios, prin lăsarea lor în frig, prin neadministrarea medicamentelor, neaplicarea tratamentului necesar unui bolnav etc.), dând posibilitatea să acţioneze procesele naturale care au condus la moartea victimei.



Exemple

Acţiunea ucigătoare poate fi săvârşită în mod direct sau nemijlocit asupra victimei, sau în mod indirect, mijlocit: prin folosirea sau antrenarea unor forţe sau energii neanimate sau animate (de exemplu, asmuţirea unui câine, folosirea unui animal sălbatic, a unei reptile veninoase etc.), sau chiar prin folosirea energiei fizice a victimei, constrânse fizic sau moral la aceasta (să se împuşte, să se înjunghie, să se arunce de la înălţime etc.).

Există omor şi atunci când făptuitorul, ştiind că victima suferă de cord şi că o emoţie puternică îi va provoca moartea, în dorinţa de a o ucide, îi provoacă o asemenea emoţie.

Fapta de ucidere poate fi săvârşită prin orice mijloace sau instrumente.

Acestea pot fi clasificate în: mijloace fizice (corpuri contondente, arme albe, arme de foc, explozibile, instrumente tăietoare, înţepătoare etc.), mijloace chimice (substanţe chimice care exercită o acţiune toxică sau corozivă cauzatoare de moarte asupra organismului uman), precum şi mijloace psihice (prin care se provoacă un şoc psihic sau stări emotive intense care produc moartea victimei, ca de exemplu, ameninţarea gravă, surpriza, sperierea, intimidarea, durerea psihică profundă, stresul psihic etc.).

Mijloacele sau instrumentele întrebuinţate trebuie să fie apte pentru săvârşirea unei activităţi ucigătoare, fie prin întrebuinţarea lor în anumite moduri, împrejurări sau condiţii. Chiar mijloacele aparent inofensive ar putea fi folosite pentru a provoca mortea unei persoane (de exemplu, faptul de a da cate o băutură îndulcită cu zahăr unei persoane care suferă de diabet pentru a-i provoca treptat agravarea bolii şi moartea).



Urmarea imediată

b) Urmarea imediată. Aceasta constă în moartea victimei. Urmarea imediată nu trebuie confundată cu urmările care s-au produs sau se vor mai produce prin infracţiune, cum ar fi paguba sau daunele civile rezultate în urma comiterii faptei (cheltuielile de spitalizare, rămânerea unor copii minori sau studenţi fără întreţinere, cheltuielile de înmormântare sau cu pomenile, făcute conform obiceiurilor.)



Legătura de cauzalitate

c) *Legătura de cauzalitate.* Între activitatea desfăşurată de făptuitor şi moartea victimei trebuie să existe un raport de cauzalitate. În descrierea faptei de omor nu apare o expresie anume care să sugereze legătura cauzală, însă aceasta rezultă, implicit din descrierea acţiunii (fiind o acţiune cu rezultat comprimat). De exemplu, substantivul derivat dintr-un verb - uciderea - folosit în descrierea faptei de omor, arată nu numai în ce constă acţiunea incriminată, dar şi rezultatul şi, implicit, potenţele cauzale ale acţiuni.

Dar chiar atunci când în descrierea faptei incriminate este exprimată explicit cerinţa legăturii cauzale, legiuitorul nu clarifică în nici un mod conţinutul acestei relaţii; o atare îndatorire a revinit doctrinei penale. În acest sens, s-au exprimat multiple păreri asupra modului de izolare a legăturii cauzale, considerându-se că poate avea caracter cauzal, din ansamblul condiţiilor fenomenului, condiţia eficientă, conditia preponderentă, condiţia ilicită, condiţia tipică, condiţia indispensabilă etc.



Teorii referitoare la legatura de cauzalitate

În dreptul anglo-american s-a exprimat ideea că are caracter cauzal condiţia cea mai apropiată şi în relaţie directă şi imediată cu rezultatul (*proximate causae*).

Teoria dominantă consideră că, de regulă, este cauză a rezultatului orice

acţiune care a constituit condiţia necesară producerii rezultatului *(condţial sine qua non).* Pentru a nu se ajunge la concluzii absurde *(regressus ad infinitum),* printr-o interpretare extensivă a sferei condiţiilor necesare (de pildă, ar putea fi consideraţi condiţie-cauză a morţii victimei chiar părinţii subiectului, deoarece, fără existenţa acestora n-ar fi putut aparea pe lume infractorul), s-a propus introducerea unor corective care să limiteze cercul condiţiilor cauză. Acest rol, într-o concepţie, ar putea sa-l joace vinovăţia, în sensul că numai condiţia necesară creată de o persoană care a acţionat cu vinovăţie ar putea avea caracterul de cauză. O asemenea concepţie ar conduce la o evaluare subiectivă a relaţiei cauzale, deşi, principial, aceasta are caracter obiectiv. În doctrină s-a admis şi un alt corectiv, anume al caracterului adecvat, al condiţiei necesare de a provoca rezultatul, în sensul de a se verifica, pe baza unei judecaţi *ex ante* dacă, în raport cu experienţa comună de viaţă, acţiunea (inacţiunea) analizată drept condiţie a rezultatului era în stare să provoace, prin ea însăşi, rezultatul.

În această viziune, de pildă, legătura de cauzalitate nu ar fi înlaturată, chiar dacă au survenit complicaţii ale bolii victimei, în măsura în care se stabileşte că acţiunea inculpatului a fost aptă, prin ea însăşi, să conducă la producerea rezultatului, altfel zis, dacă ceea ce agentul a realizat se găsea, ca posibilitate, chiar în acţiunea comisă.

Tot ca un asemenea corectiv, pentru a evita excesele teorie condiţiei necesare, s-a propus selectarea condiţiei-cauză dinasamblul condiţiilor rezultatului, prin analiza cerinţelor conţinutului incriminării, considerând că acesta relevă cu suficienţă care trebuie să fie condiţia completă cu rol cauzal, limitând corespunzător cercul persoanelor susceptibile să răsundă pentru o infracţiune determinată.



Pluralitatea de cauze

Dar, chiar şi cu aceste corective nu au fost remediate insuficienţele concepţiei condiţiei necesare. Aşa de pildă, s-a observat că rezultatul poate să fie produs nu numai printr-o cauză unică, ci şi printr-o pluralitate de cauze. În această situaţie, ar putea aparea atât o cauză necesară, cât şi o cauză nenecesară. De asemenea, s-a remarcat că cerinţa condiţiei de a fi necesara (*sine qua non*)*,* poate fi îndeplinită numai dacă, în prealabil, s-a cunoscut cauza rezultatului; numai atunci se poate afirma dacă o condiţie a fost necesară producerii rezultatului sau nu. În ipoteza inversă (dacă nu se cunoaşte cauza rezultatului), nu se poate afirma dacă o anumită condiţie a fost necesară.

În orice caz, în practică pentru stabilirea legăturii de cauzalitate judecătorii se pot folosi de experienţa lor, dar uneori este necesar ca ei să apeleze la anumiţi experţi, medici, ingineri, pentru a-şi putea clarifica situaţia la modul global.



Latura subiectivă

Intenția ca formă unică de vinovăție

3.2. Latura subiectivă. Singura formă de vinovăţie posibilă în cazul omorului este *intenţia*, fie ea directă sau indirectă. Orice altă formă de vinovăţie, asociată unei acţiuni sau inacţiuni care a produs moartea unei persoane va conduce la o altă încadrare juridică. De exemplu, dacă o faptă de ucidere a fost săvârşită din culpă atunci încadrarea juridică va fi aceea de ucidere din culpă (178 c.p.), sau dacă ea a fost săvârşită cu preaterintenţie atunci avem de a face cu fapta de loviri sau vătămări cauzatoare de moarte (183 c.p.), sau cu altă faptă care a avut ca urmare moartea victimei, cum ar fi tâlhăria în formă calificată, sau violul în formă calificată.



Criterii de analiză a formei de vinovăției



Exemple. Spețe rezolvate.

În practica judiciară, intenţia de ucidere se deduce din modul de săvârşire al faptei. Fosta C. S.J., actualmente Î.C.C.J., în mai multe decizii de speţă, a stabilit că pentru aceasta se va ţine cont de toate împrejurările în care fapta a fost săvârşită, de modul şi mijloacele folosite pentru a produce rezultatul letal, de natura obiectului vulnerant, de intensitatea şi efectele loviturilor, de zona corporală vizată (dacă a fost sau nu o zonă vitală), de urmările produse sau care s-ar fi putut produce. Demonstrează astfel intenţia de a ucide perseverenţa cu care inculpatul a aplicat victimei numeroase lovituri cu piciorul şi cu un lemn care au cauzat leziuni osoase grave şi răni la nivelul plămânilor, multitudinea loviturilor şi locul aplicării lor, unele interesând regiuni vitale ale corpului (cord, rinichi, ficat); aplicarea unei singure lovituri în regiunea gâtului, în profunzime, intensitatea cu care loviturile au fost aplicate şi repetarea lor pe tot corpul victimei, folosindu-se un obiect dur. Totodată, intenţia de a ucide mai rezultă şi din modul de a acţiona al făptuitorului, cunoscând starea victimei asupra căreia acţionează. De exemplu, inculpatul care loveşte o persoană în vârstă de 75 de ani cauzându-i o hemoragie meningocerebrală, arată intenţia de a ucide, şi nu pe aceea de vătămare corporală. La fel şi în cazul în care este lovită cu palma o fetiţă de două luni, dar în mod repetat, ceea ce a provocat fractura bolţii craniene şi moartea ei, constituie infracţiunea de omor, iar nu aceea de loviri sau vătămări cauzatoare de moarte.

În cazul infracţiunii de omor simplu, nu are relevanţă nici scopul şi nici mobilul pentru care s-a acţionat pentru producerea rezultatului letal. Dacă există totuşi fie un mobil sau un scop calificat, atunci este posibil, ca încadrarea juridică a

faptei să nu mai fie în cea de omor simplu ci de omor calificat sau deosebit de grav.



Tentativa se pedepseşte

4. Formele infracţiunii. Infracţiunea de omor, fiind o infracţiune comisivă, care poate fi realizată atât prin *acţiune,* cât şi prin *inacţiune* şi o infracţiune materială condiţionată de producerea unui rezultat, este susceptibilă de desfăşurarea în timp şi deci de forme imperfecte, cum ar fi actele preparatorii, dar mai ales tentativa. Potrivit dispoziţiilor art. 174 alin. 2 din codul penal, tentativa la infracţiunea de omor se pedepseşte. Ea este susceptibilă în toate formele sale, perfectă şi imperfectă, terminată şi întreruptă, proprie şi improprie.



Participaţia penală

5. Participaţia penală. Participaţia penală este posibilă sub toate formele sale, coautorat, complicitate şi instigare. Participaţia sub forma coautoratului comportă unele scurte comentarii. Astfel, pentru a se reţine această formă de particpaţie penală nu este necesară o contribuţie similară sau identică şi de aceeaşi intensitate a fiecăruia dintre autori. Este suficient ca din acţiunile lor conjugate să fi rezultat moartea victimei. Se consideră coautor şi acela care prin acţiunea sa împiedică o altă persoană să acorde ajutor victimei, deoarece fără acţiunea sa poate că rezultatul produs ar fi fost altul.



Închisoarea şi pedeapsa complementară

6. Sancţiuni. Fiind una dintre infracţiunile cu un grad de pericol social foarte ridicat, şi pedeapsa pentru omor reflectă acest fapt. De aceea, pedeapsa principală este doar închisoarea de la 10 la 20 de ani, căreia i se adaugă după finalizarea executării pedepsei principale pedeapsa complementară a interzicerii unor drepturi.



Tribunalul ca primă instanţă

7. Aspecte procesuale. Datorită gravităţii sale în cazul infracţiunii de omor urmărirea penală se realizează obligatoriu de procuror, potrivit art. 209 alin. 3 din codul de procedură penală, în timp ce judecata în primă instanţă este deferită tribunalului, potrivit art. 27 alin. 1 pct. 1 lit a) din codul de procedură penală.

II. Omorul calificat – art. 175 din codul penal.

1. Definirea şi prezentarea circumstanţelor calificante ale omorului calificat. În cazul infracţiunii de omor calificat vom analiza doar formele calificate, acele elemente care fac ca fapta să aibă un caracter mai grav, ceea ce la determinat pe legiuitor să stabilească şi un cuantum al pedepsei mai mare. Cu excepţia sancţiunii şi a elementelor care dau omorului caracterul calificat, restul aspectelor sunt identice cu cele ale omorului simplu.

Aceste elemente agravante presupun săvârşirea omorului:



Elementele de agravare ale

OMORUL CALIFICAT

- ✓ cu premeditare (art. 175 alin. 1 lit. a);
- ✓ din interes material (art. 175 alin. 1 lit. b);
- ✓ asupra soţului sau unei rude apropiate (art. 175 alin. 1 lit. c);
- ✓ profitând de starea de neputinţă a victimei de a se apăra (art. 175 alin. 1 lit. d);
- ✓ prin mijloace ce pun în pericol viaţa mai multor persoane (art. 175 alin. 1 lit. e);
- ✓ în legătură cu îndpelinirea îndatoririlor de serviciu sau publice ale victimei (art. 175 alin. 1 lit. f);
- ✓ pentru a se sustrage ori pentru a sustrage pe altul de la urmărire sau arestare, ori de la executarea unei pedepse (art. 175 alin. 1 lit. g);
- ✓ pentru a înlesni sau a ascunde săvârşirea altei infracţiuni (art. 175 alin. 1 lit. h);
- ✓ în public (art. 175 alin. 1 lit. i);



Premeditarea

a. *Agravanta privind uciderea unei persoane cu premeditare.* În cadrul modalităţilor intenţiei, doctrina a stabilit că intenţia poate fi *spontană*, atunci când trecerea la săvârşirea faptei s-a făcut imediat după adoptarea rezoluţiei infracţionale şi *premeditată* atunci când rezoluţia infracţională a precedat la un anumit interval de timp săvârşirea faptei, interval în care făptuitorul a reflectat asupra modului şi mijloacelor de săvîrşire a faptei. Specific premeditării sunt următoarele două elemente:



Condiţiile premeditării

- ✓ trecerea unui interval de timp între momentul luării deciziei infracţionale şi momentul punerii ei în aplicare, şi
- ✓ realizarea unor elemente, mai mult sau mai puţin elaborate privind modul şi mijloacele de săvârşire a faptei. În acest sens, relevă premeditarea acela care urmăreşte victima, pentru a-i afla programul, acela care îşi procură cu minuţiozitate intrumentele pentru a comite fapta, acela care îşi face un plan de acţiune.

Cele două elemente trebuie să fie corelate. De aceea, s-a considerat, în practica judiciară, că persoana care din răzbunare, în urma unei altercaţii cu victima, s-a dus acasă pentru a-şi procura un instrument de lovire (un cuţit), şi apoi plecând în urmărirea victimei i-a aplicat mai multe lovituri care i-au cauzat moartea, nu a săvârşit fapta cu premeditare.

Premeditarea, exclude, în majoritatea cazurilor, reţinerea ca circumstanţă atentuată legală a scuzei provocării.

Calificarea omorului în acest caz rezultă din calificarea vinovăţiei, ca element al laturii subiective a unei infracţiuni.

Deşi este un element subiectiv şi deci personal, atunci când actele de pregătire se realizează împreună cu alte persoane, această circumstanţă se converteşte într-o circumstanţă reală care se va răsfrânge asupra tuturor participanţilor.

☞

Interesul material

b. *Agravanta privind săvârşirea omorului din interes material.* Interesul material, care stă la baza omorului agravat, poale privi diferite forme concrete; el se poate înfăţişa ca un avantaj sau beneficiu, de natură materială cum ar fi: bani, bunuri, titluri de valoare sau dobândirea unei succesiuni.

De asemenea, poate consta în stingerea unor datorii sau în obţinerea altor avantaje (de exemplu, autorul omorului speră să fie promovat după moartea victimei).

În toate aceste cazuri este vorba de interese materiale pe care autorul şi le poate satisface în urma omorului şi după comiterea faptei. Dacă omorul se comite cu ocazia sustragerii unui bun material din posesia victimei, fapta va constitui infracţiunea de tâlhărie. În primul caz (omorul agravat), făptuitorul valorifică drepturi sau obţine bunuri sau avantaje pe cale aparent legală, în urma morţii victimei, moartea acesteia devenind un izvor de efecte juridice, pe când, în a doua situaţie (tâlhăria), bunul este dobândit ilegal prin smulgerea lui forţată din posesia victimei. În cazul omorului din interes material, făptuitorul intră în folosinţa bunurilor sau drepturilor, invocând vocaţia patrimonială rezultată din faptul morţii victimei şi care nu poate fi înlăturată, în timp ce în cazul însuşirii de bunuri prin mijloace violente, folosul material este clandestin, bunurile nu intră în patrimoniul făptuitorului cu titlu legal (nici chiar aparent), ci prin frauda evidentă, iar făptuitorul ascunde bunurile jefuite sau le foloseşte pe ascuns, tocmai pentru a nu fi descoperită provenienţa

☞

În cazul acestei agravante nu interesează valoarea avantajelor sau bunurilor care pot fi obţinute. Este important însă ca aceste avantaje să fi constituit mobilul comiterii omorului.

De aceea, în cazul acestei forme a omorului agravarea este dată de un mobil calificat, deci de un alt element al laturii subiective a infracţiunii. Circumstanţa este una personală, care nu se poate transforma, ca în cazul precedent într-una reală, deoarece nu presupune realizarea unor acte de pregătire.

c. *Agravanta privind uciderea soţului sau a unie rude apropiate.* În cazul acestei agravante, sfera subiecţilor pasivi este strict limitată de lege la soţ sau o rudă

apropiată.



Calitatea de soț

Calitatea de soţ poate fi dobândită numai prin căsătorie şi durează până la momentul la care hotărârea de divorţ a devenit irevocabilă. De asemenea, această calitate se apreciează la momentul săvârşirii faptei, chiar dacă ulterior ea se pierde prin divorţ sau ca urmare a morţii soţului/soţiei victimă. În cazul unei căsătorii anulate ca urmare a unor cauze care conduc la aceasta, deoarece nulitatea îşi produce efecte retroactiv, se consideră că cei doi nu au fost niciodată căsătoriţi şi deci uciderea unei persoane în acesată situaţie, nu va constitui omor calificat, ci eventual omor simplu (dacă nu pot fi reţinute alte circumstanţte de calificare) agravanta neputând fi reţinută.



Rude apropiate

art. 149 c.p.

Noţiunea de rude apropiate este definită în cadrul Titlului VIII al Părţii generale a codului penal, la art. 149, şi se referă la ascendenţii şi descendenţii, fraţii şi surorile, copiii acestora, precum şi persoanele devenite prin adopţie, potrivit legii, astfel de rude. Dacă făptuitorul se află în eroare asupra calităţii de rudă a victimei atunci, cum eroarea de fapt asupra unei circumstanţe înlătură aceea circumstanţă (potrivit art. 51 alin. 2 cod penal), încadrarea juridică a faptei va fi aceea de omor simplu.

În cazul infracţiunii de omor calificat prevăzut de art. 175 alin. (1) lit. c) c.pen., nu sunt aplicabile dispoziţiile art. 75 alin. (I) lit. b) c.pen. privind circumstanţa agravantă ce se referă la săvârşirea infracţiunii „prin violenţe asupra membrilor familiei”, deoarece astfel nu ar fi respectat principiul *non bis in idem*, determinînd ca o stare de fapt să producă o dublă agravare, ceea ce ar fi de neadmis.



Situația copiilor adoptați

Copiii adoptaţi au calitatea de rude apropiate faţă de adoptator. Adopţia cu efecte depline nu permite să opereze agravanta între înfiat şi ascendentul său natural sau fratele său de sânge, iar adopţia cu efecte limitate nu permite aplicarea agravantei între adoptat şi un ascendent sau frate al adoptatorului. Desfacerea adopţiei produce efecte numai la data când hotărârea judecătorească a rămas definitivă (conform art. 82 din codul familiei). Ca urmare, agravanta are deplină aplicare, dacă omorul a fost săvârşit în perioada validităţii adopţiei.

Fiind o circumstanţă personală, aceasta nu se răsfrânge asupra participanţilor lipsiţi de această calitate, chiar dacă aceştia au cunoscut legătura de rudenie dintre părţi.

În această situaţie, agravarea omorului este de dată de subiecţii infracţiunii

care sunt calificaţi. Spunem subiecţii infracţiunii fără ai delimita deoarece atât subiectul activ câît şi subiectul pasiv sunt calificate, constând în calitatea de soţ/soţie, sau de rudă aporiată, astfel cum noţiunea este definită de codul penal.



Starea de neputință

d. *Agravanta privind uciderea unei persoane profitând de starea ei de neputinţă de a se apăra.* Infracţiunea este mult mai gravă în această situaţie, deoarece omorul se săvârşeşte mai uşor, iar cel, care profită de o asemenea stare a victimei pentru a o ucide, dovedeşte un grad sporit de pericol social.

Sunt în neputinţă de a se apăra persoanele care, datorită unei stări fizice sau psihice, sau datorită altor împrejurări, nu pot reacţiona împotriva agresorului (persoanele care suferă de o infirmitate fizică sau psihică, persoanele în vârstă, cele care au o vârstă fragedă, cele aflate în stare de beţie completă, persoanele care dorm, sau sunt în comă – fiind astfel incriminată la noi şi euthanasia etc).

Starea de neputinţă a victimei de a se apăra trebuie să fie exterioară activităţii autorului, adică nu trebuie să se datoreze faptelor sale.

Prin urmare, agravanta prevazută de art. 175 lit. d este aplicabilă, dacă sunt îndeplinite cumulativ două condiţii:



Condiții

- ✓ autorul cunoştea starea de neputinţă a victimei;
- ✓ autorul ia hotărârea de a se folosi de această stare pentru a o ucide.

Această agravată este una reală şi va fi reţinută faţă de toţi participanţi la omor.



Mijloace ce pun în pericol viața mai multor persoane

e. *Agravanta privind uciderea unei persoane prin mijloace ce pun în pericol viaţa mai multor persoane.* Pericolul social al omorului săvârşit în această împrejurări decurge din faptul că mijloacele folosite pentru uciderea victimei, prin natura lor (bombe, gaze asfixiante, incendii) sau prin modul cum sunt folosite, pun în primejdie viaţa mai multor persoane, creează posibilitatea uciderii acestora.

De exemplu, uciderea unei persoane afaltă într-un grup prin folosirea unei puşti mitralieră, constituie omor calificat reţinându-se agravanta folosirii unor mijloace ce pun în pericol viaţa mai multor persoane.

Dacă infractorul foloseşte un rnijloc de ucidere apt să provoace moartea mai multor persoane (de exemplu, foloseşte o bombă), dar acest rezultat nu se produce faţă de nici o persoană, atunci vom avea o tentativă de omor calificat, încadrată la art. 175 alin. 1 lit. e).

Circumstanţa este una reală şi se va răsfrânge asupra tuturor participanţilor.

Ea vizează modul de săvârşire al faptei.



Îndatoririle publice ale victimei

f. Agravanta privind uciderea unei persoane în legătură cu îndeplinirea îndatoririlor sale de serviciu sau publice. Omorul săvârşit în legătură cu îndeplinirea îndatoririlor de serviciu sau publice ale victimei se comite dintr-un sentiment de nemulţurnire sau de răzbunare pentru modul în care victima, în cadrul îndatoririlor de serviciu sau publice, a satisfăcut interesele ori pretenţiile autorului. Există această circumstanţă şi atunci când făptuitorul ucide pentru a împiedica victima să-şi exercite îndatoririle de serviciu.

În cazul acestei agravante nu interesează dacă nemulţumirea făptuitorului era justificată sau nu. Însă această agravantă se poate uneori suprapune peste alte situaţii reglementate distinct de codul penal. Dacă de exemplu, victima este o *persoană care îndeplineşte o activitate importantă de stat sau o altă activitate publică importantă*, atunci încadrarea juridică va fi la art. 160 şi anume atentatul care pune în pericol siguranţa statului, fiind o infracţiune contra siguranţei statutului. De asemenea, dacă persoana este un magistrat, poliţist, jandarm, ori militar, atunci încadrarea juridică va fi la art. 176 alin. 1 lit. f), fiind în acest caz un omor deosebit de grav.



Diferența față de art. 160 c.p.

Legea nu impune în această situaţie ca omorul să fie săvârşit în timpul serviciului, ci în legătură cu îndeplinirea îndatoririlor de serviciu ale victimei, omorul putând fi comis chiar şi după ce persoana nu mai deţine funcţia respectivă, cu condiţia de a se proba că într-adevăr omorul s-a comis în legătură cu îndeplinirea îndatoririlor de serviciu ale victimei.



Astfel de exemple le întâlnim atunci când un funcţionar public sau primarul, un consilier, prefectul sau preşedintele consilului judeţean omite sau nu îndeplineşte un act sau îl îndeplineşte defectuos, sau chiar legal fiind soluţia îl nemuţumeşte pe făptuitor, care din răzbunare, îl va ucide. Sau uciderea unui medic, ca urmare a faptului că a greşit operaţia soţiei sau copilului, şi aceştia au rămas cu o anumită infirmitate sau chiar au murit, etc.

Circumstanţa este una reală, astfel că se va răsfrânge asupra tuturor participanţilor.



Omorul ca infracțiune mijloc

***g.** Agravanta privind uciderea unei persoane pentru a se sustrage ori pentru a sustrage pe altul de la urmărire sau arestare, ori de la executarea unei pedepse.* Această ciscumstanţă o regăsim în situaţiile în care făptuitorul aflând că el sau altcineva este căutat spre a răspunde penal, pentru a se sutrage pe sine sau o altă

persoană de consecinţele faptei sale, comite un omor. Pentru reţinerea agravantei nu se cere ca în cauză să fi început urmărirea penală, dar trebuie să existe o faptă pentru care s-ar putea răspunde penal, aceasta nefiind una închipuită.

Deoarece legea nu condiţionează agravanta de existenţa unei activităţi de urmărire penală, a unei arestări sau executări de pedeapsa care să aibă un temei legal, înseamnă că agravanta va opera în orice situaţie. Eventualele nemulţumiri ale inculpatului împotriva urmăririi penale, arestării, executării pedepsei etc., vor fi supuse organelor competente spre soluţionare prin mijloacele legale (de exemplu, recursul împotriva încheierii de prelungire a măsurii arestării preventive, sau o contestaţie la executare).



Infracțiune complexă

Această agravantă, face din omor o infracţiune complexă deoarece pe lângă relaţiile sociale ce privesc viaţa unei persoane mai sunt vătămate şi relaţiile privitoare la înfăptuirea justiţiei.

Dacă omorul se comite în situaţia în care se urmăreşte sustragerea de la executarea unei pedepse, se va reţine şi infracţiunea de evadare, prevăzută de art. 269 din codul penal, infracţiune al cărei obiect juridic special vizează relaţiile privind înfăptuirea justiţiei, în concurs cu cea de omor calificat.

Pentru existenta elementului circumstantial la care ne referim, nu interesează dacă scopul în care a acţionat făptuitorul a fost sau nu realizat; este suficient să se constate că el a fost urmărit prin săvârşirea omorului. Dacă scopul lipseşte, agravanta nu poate fi aplicată.

Omorul dobândeşte în cazul de faţă un aspect calificat prin scopul urmărit. În consecinţă, ceea ce determină calificarea omorului este scopul calificat, scopul ca element al laturii subioective a infracţiunii.

Circumstanţa este una personală, dar în măsura în care participanţii l-au cunoscut se răsfrânge şi asupra acestora.



Omorul ca infracțiune mijloc/scop

h. *Agravanta privind omorul săvârşit pentru a înlesni sau a ascunde săvârşirea altei infracţiuni.* Această circumstanţă agravantă intervine atunci când făptuitorul sau o altă persoană mai săvârşesc o altă infracţiune. Gravitatea infracţiunii săvârşite pe lângă cea de omor, care dobândeşte astfel caracterul calificat nu contează. Totuşi, atunci când aceea infracţiune este una de tâlhărie sau piraterie, încadrarea juridică a faptei va fi de omor deosebit de grav, prevăzută în art. 176 alin. 1 lit. d). Agravanta a fost incriminată ca urmare a consecinţelor deosebit de grave pe



Exemple

care o astfel de faptă le produce. Infracţiunea de omor poate fi în această situaţie atât infracţiunea scop (de exemplu pentru a ucide o persoană, va fi distrusă încăperea în care aceasta locuia) cât şi infracţiunea mijloc (pentru a trece fraudulos frontiera, este ucis vameşul). În orice caz, în această situaţie operează regulile concursului de infracţiuni (art. 33 din codul penal).

Pentru reţinerea calificării nu contează dacă scopul a fost sau nu atins, adică de exemplu, dacă s-a trecut fraudulos frontiera, în exemplul de mai sus.

Calificarea acestei situaţii este dată de scop, ca element al laturii subiective a infracţiunii, astfel că ea are un caracter personal, neputându-se răsfrânge şi asupra eventualilor participanţi, decât în măsura în care şi aceştia şi-au însuşit scopul calificat.



Omorul comis în public

i. *Agravanta privind omorul comis în public.* Săvârşirea omorului în public evidenţiază un grad sporit de periculozitate a infractorului, care sfidează pe lângă viaţa victimei şi regulille minime de respect în care se desfăşoară viaţa socială, determinând o stare de nesiguranţă publică.

Termenul de *faptă săvârşită în public* este definit în cadrul Titlului VIII al Părţii generale a codului penal la art. 152, de unde vom extrage situaţiile, în care, potrivit legii penale, fapta este considerată a fi săvârşită într-o astfel de împrejurare:



Termenul de public

art. 152 c.p.

✓ când s-a comis într-un loc, care prin natura sau destinaţia lui este permanent accesibil publicului, chiar dacă de faţă nu este nicio persoană, cum ar fi o stradă, piaţa, parcul public, o gară sau autogară, aeroport, port etc.

✓ când s-a comis în orice alt loc accesibil publiculu, cum ar fi o sală de spectacole, o şcoală, un muzeu, o instituţie public, cu condiţia să fie de faţă două sau mai multe persoane.

✓ când fapta s-a comis într-un loc neaccesibil publicului dar cu intenţia de a fi auzită, dacă acest rezultat s-a produs faţă de două sau mai multe persoane.

✓ când fapta s-a comis într-o adunare sau reuniune de mai multe persoane, cum ar fi o conferinţă, un curs, un seminar, un congres, un miting, o şedinţă, cu excepţia reuniunilor care pot fi considerate că au caracter de familie, datorită naturii relaţiilor dintre persoanele participante, cum ar fi o nuntă, o păetrecere privată, o discuţie amicală.

✓ când fapta se săvârşeşte prin anumite mijloace despre care făptuitorul îşi dă seama că aceasta ar putea ajunge la cunoştinţa publicului, cum ar fi punerea pe

internet, filmarea, indieferent de aparatură, înregistrarea auditivă a situaţiei etc.



Formele infracțiunii

2. Formele infracţiunii. Tentativa la omor calificat se sancţionează, potrivit art. 175 alin. 2 cod penal.



Participația penală

3. Participaţia penală. Participaţia penală este posibilă sub toate formele sale, autorat, coautorat, instigare sau complicitate, ultimele două însoţind obligatoriu una din primele două forme de participaţie principală.

În ceea ce priveşte situaţia definită la art. 175 alin. 1 lit c), adică omorul săvârşit asupra soţului sau unei rude apropriate, pentru a exista coautoratul situaţia este mai complexă. Astfel, atunci când autor este soţul sau soţia, coautoratul nu mai este posibil, deoarece în dreptul pozitiv românesc nu este permisă căsătoria cu mai multe femei, în cazul unui bărbat sau cu mai muţi bărbaţi, în cazul unei femei, bigamia fiind incriminată prin dispoziţiile art. 303 din codul penal. Dacă mai există o rudă apropriată care face acte de executare directă, el devine autor al unei fapte distincte, iar dacă aceasta (ruda apropiată) face acte de ajutorare sau de determinare, atunci va exista o unitate infracţională, în varianta unui autor unic şi al complicităţii şi/sau instigării, ca forme de participaţie penală.

Dacă autor este o rudă apropiată, pentru exista coautoratului este nevoie ca şi ceilalţi participaţi direcţi la comiterea faptei să aibă calitatea de rudă apropiată. În situaţia în care pe lângă ruda apropiată actele de executare se comit de o persoană ce nu are această calitate şi nici pe aceea de soţ, atunci acesta va fi autor al unei infracţiuni distincte, existând o pluralitate de infracţiuni concomitent cu o pluralitate de infractori. În această situaţie, ruda apropiată va fi sancţionată pentru omor calificat – artl 175 alin.1 lit c) -, iar celălalt sau ceilalţi vor fi sancţionaţi pentru omor simplu, calificat, cu excepţia literei c), sau deosebit de grav, după caz.



Închisoarea și pedeapsa complementară

4. Sancţionarea omorului calificat. Considerându-se o faptă cu un pericol social mai ridicat, deci mai gravă, pedeapsa principală pentru această faptă este doar închisoarea de la 15 la 25 de ani, căreia i se alătură după executarea sa pedeapsa complementară a intrerzicerii unor drepturi.



Tribunalul ca instanță competentă

5. Aspecte procesuale. Datorită gravităţii sale în cazul infracţiunii de omor calificat urmărirea penală se realizează obligatoriu de procuror, potrivit art. 209 alin. 3 din codul de procedură penală, în timp ce judecata în primă instanţă este deferită tribunalului, potrivit art. 27 alin. 1 pct. 1 lit a) din codul de procedură penală.



TEST DE AUTOEVALUARE

Enumerați formele agravante ale omorului calificat.

III. Omorul deosebit de grav – art. 176 din codul penal.

1. Definirea şi prezentarea circumstanţelor agravante ale omorului deosebit de grav. În cazul infracţiunii de omor deosebit de grav, ca şi în cazul precedent, vom analiza doar formele sale agravante, adică acele circumstanţe, situaţii sau stări care fac ca fapta să aibă un caracter dintre cele mai grave, fapt care l-a determinat pe legiuitor să stabilească şi un cuantum al pedepsei mai mare. Cu excepţia sancţiunii şi a elementelor care dau omorului caracterul de omor deosebit de grav, restul aspectelor sunt identice cu cele ale omorului simplu.

Aceste elemente agravante presupun săvârşirea omorului:



Elementele

OMORULUI DEOSEBIT DE GRAV

- ✓ prin cruzimi (art. 176 alin. 1 lit. a).
- ✓ asupra a două sau mai multor persoane (art. 176 alin. 1 lit. b).
- ✓ de către o persoană care a mai săvârşit un omor (art. 176 alin. 1 lit. c).
- ✓ pentru a săvârşi sau a ascunde săvârşirea unei tâşhării sau piraterii (art. 176 alin. 1 lit. d).
- ✓ asupra unei femei gravide (art. 176 alin. 1 lit. e).
- ✓ asupra unui magistrat, poliţist, jandarm ori asupra unui militar, în timpul sau în legătură cu îndeplinirea îndatorilor de serviciu sau publice ale acestora (art. 176 alin. 1 lit. f).
- ✓ de către un judecător sau procuror, poliţist, jandarm sau militar, în timpul sau în legătură cu îndeplinirea îndatoririlor de serviciu sau publice ale acestora (art. 176 alin. 1 lit. g).

a. *Agravanta privind săvârşirea omorului prin cruzimi.* Potrivit Dicţionarului de drept penal elaborat de profesorii Alexandru Boroi, Mihail Gorunescu şi Mihai Popescu, cruzimile sunt "*manifestări de ferocitate în comiterea unei infracţiuni de natură să provoace suferinţe chinuitoare şi prelungite victimei*".



Cruzimile

În practica judiciară, s-a considerat că omorul este săvârşit prin cruzimi, atunci când autorul a conceput şi executat infracţiunea folosind metode cauzatoare de suferinţe prelungite şi de maximă intensitate (stropirea victimei cu benzină, după care i s-a dat foc, aplicarea de lovituri care zdrobesc globii oculari ai victimei, biciuirea victimei cu sârmă împletită, ciopârţirea acesteia).

Cu alte cuvinte, omorul săvârşit prin cruzimi este acel omor care provoacă victimei suferinţe mult mai mari decât acelea pe care le-ar provoca în mod normal omuciderea.

Actele de cruzimi comise de făptuitor provoacă implicit şi un sentiment de oroare celor din jur şi arată o deviere la de la normal a făptuitorului care prin modul său inuman de manifestare arată un pericol social mult mai mare.

Această circumstanţă este una reală, astfel că ea se răsfrînge asupra tuturor participanţilor.



Esențială este ideea de aceeași împrejurare

b. Agravanta privind săvârşirea omorului asupra a două sau mai multe persoane. Caracteristica acestei variante agravante constă în intenţia de a ucide în *aceeaşi împrejurare* două sau mai multe persoane[1]. Astfel de exemple pot fi: otrăvirea apei sau a mâncării care a avut drept consecinţă uciderea a cel puţin două persoane, punerea unei bombe la un centru comercial şi prin acesta rezultând moartea mai multor persoane, sau pur şi simplu, uciderea a două sau mai multor persoane în aceeaşi împrejurare ca urmare a unei altercaţii dintre făptuitor şi victime.

Majoritatea doctrinei a căzut de acord că această agravantă subzistă, indiferent dacă uciderea a două sau mai multor persoane se produce printr-o singură acţiune sau prin mai multe acţiuni (focuri de arme trase succesiv asupra mai multor victime).

Dispoziţiile art. 176 lit. b) se aplică, numai dacă se produce efectiv moartea a cel puţin două persoane (infracţiunea consumată) sau s-a atentat la viaţa a cel puţin două persoane (tentativa).



Speță

Interpretare jurisprudențială obligatorie

Deoarece situaţiile ivite în practică au pus unele probleme legate de această formă agravantă a omorului, a fost nevoie de intervenţia I.C.C.J., care într-un recurs în interesul legii, prin decizia de îndrumare nr. V/2006, a statuat că în situaţia în care prin actele de violenţă a rezultat moartea doar a unei persoane şi punerea în primejdie a vieţii unei alte persoane atunci încadrarea juridică a faptei va fi aceea de concurs de infracţiuni (art. 33 cod penal) între o infracţiune consumată de omor simplu, calificat sau deosebit de grav şi o tentativă de omor simplu, calificat sau deosebit de grav, după caz.



Omorul ca infracțiune complexă

Dar atunci când se produce moartea a două sau mai multe persoane, în aceeaşi împrejurare, această agravantă face din omor o infracţiune complexă, în care pluralitatea de victime se reţine ca o infracţiune unică şi nu ca un concurs de infracţiuni. Aceasta spre deosebire de situaţia infracţiunilor de lovire sau vătămare corporală unde pluralitatea de victime, în lipsa unui text de lege asemănător celui de

[1] A se vedea decizia de îndrumare a fostului Tribunal Suprem, nr. 4/1970.

la art. 176 alin. 1 lit. b) din codul penal, determină o pluralitate de infracţiuni, şi implicit existenţa unui concurs de infracţiuni, fie real, fie ideal/formal.

Circumstanţa este una reală şi de aceea se va răsfrânge asupra tuturor participanţilor.



Uciderea din nou a unei alte persoane.

c. Agravanta privind săvârşirea omorului de către o persoană care a mai săvârşit un omor. Agravanta se deosebeşte de cea de la litera b) prin aceea că uciderea celor două sau mai multe persoane este săvârşită în *împrejurări diferite.* Diferenţa în timp între cele două împrejurări nu are relevanţă, putând fi de câteva ore, o zi, câteva zile sau chiar ani. De asemenea nu are relevanţă dacă pentru prima infracţiune de omor infractorul fusese condamnat sau nu, sau executase ori se afla în executarea pedepsei. Totuşi, în funcţie de aceste aspecte, vor fi incidente în cauză dispoziţiile referitoare la concursul de infracţiuni (art. 33 din codul penal), sau dispoziţiile relative la recidiva postcondamnatorie (art. 37 alin. 1 lit. a) sau la cea postexecutorie (art. 37 alin.1 lit. b). Vor fi incidente în cauză dispoziţiile concursului de infracţiuni atunci când în speţă nu s-a pronunţat o hotărâre definitivă pentru prima faptă, sau dacă s-a pronunţat aceasta nu a rămas definitivă. Vor fi incidente dispoziţiile recidivei postcondamnatorii atunci când pentru prima faptă s-a pronunţat o hotărâre definitivă iar cel condamnat fie nu a început executarea pedepsei, fie se află în curs de executare fie comite cea de-a doua faptă în stare de evadare. Vor fi incidente dispoziţiile recidivei postexecutorii atunci când infractorul comite cea de-a doua faptă după ce a încheiat executarea pentru primul omor, sau executarea a fost considerată ca terminată.



Esențial:

împrejurări diferite

Pentru reţinerea omorului deosebit de grav în această variantă calificată nu prezintă importanţă dacă între săvârşirea primului omor şi acelui de-al doilea a intervenit vreo cauză care înlătură răspunderea penală, executarea sau a intervenit reabilitarea primei fapte.

În această situaţie, agravanta este una personală astfel că se va reţine această formă de omor deosebit de grav doar pentru persoana care anterior a mai săvârşit un omor şi nu pentru toţi participanţii.



Ascunderea /săvârșirea unei tâlhării sau piraterii

d. Agravanta privind comiterea omorului pentru a săvârşi sau a ascunde săvârşirea unei tâlhării sau piraterii. Caracteristica acestei variante calificate a omorului este reprezentată de scopul special urmărit de făptuitor, care trebuie să fie piraterii. Omorul este mult mai grav în astfel de circumstanţe, întrucât scoate în

evidenţă periculozitatea sporită a făptuitorului, tâlhăria şi pirateria prezentând ele însele un grad ridicat de pericol social**.**

Omorul se va încadra în dispoziţiile art. 176 lit. d), ori de câte ori se va stabili că făptuitorul a suprimat cu intenţie viaţa unui om, pentru a crea condiţiile favorabile săvârşirii sau ascunderii uneia dintre cele două infracţiuni. Este important a se face distincţia între această formă de omor şi forma agravată a tâlhăriei, prevăzută de art. 211 alin. 3 din codul penal, adică tâlhăria ce a avut ca urmare moartea victimei. In prima situaţie făptuitorul urmăreşte suprimarea vieţii unui om cu intenţie pentru asăvârşi sau a ascunde săvârşirea unei tâlhării, forma de vinovăţie fiind intenţie, în timp ce în cea de-a doua situaţie ca urmare a comiterii tâlhăriei rezultă moartea persoanei, rezultatul mai grav fiind unul praeterintenţional.

Pentru a opera această agravantă, este necesar ca omorul să fi creat în mod obiectiv condiţiile favorabile săvârşirii sau ascunderii săvârşirii unei tâlhării sau piraterii şi ca făptuitorul să fi avut reprezentarea realizării, prin săvârşirea omorului, a scopului urmărit.

Ceea ce creează agravarea în cazul acestei forme de omor este scopul calificat, scopul privit ca element al alturii subiective a infracţiunii de omor.

Această circumstanţă, fiind una personală, nu se răsfrânge asupra participanţilor decât în cazul în care au acţionat şi ei cu acelaşi scop.

e. *Agravanta privind comiterea omorului asupra unei femei gravide.*



Subiectul pasiv este o femeie însărcinată

Graviditatea este o stare fiziologică care se stabileşte medical sau prin orice alte mijloace. Nu are semnificaţie stadiul evoluţiei sarcinii, întrucât textul foloseşte expresia "*femeie gravidă*" fără nici o limitare.

Pentru a opera această agravantă trebuie îndeplinite două condiţii:

- ✓ starea de graviditate a victimei trebuie să fie reală;
- ✓ autorul trebuie să cunoască această stare indiferent din ce sursă.

Reţinerea acestei agravante este susceptibilă adesea de opunerea de către făptuitor în apărarea sa a erorii de fapt (art. 51 alin. 2 din codul penal), în special atunci când datorită vârstei sarcinii, aceasta nu este vizibilă. Totuşi, dacă indiferent prin ce mijloc făptuitorul aflase de existenţa sarcinii chiar dacă acesta nu era vizibilă şi indiferent de stadiul ei, se va reţine omorul deosebit de grav.

Agravanta a fost instituită de legiuitor ca urmare a pericolului social pe care îl creează un astfel de făptuitor, care pe lângă faptul că ucide o persoană, mai ucide şi

promisunea unei vieţi, o viaţă ce stă a se ivi. Totodată, femeia gravidă de cele mai multe ori se află în imposibilitate de a se salva sau apăra.

Circumstanţa are un caracter real, de aceea ea se va răsfrânge asupra tuturor participanţilor.



Subiectul pasiv un magistrat, poliţist, jandarm, etc.

f. Agravanta privind comiterea omorului asupra unui magistrat, poliţist, jandarm ori asupra unui militar, în timpul sau în legătură cu îndeplinirea îndatorilor de serviciu sau publice ale acestora. În cazul acestei circumstanţe, agravarea este dată de două aspecte. Pe de o parte, de prezenţa unui *subiect pasiv calificat*, în persoana anumitor categorii sociale, şi anume: magistrat (atât judecător cât şi procuror), poliţist (indiferent de gradul său în cadrul forţelor poliţieneşti), jandarm sau militar (indiferent de gradul său în cadrul forţelor armate). Pe de altă parte, uciderea unei astfel de persoane trebuie să se fi produs în timpul sau în legătură cu îndatoririle de serviciu sau publice ale victimei, ceea ce relevă şi *un scop calificat*, ca element al laturii subiective a infracţiunii.

Circumstanţa este una reală, astfel că ea se va răsfrânge asupra tuturor participanţilor, cu condiţia ca toţi să fi cunoscut calitatea subiectului pasiv şi să-şi fi însuşit scopul calificat.



Subiectul activ un judecător, procuror, poliţist, jandarm, etc

g*[2]*. Agravanta privind comiterea omorului de către un judecător sau procuror, poliţist, jandarm sau militar, în timpul sau în legătură cu îndeplinirea îndatoririlor de serviciu sau publice ale acestora. Această formă a omorului deosebit de grav este, am putea spune, „oglinda" situaţiei anterioare. În această situaţie, calificarea este dată, pe de o parte, de prezenţa *subiectului*, de data aceasta, *activ calificat*, în persoana unui judecător, procuror, poliţist (indiferent de gradul său în cadrul forţelor poliţieneşti), jandarm sau militar (indiferent de gradul său în cadrul forţelor armate), precum şi de *scopul calificat* cu care aceştia acţionează pentru comiterea omorului, şi anume în timpul sau în legătură cu îndeplinirea îndatoririlor lor de serviciu sau publice. Agravanta este determinată de poziţia socială pe care astfel de persoane o au, care presupune că ei sunt cei care apără legea şi oamenii de încălcările legii, de injustiţie şi nedreptate. Dacă tocmai cei care ar trebui să fie modele în respectarea

---

[2] În cazul celor două circumstanţe ale omorului deosebit de grav, cea prevăzută la litera f) şi cea prevăzută la litera g) se remarcă o incostanţă în exprimare a legiuitorul. Acesta foloseşte la litera f) termenul de magistraţi, iar la ltera g) detaliază, folosind doar termenii echivalenţi, cei drept, de judecător şi procuror. Ar merita într-o viitoare reglementare, pe care o aşteptăm de mai bine de patru ani, o punere la punct a acestor variante şi din punct de vedere literar.

legii nu sunt, atunci este normal ca pedeapsa pe care o merită să fie una mult mai gravă decât faţă de a unor oameni care nu au astfel de funcţii. Circumstanţa este, faţă de cazul anterior una personală, reţinându-se ca agravantă doar faţă de persoana care ocupă o astfel de funcţie.



Tentantiva pedepsită

2. Formele infracţiunii. Potrivit dispoziţiţiilor art. 176 alin. 2, tentativa la omor deosebit de grav se pedepseşte.



Participația penală

3. Participaţia penală. Participaţia penală este posibilă sub toate formele sale, autorat, coautorat, instigare sau complicitate, ultimele două însoţind obligatoriu una din primele două forme de participaţie principală.

Totuşi, în varianta literei g) a omorului deosebit de grav, coautoratul este posibil doar dacă toţi executanţii direcţi ai infracţiunii au una din calităţile cerute de lege, şi anume aceea de judecător sau procuror, poliţist, jandarm sau militar. În situaţia contrară, dacă un făptuitor îndeplineaşte această calitate, iar altul sau alţii nu, fiecare va fi sancţionat pentru o faptă de omor distinctă, cel care îndeplineşte această calitate fiind condamnat pentru omor deosebit de grav – art. 176 alin.1 lit. g) -, în timp ce celălalt sau ceilalţi vor fi sancţionaţi pentru omor simplu, calificat sau deosebit de grav, dar în această ultimă situaţie cu excepţia literei g).



Omorul deosebit de grav este una dintre acele infracțiuni care prevede ca sancțiuni principale alternative detențiunea pe viață sau închisoarea de la 15 la 25 de ani.

4. Sancţionarea omorului deosebit de grav. Considerându-se o faptă cu un pericol social foarte ridicat, deci mai mult gravă decât precedentele, legiuitorul a prevăzut alternativ două pedepse principale, şi anume pedeapsa principală a închisorii de la 15 la 25 de ani şi pedepasa principală a detenţiunii pe viaţă. Aplicarea uneia sau alteia dintre cele două pedepse principale revine în sarcina judecătorului, care în funcţie de criteriile de individualizare prevăzute la art. 72 din codul penal va decide în consecinţă. Ambelor pedepse i se alătură după finalizarea executării şi pedeapsa complementară a intrerzicerii unor drepturi. Spunem ambelor pedepse, pentru că, cu toate că *detenţiunea pe viaţă* este o pedeapsă nedeterminată, iar gândul ne-ar putea duce la ideea că persoana nu va mai ieşi niciodată din închisoare într-o astfel de situaţie, totuşi, pot exista cazuri când, potrivit dispoziţiilor legale în materie, persoana să fie liberată condiţionat, astfel că devin aplicabile dispoziţiile privind pedeapsa complementară a interzicerii unor drepturi, inclusiv în acest caz.



Tribunalul ca primă instanță competentă

5. Aspecte procesuale. Datorită gravităţii sale în cazul infracţiunii de omor deosebit de grav urmărirea penală se realizează obligatoriu de procuror, potrivit art. 209 alin. 3 din codul de procedură penală, în timp ce judecata în primă instanţă este

deferită tribunalului, potrivit art. 27 alin. 1 pct. 1 lit a) din codul de procedură penală.



TEST DE AUTOEVALUARE

Enumerați formele agravante ale omorului deosebit de grav.

IV. Pruncuciderea – art. 177 din codul penal.

1. Definirea infracţiunii de pruncucidere. Pruncuciderea, aşa cum o arată şi denumirea, reprezintă uciderea unui copil nou-născut, imediat după naştere, de către mama sa, aflată într-o stare de tulburare pricinuită de naştere.

2. Condiţii preexistente.

2.1. Obiectul infracţiunii.



Protecția penală a vieții noului născut

a) Obiectul juridic special este reprezentat de relaţiile sociale care protejează dreptul la viaţă, drept care există din momentul în care, procesul naşterii luând sfârşit copilul este expulzat.

Nu are relevanţă dacă a fost sau nu tăiat cordonul ombilical şi nici dacă nou-născutul este un copil normal sau anormal. Important este ca acesta să se fi născut viu, nu neapărat şi viabil, adică înzestrat cu capacitatea de a trăi.



Corpul noului născut

b) Obiectul material este reprezentat de corpul în viaţă al copilului nou-născut.

2.2. Subiecţii infracţiunii.



Doar mama

a) Subiectul activ este circumstanţiat şi unic, fiind deci calificat, în persoana *mamei* copilului nou-născut.



Doar copilul nou născut

b) Subiectul pasiv este şi el calificat în persoana *copilului nou-născut*. Starea de nou-născut are, din punct de vedere medical, pentru cazurile naşterilor normale, o durată de 10-14 zile. Dacă copilul nu mai are „calitatea" de nou-născut, atunci ne aflăm în prezenţa unui omor calificat, sancţionat de dispoziţiile art. 175 alin.1 lit. c) şi d).

3. Conţinutul constitutiv.

3.1. Latura obiectivă.

a) Elementul material se realizează prin acţiunea sau prin inacţiunea de ucidere exercitată de mamă asupra copilului nou-născut. Pentru existenţa infracţiunii de pruncucidere este nevoie să fie îndeplinite mai multe condiţii :



Condiții

- ✓ pe de o parte, subiectul activ al infracţiunii trebuie să fie mama copilului nou-născut, şi doar aceasta.
- ✓ pe de altă parte, mama trebuie să se află într-o stare de tulburare. Această stare de tulburare trebuie să fie cauzată de naştere şi nu alte elemente, cum ar fi, de exemplu, ruşinea unei naşteri în afara căsniciei, sau apăsarea unor griji şi nevoi cărora mama ştie că nu le va putea face faţă, sau certurile constante în familie cu soţul care nu îşi doreşte copilul etc. Tulburarea pricinuită de naştere mai este denumită şi febră puerperală sau post-partum. Starea de tulburare este o stare quasi maladivă care se situează la limita dintre condiţia şi manifestările normalului şi iresponsabilului. Ea presupune existenţa discernământului, dar care datorită tulburării este diminuat. În situaţia în care, ca urmare a unor cauze preexistente sau survenite în şi din naştere, discernământul mamei este abolit, ea nemaiavând reprezentarea actelor şi faptelor sale, atunci ne aflăm în situaţia unei stări de iresponsabilitate, prevăzută de art. 48 din codul penal, ce constituie o cauză ce înlătură caracterul penal al faptei. În consecinţă, pruncuciderea situează mama între o stare de iresponsabilitate, care ar conduce la nerăspundere penală, şi o stare de normalitate, care ar conduce la încadrarea faptei în aceea de omor calificat. Mama îşi ucide copilul în mod conştient, dar, aşa cum am mai arătat, având discernământul diminuat ca urmare a tulburării cauzate de procesul



Problema discernământului mamei la momentul comiterii infracțiunii

naşterii.

✓ o altă condiţie se referă la uciderea unui copil nou-născut.

✓ totuşi, pentru a ne afla în prezenţa infracţiunii de pruncucidere, şi nu de omor calificat, este nevoie, după cum textul de lege o impune ca uciderea copilului să se facă „*imediat după naştere*”. Acest moment este determinat de momentul expulzării copilului din corpul mamei şi până se menţin pe corpul copilaşului semnele naşterii. Imediat înseamnă fără întârziere, numaidecât, de îndată. Fapta este pruncucidere şi atunci când acţiunea de ucidere s-a produs în acest interval, dar moartea noului-născut s-a produs după acest moment, şi nu imediat. Dezvoltarea acestui subiect naşte şi o altă întrebare: care ar fi calificarea juridică dată faptei de ucidere a copilului nou-născut în preocesul naşterii, de exemplu, atunci când copilul începe să fie văzut, adică atunci când începe să iasă din uterul matern ? Unii autori (A. Boroi) consideră că această faptă nu poate primi calificarea de pruncucidere, ci pe aceea de omor calificat, deoarece textul de lege foloseşte termenul de „*imediat după naştere*”, şi, am adăugat noi, potrivit doctrinei legea penală este de strictă interpretare. Alţi autori (G. Antoniu) apreciează că uciderea produsului concepţiei în timpul naşterii, este de fapt o ucidere a unui făt şi nu a unui copil, care dobândeşte această calitate atunci când viaţa sa este independentă de cea a mamei. Motiv pentru care, încadrarea juridică va fi în art. 185 alin. 1 lit. a) şi c) din codul penal, şi anume în infracţiunea de avort.

☞ **Ce înseamnă ”*imediat după naștere*”**

Apreciem, însă necesar, pentru a înlătura orice dubiu că se impune o modificare a textului de lege poate în viitoarea reglementare a codului penal.

Pentru dovedirea împrejurării că suprimarea vieţii copilului a avut loc „imediat după naştere”, precum şi a faptului că mama şi-a ucis copilul în timp ce se afla într-o stare de tulburare pricinuită de naştere, pe lângă alte probe, este necesară efectuarea unei expertize medico-legale, prin care să se ateste împrejurările menţionate[3].

Elementul material al faptei de pruncucidere se poate realiza atât printr-o acţiune, atunci când mama comite diferite acte de suprimare a vieţii copilului, cât şi printr-o inacţiune, când părăseşte copilul, îl lasă în frig, iar acesta moare de frig sau din lipsa hranei.

Fostul T.S a statuat, în decizia indicată anterior că, dacă în lipsa unor elemente

[3] A se vedea decizia de îndrumare a Plenului fostului T.S. nr. 2/1976.

circumstanţiale care să justifice încadarea faptei ca infracţiune de pruncucidere, de exemplu mama nu se găseşte într-o stare de tulburare pricinuită de naştere, sau deşi se află în într-o asemenea stare nu ucide copilul imediat după naştere (*varianta în care copilul nu mai este nou-născut, am analizat-o la subiectul pasiv al infracţiunii*), atunci activitatea infracţională a mamei se va încadra la art. 175 alin. 1 lit. c) şi d), iar dacă a mai acţionat şi cu premeditare se va adăuga şi modalitatea prevăzută de lit. a) .

b) Urmarea imediată constă în moartea copilului nou-născut.

c) Legătura de cauzalitate. Între acţiunea (inacţiunea) mamei şi moartea copilului nou-născut trebuie să existe o legătură de cauzalitate.



Intenție

3.2. Latura subiectivă. Infracţiunea de pruncucidere se săvârşeşte, din punct de vedere subiectiv cu *intenţie*, însă aceasta este una spontană, repentină, formată sub impulsul stării de tulburare pricinuită de naştere. Se apreciează că sub imperiul tulburării cauzate de naştere mama prezintă un discernământ atenuat, motiv pentru care şi sancţiunea prevăzută de lege pentru această infracţiune este mult mai redusă decât în cazul infracţiunii de omor, sau omor calificat.



Tentativa nu este sancționată.

4. Forme. Tentativa, deşi posibilă, nu este sancţionată. Dacă activitatea de ucidere, deşi efectuată în întregime, nu a produs rezultatul cerut de lege (moartea copilului nou-născut), subiectul activ va raspunde pentru infracţiunea de vătămare corporală, în raport cu numarul de zile de îngrijire medicală necesare pentru vindecare. Infracţiunea se consumă în momentul în care se produce moartea copilului ca urmare a acţiunii (inacţiunii) mamei.



Problematica calificării activității rudelor care participă la uciderea copilului nou-născut

5. Participaţia penală. Participaţia penală este posibilă numai sub forma instigării sau a complicităţii, însă, în această situaţie, participanţii vor răspunde pentru instigare sau complicitate la infracţiunea de omor calificat (art. 175 alin. 1 lit. d), dacă participanţii nu sunt rude apropiate cu copilul. În situaţia în care la uciderea copilului nou-născut participă, în calitate de instigator sau complice, o rudă apropiată a copilului (în înţelesul legii penale, aşa cum este definită noţiunea de rudă apropiată în art. 149 din codul penal), de exemplu tatăl sau una dintre bunici sau unul dintre bunici, sau un/o frate/soră a mamei atunci aceştia vor răspunde pentru complicitate sau instigare la omor calificat prevăzut în art. 175 alin.1 lit. c) şi d), iar dacă au acţionat cu premeditare se mai adaugă şi modalitatea prevăzută la lit. a) a art. 175.

Coautoratul nu este posibil având în vedere că, aşa cum am arătat mai sus, această infracţiune are un autor unic – mama copilului nou-născut.

În situaţia în care uciderea copilului s-a făcut de către o altă persoană[4], atunci ei vor fi consideraţi autori sau coautori ai infracţiunii de omor calificat, în variantele prevăzute de art. 175 lit. a), c) şi d), potrivit specificaţiilor arătate anterior. Dacă mama nu participă la comiterea faptei şi nici nu cunoaşte despre aceasta, atunci ea nu va fi sancţionată, însă dacă mama participă în calitate de instigator sau complice la fapta de ucidere de către altul a copilului său, chiar dacă există toate elemente circumstanţiale prevăzute în norma de incriminare la art. 177, ea va fi sancţionată pentru una din cele două forme de participaţie secundară asociate însă infracţiunii de omor calificat, în variantele lit. a), c) şi d), după caz. Soluţia se impune deoarece în acest caz se dă prioritate ideii de unitate infracţională.



Închisoarea

6. Sancţiuni. Sancţiunea prevăzută de lege pentru această infracţiune este pedeapsa principală a închisorii de la 2 la 7 ani.



Tribunalul ca primă instanţă competentă

7. Aspecte procesuale. Datorită complexităţii sale în cazul infracţiunii pruncucidere urmărirea penală se realizează obligatoriu de procuror, potrivit art. 209 alin. 3 din codul de procedură penală, în timp ce judecata în primă instanţă este deferită tribunalului, potrivit art. 27 alin. 1 pct. 1 lit a) din codul de procedură penală.



TEST DE AUTOEVALUARE

1. Definiți termenii de: copil nou-născut, stare de tulburare pricinuită de naștere și imediat după naștere. 2. Precizați specificul participației penale în cazul infracțiunii de pruncucidere.

[4] A se vedea decizia de îndrumare a Plenului fostului T.S. nr. 2/1976.

V. Uciderea din culpă – art. 178 din codul penal.

1. Definirea infracţiunii de ucidere din culpă. Această infracţiune constă din uciderea din culpă a unei persoane. Deosebirea esenţială dintre această infracţiune şi infracţiunea de omor o reprezintă forma de vinovăţie cu care fapta este săvârşită: în cazul omorului forma de vinăvăţie nu poate fi decât intenţia, pe când în cazul uciderii din culpă, aşa cum o arată şi denumirea, forma de vinovăţie o reprezintă doar culpa.



Ce este uciderea din culpă

2. Condiţii preexistente.

2.1. Obiectul juridic.



Protejarea vieţii oricărei persoane, chiar şi împotriva unor accidente

a) Obiectul juridic special îl reprezintă relaţiile sociale a căror normală desfăşurare şi dezvoltare ţin şi de protecţia juridică a vieţii persoanelor împotriva oricărei agresiuni chiar dacă aceasta este săvârşită din neatenţie sau neglijenţă.



Corpul persoanei

b) Obiectul material este constituit din corpul fizic al persoanei ucise, ca în cazul tuturor infracţiunilor ce ţin de sfera omuciderilor.

2.2. Subiecţii infracţiunii.

a) Subiectul activ poate fi orice persoană, care îndeplineşte condiţiile legale pentru a răspunde penal. Atunci când subiectul este calificat, infracţiunea de ucidere din culpă dobândeşte şi ea caracter calificat. Astfel, atunci când uciderea din culpă se datorează unui conducător de vehicul cu tracţiune mecanică sau când se exercită o anumită profesie sau meserie iar ca urmare a exercitării defectuoase a acesteia se produce moartea unei persoane, subiectul este calificat, în persoana acestor categorii sociale, iar încadrarea juridică a faptei poate fi în una din dispoziţiile art. 178 alin. 2-4 din codul penal.



Orice persoană

b) Subiectul pasiv poate fi orice persoană.

3. Conţinutul constitutiv.

3.1. Latura obiectivă.

a) Elementul material se realizează atât printr-o acţiune cât şi printr-o inacţiune. În textul de lege prevăzut de art. 178 şi cel prevăzut de art. 174 *verbum regens* este acelaşi *uciderea.* De aceea, doctrina a stabilit că există o anumită asemănare între activităţile care au ca rezultat uciderea unei persoane, indiferent dacă sunt intenţionate sau din culpă. Totuşi, distincţia subiectivă este reflectată în primul rând la nivel concret în modul de comitere al celor două fapte. Omorul presupune acte de violenţă îndreptate asupra unei sau unor persoane, arată o atitudine agresivă a făptuitorului faţă de viaţa altuia sau altora, făptuitorul folosindu-se de mijloace apte



Distincția dintre omor și uciderea din culpă

pentru a produce rezultatul letal. În cazul uciderii din culpă, deşi se folosesc şi aici mijloace apte pentru a produce moartea unei sau unor persoane, rezultatul se produce nu ca urmare a exercitării violenţelor şi a folosirii agresive a acestor mijloace ci ca urmare a folosirii lor neglijente, iresponsabile sau ca urmare a folosirii lor necorespunzătoare.

În prezent, mai mult ca altă dată, avansul tehnologic a determinat şi creşterea potenţială a pericolului pentru viaţa umană. De aceea, folosirea greşită a unor instrumente, maşini, instalaţii, agregate poate conduce la moartea unei/unor persoane.

☞ **Exemple**

S-a constatat că cele mai multe infracţiuni de ucidere din culpă se produc ca urmare a acidentelor de circulaţie, ca urmare a nerespectării regulilor de circulaţie prevăzute în O.U.G. nr. 195/2002 modificată şi a Regulamentului său de aplicare.

Alte exemple de situaţii în care ca urmare a neglijenţei cuiva se produce moartea victimei sunt cele în care din mânuirea gresiţă a unei macarale obiectele preluate cu acest instrument cad şi lovesc anumite persoane care mor, sau un medic care uită la o operaţie anumite instrumente în interiorul pacientului şi acesta face septicemie şi moare, sau farmacistul care dă unui bolnav alet medicamente decât cele solicitate şi la care acesta este alergic, şi ca urmare a acestui fapt moare etc.

Aceste exemple, inclusiv accidentele de circulaţie, primesc, însă, de cele mai multe ori încadrarea la formele calificate ale uciderii din culpă.



TEST DE AUTOEVALUARE

Faceți diferența dintre infracțiunea de omor și cea de ucidere din culpă din punct de vedere material

b) Urmarea imediată este moartea unei sau unor persoane.

c) Legătura de cauzalitate. Deoarece infracţiunea de ucidere din culpă este o infracţiune de rezultat legătura de cauzalitate între o anumită acţiune sau inacţiune şi moartea victimei trebuie stabilită. Este poate domeniul cel mai fascinant si totodată cel mai delicat al acestei infracţiuni, deoarece acţiuni sau inacţiuni aparent inofensive stau în lanţul cauzal al infracţiunii şi îi determină urmărea.



Situații practice de stabilire a legăturii de cauzalitae

De exemplu, jurisprudenţa a stabilit că se poate reţine vinovăţia conducătorului unui autovehicul în cazul unui accident mortal de circulaţie numai în cazul în care a încălcat o regulă privind circulaţia pe drumurile publice şi dacă între această încălcare şi moartea victimei se stabileşte un raport de cauzalitate. De aceea, în speţa cu pricina, s-a stabilit, că accidentul s-a datorat exclusiv culpei victimei, care a sărit din căruţă direct în faţa autoturismului condus de inculpat, care se afla atunci în depăşirea acestui vehicul rudimentar. În aceste condiţii, s-a constatat că faptul că inculpatul era în stare de ebrietate, nu prezintă relevanţă câtă vreme, şi într-o situaţie normală, uciderea victimei tot s-ar fi produs, datorită modului cum s-a produs accidentul. În această situaţie, modul imprudent al victimei şi reţinerea culpei sale exclusive are valoarea unui caz fortuit, aşa cum este el reglementat de dispoziţiile art. 47 din codul penal, situaţie ce reprezintă o cauză ce înlătură caracterul penal al faptei.

Speţa ne face trimitere la alte situaţii similare, în care accidentul s-a produs şi ca urmare a culpei comune a victimei şi a făptuitorului. Astfel, s-a reţinut culpa comună a victimei şi a făptuitorului în condiţiile în care prima (victima) a trecut strada printr-un loc nepermis, fără să se asigure şi în fugă, în timp ce făptuitorul a condus autovehiculul neatent, fiind în stare de ebrietate şi fără a-şi fi realizat revizia periodică cerută de lege, care ar fi putut constata o defecţiune la sistemul de frânare. Reţinerea unei culpe comune a autorului şi a victimei prezintă relevanţă din mai multe puncte de vedere. Din punct de vedere procesual, judecătorului îi revina sarcina de a stabili, de la caz la caz, procentul de vinovăţie (de exemplu, a fost vina 50% a victimei şi 50% a inculpatului). Dacă judecătorul va reţine culpa comună şi va stabili procentul în care se împarte vina între subiecţii infracţiunii, atunci va ţine cont de aceasta pe de o parte, din punct de vedere penal, la individualizarea sancţiunii aplicate inculpatului, iar pe de altă parte, din punct de vedere civil, la stabilirea cuantumului despăgubirilor civile pe care făptuitorul le datorează familiei victimei.



Situația stabilirii legăturii de cauzalitate în cadrul procesului penal

3.2. Latura subiectivă. Infracţiunea se comite sub raport subiectiv din culpă,



Culpa, unica formă de vinovăție posibilă

de cele mai multe ori din culpă cu prevedere (art. 19 alin. 1 pct. 2 lit. a). În practică s-a pus de multe ori problema diferenţierii dintre infracţiunea de ucidere din culpă şi infracţiunea de omor săvârşită cu intenţie indirectă (art. 19 alin. 1 pct. 1 lit. b) şi infracţiunea de lovituri şi vătămări cauzatoare de moarte. De exemplu, s-a reţinut infracţiunea de omor şi nu pe aceea de ucidere din culpă atunci când un militar, aflat în serviciul de santinelă, a împuşcat mortal în cap un coleg de la aproximativ 2 m, coleg care trecerea prin dreptul său, fără a-l soma, deşi avea obligaţia legală în acest sens[5].

Într-un caz aparent identic, s-a reţinut infracţiunea de ucidere din culpă şi nu pe aceea de omor. Astfel, în speţa respectivă s-a reţinut că un soldat făcând manevre repetate de introducere şi expulzare a cartuşelor de pe ţeava pistolului pe care îl avea în dotare, efectuând aceste manevre în joacă, dar având pistolul îndreptat spre colegul său, şi apăsând la un moment dat pe trăgaci, apreciind că avea pârghia asigurată, la ucis pe colegul său. S-a mai reţinut în speţa respectivă că inculpatul, după împuşcarea victimei a avut manifestări de disperare, fiind în relaţii bune cu victima, aspecte ce relevă o poziţie subiectivă de culpă faţă de rezultatul produs situaţie ce caracterizează infracţiunea de ucidere din culpă şi nu pe aceea de intenţie indirectă, ce caracterizează infracţiunea de omor[6].



Spețe: cazuri concrete de diferențiere între culpă și intenția indirectă

Spre deosebire de aceasta, aruncarea în timpul zilei de pe terasa unui bloc de 8 etaje a două cărămizi în zona unei pieţe intens circulate dovedeşte <u>indiferenţă</u> din partea făptuitorului faţă de rezultatul produs. Deoarece în cauză sa produs moartea victimei lovite astfel cu una dintre cărămizi, fapta inculpatului constituie infracţiunea de omor săvârşită cu intenţie indirectă, şi nu pe aceea de ucidere din culpă[7].

Alte situaţii, când s-a reţinut săvârşirea infracţiunii de omor cu intenţie indirectă şi nu pe aceea de ucidere din culpă au fost:

✓ fapta conducătorului de autovehicul, căruia i s-a cerut insistent de victimă să oprească maşina pentru că altfel va sări din mers, situaţie în care conducătorul auto, în loc să oprească a mărit viteza, iar victima a sărit din vehicul decedând[8].

✓ căderea victimei de la etajul 2, în timp ce încerca să se salveze de acţiunile agresive ale inculpatului, ieşind pe fereastră pentru a se refugia într-un apartament

---

[5] A se vedea decizia nr. 1/1996 a fostei C.S.J.
[6] A se vedea decizia nr. 29/1991 a fostei C.S.J., în complet de 7 judecători.
[7] A se vedea decizia nr. 369/1997 a fostei C.S.J.
[8] A se vedea decizia nr. 1620/1998 a fostei C.S.J.

vecin, cu consecinţa căderii şi morţii sale[9].

Nu există ucidere din culpă, ci lovituri sau vătămări cauzatoare de moarte atunci când inculpatul i-a aplicat victimei o lovitură de pumn sub bărbie, fapt ce a determinat căderea victimei şi lovirea acesteia cu capul de trotuar. În această situaţie fapta este săvârşită cu praeterintenţie, deoarece s-a dorit şi s-a urmărit lovirea victimei doar rezultatul mult mai grav producându-se ca urmare a culpei. În cazul uciderii din culpă lovirea victimei se datorează nedibăciei, nepriceperii, iar rezultatul nu este nici el urmărit, dorit sau acceptat de făptuitor.



TEST DE AUTOEVALUARE

Faceți diferența dintre infracțiunea de omor și cea de ucidere din culpă din punct de vedere subiectiv

4. Formele infracţiunii. Fiind o infracţiune săvârşită din culpă, tentativa nu este posibilă.



Situația specială a coautoratului în cazul infracțiunilor comise din culpă

5. Participaţia penală. Problemele care se pun la uciderea din culpă sunt dacă este posibil coautoratul ca formă a participaţiei. Opinia tradiţională, exprimată de Vasile Dongoroz, a fost aceea că el este posibil în situaţia în care rezultatul s-a produs este manifestarea unor acte efectuate simultan sau succesiv de mai multe persoane. În opinia lui Vasile Papadopol coautoratul nu este în nici o situaţie posibil. În practivca mai recentă s-a stabilit că această formă de participaţie este posibilă chiar şi atunci când rezultă din acţiuni sau acte diferite. Totuşi, majoritatea doctrinei (Costică Bulai, Vasile Dobrinoiu, Alexandru Boroi) este de părere că este posibil coautoratul atunci când el rezultă <u>din acţiuni simultane şi succesive</u>, apreciindu-se că

[9] A se vedea decizia nr. 976/1996 a fostei C.S.J.

în acest caz avem o culpă comună sau o culpă concurentă. De asemenea, se apreciază că faţă de unitatea acţiunii şi a rezultatului produs, nu se poate vorbi de o pluralitate de infracţiuni, ci de o singură infracţiune săvârşită prin cooperare, deci de coautorat.

În ceea ce priveşte celelalte forme de participaţie secundară, complicitatea şi instigarea, şi ele sunt posibile. Deoarece atât complicitatea cât şi instigarea se comit cu intenţie, rezultă că ne vom afla în faţa unei participaţii improprii, după cum este ea definită de art. 31 alin. 1 din codul penal. Pentru înţelegere vom oferi un exemplu în acest sens: tânărul „X" este instigat de „I" să conducă, deşi „I" ştia că X nu are permis şi în cadrul activităţii de conducere „X" loveşte şi ucide din culpă o persoană.



Închisoarea

6. Sancţiuni. În cadrul formei simple a infracţiunii acesta se sancţionează doar cu pedeapsa principală a închisorii de la 1 la 5 ani, deoarece fapta fiind săvârşită din culpă relevă un pericol social mai redus, decât în cazul infracţiunii de omor.

7. Formele calificate ale infracţiunii de ucidere din culpă. Formele calificate sau agravate ale acestei infracţiuni sunt prevăzute în cadrul art. 178 alin. 2-5 din codul penal. Ele au în vedere următoarele situaţii:

✓ atunci când fapta este urmarea nerespectării dispoziţiilor legale ori a măsurilor de prevedere pentru exerciţiul unei profesii sau meserii, ori pentru efectuarea unei anume activităţi (art. 178 alin. 2).

✓ atunci când fapta este săvârşită de un conducător de vehicul cu tracţiune mecanică, având în sânge o îmbibaţie alcoolică ce depăşeşte limita legală sau care se află în stare de ebrietate (art. 178 alin. 3).

✓ atunci când fapta este comisă de o persoană care în timpul exercitării profesiei sau meseriei se află în stare de ebrietate (art. 178 alin. 4).

✓ atunci când fapta a avut ca rezultat moartea a două sau mai multor persoane (art. 178 alin. 5).



Nerespectarea unor dispoziţii legale, privind exerciţiul unor profesii, meserii sau activităţi

a. *Agravanta privind săvârşirea faptei ca urmare a nerespectării dispoziţiilor legale ori a măsurilor de prevedere pentru exerciţiul unei profesii sau meserii, ori pentru efectuarea unei anume activităţi.* Agravanta se aplică atunci când o persoană în cadrul profesiei sau meseriei sale, sau atunci când se exercită o anumită activitate, ce este reglementată de lege, ca urmare a nerespectării dispoziţiilor legale ce reglementează modul de desfăşurare al profesiei, meseriei sau activtăţii, sau ca urmare a nerespectării măsurilor de siguranţă ce se iau în mod normal pentru aceea profesie sau meserie produce moartea unei persoane.



Profesie

Potrivit Dicţionarului limbii române moderne, prin profesie se înţelege o ocupaţie permanentă pe care o exercită cineva în baza unei calificări, cum ar fi profesia de medic, de avocat de jurist, de farmacist, de inginer, de notar, economist, de profesor, învăţător sau educator etc.



Meserie

Potrivit aceluiaşi dicţionar, prin meserie se înţelegere o îndeletnicire bazată pe o muncă manuală calificată, şi am adăuga noi, chiar şi necalificată. Prin extindere, noţiunea de meserie o cuprinde şi pe cea de profesie, referindu-se la o meserie intelectuală. Dicţionarul adaugă că meseria poate fi şi o ocupaţie sau îndeletnicire ocazională, ceea ce o diferenţiază de profesie, care prezintă un caracter permanent. Exemple în acest sens ar putea fi meseria de intalator, sudor, prelucrător prin aşchiere, mecanic, electrician, forjor, sculer, frizer, asistent de farmacie sau medical, şofer profesionist etc.



Anume activități

Prin anume activităţi textul de lege înţelege diverse activităţi, care prin importanţa lor au o reglementare legală, cum ar fi condusul pe drumurile publice, sau activitatea de comerţ etc.

De aceea, în cazul uciderii din culpă ca urmare a nerespectării dispoziţiilor legale privind regimul conducerii pe drumurile publice încadrarea juridică este în art. 178 alin. 2, deoarece nu se respectă dispoziţiile legale privind o anumită activitate. Dacă fapta este comisă de un şofer profesionist încadrarea juridică va fi tot la art. 178 alin. 2, însă diferenţa poate consta în individualizarea pedepsei, relevând o periculozitate mai mare şoferul profesionist care ar trebui să dea dovadă de o mai mare prudenţă şi de respectarea întocmai a dispoziţiilor legale.

Vor răspunde pentru această agravată şi biciclştii sau căruţaşi care, nerespectând dispoziţiile legale ce îi vizează pentru mersul pe drumurile publice, accidentează mortal o persoană.

De asemenea, în cadrarea juridică va fi tot la art. 178 alin. 2 din codul penal atunci când uciderea unei persoane s-a produs ca urmare a manevrării greşite a unui autovehicul pe o pajişte, sau un câmp[10]. Textul de lege nu face nici o distincţie cu privire la locul unde se produce accidentul, de aceea nici noi nu va trebui să distingem în acest caz.



Exemple

Alte exemple de fapte care primesc încadrarea la art. 178 alin.2 pot fi:

[10] A se vedea decizia nr. 488/1974 a T.J.Bihor.

✓ nerespectarea regulilor de protecţia muncii şi a modului de folosire a unui cuptor de topit fier, şi ca urmare a acestora elemente cuptorul se încălzeşte peste măsură şi explodează.

✓ nu se respectă regulile privind interzicerea fumatului în incinta unei rafinării şi ca urmare a acestui fapt de la o ţigară atuncată se produce explozia unui container cu petrol, gaz sau motărină.

✓ medicul neglijent uită să coasă un vas de sânge şi pacientul moare ca urmare a hemoragiei interne.

✓ medicul neîndemânatic nu coase cum trebuie rana de la o operaţie şi aceasta se infectează şi pacientul moare ca urmare a peritonitei generalizate.



Culpa profesională

În astfel de situaţii se va reţine o culpă profesională a făptuitorului, care cunoscând regulile domeniului nu le respectă, sperând în mod uşuratic că rezultatul nu se va produce. El manifestă un dispreţ evident faţă de anumite norme, ce se dovedeşte letal pentru o altă persoană. De asemenea, făptuitorul va răspunde şi atunci când cunoaşte greşit sau incomplet normele deşi trebuia şi putea să le cunoască. Există răspundere sub forma unei culpe simple şi atunci când făptuitorul nu a cunoscut şi nici nu a avut posibilitatea să cunoască anumite dispoziţii privind reglementarea unei meserii sau activităţi, dar el putea să-şi dea seama de pericolul accidentării unei persoane.

Agravanta este una personală, şi presupune un <u>subiect activ calificat</u>, în persoana profesionistului sau al meseriaşului, sau a celui care desfăşoară o anumită activitate reglementată de lege.

Sancţiunea pentru această agravantă este mai mare constând în pedeapsa principală cu închisoarea de la 2 la 7 ani.



Un conducător de vehicul cu tracțiune mecanică ce a consumat alcool

b. *Agravanta privind uciderea unei persoane din culpă de către un conducător de vehicul cu tracţiune mecanică, având în sânge o îmbibaţie alcoolică ce depăşeşte limita legală sau care se află în stare de ebrietate.* Agravanta se referă la un <u>subiect activ calificat</u>, în persoana unui conducător de vehicul cu tracţiune mecanică. Agravanta este una personală, căci autorul este circumstanţiat şi este unic (un singur şofer). Dacă la volanul unei maşini se urcă pe rând mai mulţi şoferi aflaţi în stare de ebrietate sau care au o îmbibaţie alcoolică mai mare decât limita legală, apreciem că va răspunde pentru ucidere din culpă doar acel şofer care conducea în momentul producerii accidentului, restul putând răspunde pentru infracţiunea de

conducere sub influenţa băuturilor alcoolice, dacă fapta nu constituie contravenţie. În această situaţie, pentru reţinerea agravantei, nu se impune ca şoferul să aibă permis, dar dacă acesta nu are, atunci se va reţine un concurs de infracţiuni între uciderea din culpă şi infracţiunea corespunzătoare reglementată de O.U.G. nr. 195/2002 modificată (art. 86). Totodată, nu contează dacă şoferul era amator sau profesionist[11].



Vehicul cu tracțiune mecanică

O.U.G. nr. 195/2002 modificată nu defineşte termenul de vehicul cu tracţiune mecanică, ci doar pe acela de vehicul şi de autovehicul şi nici codul penal nu face aceasta.

Din modul de definire al noţiunilor de vehicul şi autovehicul în cuprinsul art. 6 alin. 1 pct. 6 şi pct. 35 din O.U.G. nr. 195/2002 modificată, rezultă că termenul folosit de codul penal în cuprinsul art. 178 alin. 2 este mai cuprinzător, incluzând o sferă mai largă de vehicule.

În aprecierea noastră prin vehicul cu tracţiune mecanică se înţelege acel vehicul care se propulsează printr-o forţă mecanică, chiar dacă este condus sau dirijat de o anumită sau anumite persoane. Totuşi, considerăm că textul de lege este limitativ în exprimare. Explozia tehnică de la cumpăna dintre milenii a făcut ca în prezent să existe vehicule care se pot deplasa şi cu ajutorul altor forţe fizice, decât una mecanică (de exemplu, metroul sau un trenuleţ ghidat prin satelit, sau o maşină/vehicul ce merge pe baza unei forţe electrice sau magnetice), iar în viitor, pot exista şi vehicule ce se pot deplasa prin intermediul altor forţe ce îl pun în mişcare, nu doar a unei forţe mecanice. Considerăm că textul ar trebuie modificat în sensul de a se preciza şi alte titpuri de forţe care pot pune în mişcare un vehicul sau de a se defini termenul de tracţiune mecanică sau de vehicul cu tracţiune mecanică. Nu poate intra însă în această categorie bicicleta care se deplasează exclusiv ca urmare a unei forţe musculare, umane.

Exemple de vehicule cu tracţiune mecanică: orice tip de automobil, tractor, joagăr mobil pentru tăiat lemne, macara, motostivuitor, motocicletă, motoretă etc.

Să vedem acum ce se înţelege prin termenul de îmbibaţie alcoolică ce depăşeşte limita legală şi de stare de ebrietate.



Îmbibație alcoolică

Prin îmbibaţie alcoolică sau alcoolemie se înţelege gradul de concentrare al alcolului în corpul uman, exprimat în grame la litrul de sânge. Potrivit dispoziţiilor

[11] A se vedea în acest sens decizia T.S. nr. 4192/1971.

O.U.G. nr. 195/2002, modificată limita legală a alcoolemiei care odată depăşită atrage răspunderea penală este de minim 0,8‰ . Doctrina a prezentat, citând din practica de specialitate că influenţa negativă a alcolului începe să se manifste, uneori la o concentraţie de alcool în sânge de 0,2‰,, ca la 0,3‰ să apară greşeli în aprecierea distanţei şi a vitezei, iar atunci când concentraţia de alcool în sânge este de 0,5‰ la mulţi şoferi apar tulburări de vedere şi la 0,6‰ tulburări de echilibru. Merită specificat că astfel de manifestări apar şi în funcţie de corpul uman, anumite persoane fiind mai reziste la influenţa băuturilor alcoolice, în timp ce altele au o rezistenţă scăzută sau chiar foarte scăzută, fie pe un fond genetic, nativ, fie ca urmare a unor boli ce influeanţează negativ capacitateade adaptare a organismului la astfel de substanţe, odată ingerate în organism. Instanţa de judecată ar trebui să ţină cont şi de astfel de elemente particulare, specifice fiecărui caz în parte.

Prin stare de ebrietate se înţelege o îmbibaţie cu alcool sub limita de 0,8 ‰ .

☞ **Uciderea din culpă o infracţiune complexă sau nu?**

Această agravantă a dat naştere unor întrebări privind încadrarea juridică. S-a pus problema, nu lipsită de relevanţă juridică, dacă în această modalitate, infracţiunea de ucidere din culpă este sau nu o infracţiune complexă, cuprinzând în conţinutul său legal şi fapta prevăzută de art. 87 alin. 1 din codul penal. O parte a doctrinei[12], cât şi jurisprudenţa mai veche sau actuală a instanţei supreme[13] a susţinut teza că dacă uciderea din culpă a unei persoane a fost rezultatul unei fapte de conducere pe drumurile publice a unui autovehicul sau tramvai de către o persoană având în sânge o îmbibaţie alcoolică ce depăşeşte limita legală constituie o singură infracţiune, complexă, de ucidere din culpă, prevăzută la art. 178 alin. 3 teza I din Codul penal. O altă parte a doctrinei (Gavril Paraschiv), susţinută şi de numeroase decizii jurisprudenţiale, a susţinut teza că în ipoteza sus-menţionată există un concurs de infracţiuni între fapta prevăzută de art. 178 alin.3 din codul penal şi fapta prevăzută de art. 87 alin.1 din O.U.G. nr. 195/2002, modificată.

Deoarece decizia I.C.C.J. pronunţată într-un recurs în interesul legii este obligatorie, rezultă că încadrarea juridică a unei astfel de fapte este doar aceea de ucidere din culpă prevăzută de art. 178 alin. 3 teza I din codul penal.

---

[12] V. Papadopol, în comentarii la Culegerea de practică judiciară penală pe anul 1997 a Curţii de Apel Bucureţi, p. 379, sau M. Zolyneac sau C. Turianu.
[13] A se vedea decizia de îndrumare nr. 2/1975 a fostului T.S, sau decizia de speţă, nepublicată nr. 3169/20.06.2002 a fostei C.S.J., precum şi decizia de îndrumare a I.C.C.J. pronunţată într-un recurs în interesul legii nr. I/15.01.2007.

Menţionata decizie a mai clarificat şi alte două aspecte privind infracţiunea de ucidere din culpă. S-a apreciat că atunci când uciderea din culpă s-a produs de către un conducător auto care era în stare de ebrietate constată clinic sau prin orice mijloc de probă, deoarece textul lui art. 87 alin. 1 din O.U.G. nr. 195/2002, modificată, nu cuprinde şi această ipoteză, încadrarea juridică va fi la art. 178 alin. 3 teza II. De asemenea, în ipoteza anterioară dar când starea de ebrietate nu i s-a stabilit prin nici un mijloc de probă, atunci încadarea juridică va fi în infracţiunea unică de ucidere din culpă prevăzută de art. 178 alin. 2 din codul penal.

Totuşi, menţionata decizie nu a rezolvat toate posibilele probleme ale acestei agravante. Astfel, dacă fapta se produce ca urmare a intoxicaţiei cu alte substanţe stupefiante sau medicamente care produc o stare de beţie, ne vom afla în prezenţa unui concurs de infracţiuni, deoarece textul de lege al art. 178 alin. 3 se referă doar la o intoxicaţie cu alcool, în timp ce art. 87 alin. 2 din O.U.G. nr. 195/2002 modificată se referă la ipoteza ingerării unor substanţe stupefiante sau medicamente ce creează efectele unei beţii. Concursul de infracţiuni se realizează însă între uciderea din culpă prevăzută de art. 178 alin. 2 din codul penal şi infracţiunea prevăzute de art. 87 alin. 2 din O.U.G. nr. 195/2002.

Sancţiunea pentru această agravantă este pedeapsa principală a închisorii de la 5 la 15 ani.



Exercitarea unei profesii sau meserii în stare de ebrietate

c. *Agravanta privind uciderea din culpă atunci când fapta este comisă de o persoană care în timpul exercitării profesiei sau meseriei se află în stare de ebrietate.* Agravanta se referă la situaţia în care, în timpul exercitării profesiei sau meseriei, inculpatul se află în stare de ebrietate şi care urmare a acestei stări comite erori, greşeli, sau neglijenţe grave care conduc la moartea unei persoane. Agravanta este una personală, dar se poate răsfrânge şi asupra participanţilor în măsura în care au cunoscut starea de ebrietate a făptuitorului; presupune un subiect activ calificat, în persoana unui profesionist sau meseriaş. Această modalitate nu se referă însă şi la exercitarea unei anume activităţi în stare de ebrietate. De aceea, rezultă că dacă există o altă activitate, care este reglementată de lege, în afara conducerii pe drumurile publice, şi în cadrul unei astfel de activităţi se ucide din culpă o persoană, atunci încadrarea va fi la art. 178 alin. 2, posibil în concurs cu o altă infracţiune prevăzută de legea specială ce reglementează aceea activitate, dacă o astfel de infracţiune este prevăzută, în legislaţia specială.

Calitatea cerută de lege se apreciează la momentul săvârşirii faptei, chiar dacă ea, eventual, este pierdută ulterior.

Sancţiunea pentru această agravantă este pedeapsa principală a închisorii de la 5 la 15 ani. Cu toate că nu este obligatorie, în funcţie de situaţie, instanţa poate aprecia că se impune şi luarea unei măsuri de siguranţă, şi anume interzicerea de a ocupa o funcţie sau de a exercita o profesie, o meserie ori o altă ocupaţie (art. 112 lit.c) coroborat cu art. 111 şi art. 115 din codul penal), dacă se constată că în exercitarea profesiei sau meseriei făptuitorul prezintă un real pericol social, care altfel nu poate fi înlăturat.



Uciderea a două sau mai multe persoane

d. *Agravanta privind uciderea a două sau mai multe persoane.* Ea poate veni în concurs, adică poate fi concomitentă, cu oricare dintre formele agravate anterioare inclusiv cu forma tip, situaţie în care se va reţine o infracţiune unică şi nu un concurs de infracţiuni, însă se va avea grijă la individualizare pedepsei. De exemplu, în situaţia în care, ca urmare a conducerii neglijente sunt ucise din culpă două persoane, încadarea acestei fapte va fi aceea de ucidere din culpă la art. 178 alin. 2 teza finală şi alin. 5 din codul penal.

Potrivit jurisprudenţei instanţei supreme[14] şi această variantă agravată face ca infracţiunea de ucidere din culpă să fie una complexă, pluralitatea victimelor ucise în aceeaşi împrejurare determinând încadarea la art. 178 alin. 5, neputându-se reţine un concurs de infracţiuni.



Această agravantă este o infracţiune complexă

Datorită acestui text de lege, pluralitatea de victime ucise în aceeaşi împrejurare determină existenţa unei singure infracţiuni, complexe în acest caz, spre deosebire de infracţiunile de lovire sau vătămare corporală unde pluralitatea de victime, în lipsa unui text de lege asemănător celui de la art. 178 alin. 5 din codul penal, determină o pluralitate de infracţiuni, şi implicit existenţa unui concurs de infracţiuni, fie real, fie ideal/formal.

Sancţiunea atunci când intervine această agravantă se majorează, la pedepsele prevăzute de codul penal în situaţiile de la art. 178 alin. 1-4, putându-se adăuga un spor de până la 3 ani.

[14] A se vedea decizia nr. 896/10.03.1999 a fostei C.S.J.



TEST DE AUTOEVALUARE

1. Enumerați formele agravante ale infracțiunii de ucidere din culpă. 2. Definiți termenii vehicul cu tracțiune mecanică, îmbibație alcoolică și stare de ebrietate.

Secţiunea II. Lovirea şi vătămarea integrităţii corporale sau a sănătăţii.

I. Lovirea sau alte violenţe – art. 180 din codul penal.



Definire

1. Definirea infracţiunii de lovire sau alte violenţe. Potrivit art. 180 alin. 1 şi 2 din codul penal constituie infracţiune lovirea sau orice alte acte de violenţă cauzatoare de suferinţe fizice, precum şi acele acte de lovire sau violenţele care au pricinuit o vătămare ce necesită pentru vindecare îngrijiri medicale de cel mult 20 de zile. Faptele sunt mai grave dacă sunt săvârşite asupra unui membru de familie.



Ocrotirea integrităţii corporale şi a sănătăţii

2. Condiţii preexistente.

2.1. Obiectul infracţiunii.

a) Obiectul juridic special este reprezentat de acele relaţii sociale care privesc ocrotirea integrităţii corporale sau sănătăţii oricărei persoane.

Corpul persoanei

b) Obiectul material al infracţiunii îl constituie corpul persoanei privit în integritatea sa fizică şi psihică.

2.2. Subiecţii infracţiunii.



Poate fi orice persoană sau un membru de familie

a) Subiectul activ poate fi orice persoană fizică care îndeplineşte condiţiile legale pentru a răspunde penal. În variantele agravate prevăzute de art. 180 alin. 1^1 şi 2^1 din codul penal, subiectul activ este calificat trebuind să aibă calitatea de membru de familie. Noţiunea de membru de familie este definită în Titlul VIII, al Părţii generale a codului penal în cadrul art. 149^1 ca referindu-se la soţ sau la ruda apropiată (vezi art. 149 din codul penal), dacă aceasta din urmă locuieşte şi gospodăreşte împreună cu făptuitorul. Ca urmare a acestei definiţii, putem extrage următoarele concluzii:

- ✓ agravanta se aplică indiferent de faptul că soţii convieţuiesc sau nu împreună, (adică, modalitatea se reţine şi atunci când soţii sunt despărţiţi în fapt).
- ✓ agravanta se aplică rudelor apropiate doar dacă acestea gospodăresc şi locuiesc împreună cu făptuitorul. Noţiunile de gospodărire şi locuire presupun existenţa unei vieţi constante împreună a făptuitorului şi victimei, în care aceştia se îngrijesc de viaţa lor în comun, participând la treburile gospodăreşti. Nu intră în această noţiune situaţia în care cineva este doar găzduit pentru o perioadă de timp, sau se află în vizită la făptuitor. Prin urmare, agravanta nu se va aplica atunci când, făptuitorul şi victima sunt rude apropiate, de exemplu, fraţi, dar nu mai locuiesc împreună, fiind „fiecare la casa lui”. De remarcat că reţinerea calităţii de soţ se

apreciează la momentul comiterii faptei, indiderent că această calitate poate fi pierdută ulterior prin divorţ sau ca urmare a constatării nulităţii căsătoriei.



Poate fi orice persoană sau un membru de familie

b) Subiectul pasiv în cazul formei tip, sau simple a infracţiunii este necircumstanţiat, putând fi orice persoană. În cazul formelor agravate prevăzute de art. 180 alin. 1^1 şi 2^1 din codul penal, subiectul pasiv calificat trebuind să aibă şi el calitatea de membru de familie. Dacă subiectul pasiv este o persoană care îndeplineşte o activitate importantă în stat sau o altă activitate publică importantă, atunci încadarea juridică va fi în art. 160 din codul penal, infracţiune contra siguranţei statutului, ce are un caracter complex, absorbind infracţiunea prevăzută de art. 180. Dacă subiectul pasiv este reprezentantul unui stat străin atunci încadarea juridică va fi aceea prevăzută de art. 171 din codul penal, de asemenea, infracţiune contra siguranţei statului, ce prezintă un caracter complex, absorbind în interiorul ei infracţiunea prevăzută la art. 180.

3. Conţinutul constitutiv.

3.1. Latura obiectivă.

a) Elementul material se realizează prin lovire sau orice acte de violenţă cauzatoare de suferinţe fizice.



Lovire

Prin lovire se înţelege acel act de agresiune care constă în acţiunea mecanică a unei energii cinetice exterioare, de atingere, de compresiune sau izbire bruscă şi violentă a suprafeţei de contact a corpului victimei cu sau de un corp contondent, cum ar fi lovirile realizate cu o parte a corpului făptuitorului sau cu un obiect, oricare ar fi acesta (un scaun, un cuţit, o carte, un obiect menajer sau de încăţăminte etc.).



Acte de violență

Actele de violenţă presupun toate manifestările brutale, constrângerile fizice de orice natură care ar putea cauza suferinţe fizice (de exemplu, tragerea de ureche, asmuţirea unui câine sau animal periculos asupra victimei, care o trânteşte, o muşcă sau o loveşte).

Fapta se poate realiza atât prin acţiunea directă a făptuitorului, cât şi indirect, prin folosirea unor obiecte, animale, sau chiar prin propria faptă a victimei, constrânsă să se accidenteze. De asemenea, elementul material se poate realiza atât prin acţiuni cât şi prin inacţiuni, de exemplu, atunci când victima intenţionat nu este anunţată că pe scara blocului s-a dat cu o substanţă alunecoasă, şi astfel alunecă şi se loveşte. Mijloacele utilizate de făptuitor pot fi unele materiale sau morale, atunci când datorită ameninţării şi fricii induse de făptuitor victima de împiedică, cade şi se

lovește.

b) Urmarea imediată constă în provocarea unei suferinţe fizice victimei. În cazul lovirii, suferinţa fizică este prezumată. În cazul actelor de violenţă, însă ea trebuie dovedită.

c) Legătura de cauzalitate. Între elementul material şi urmarea imediată trebuie să existe o legătură de cauzalitate, deoarece fapta este o infracţiune de rezultat.



Intenția

3.2. Latura subiectivă. Infracţiunea prevăzută de art. 180 din codul penal se săvârşeşte cu intenţie în ambele sale modalităţi, directă şi indirectă. Apreciem că infracţiunea de lovire şi alte acte de violenţă, în variantele prevăzute de alin. 2 si 2^1, poate fi săvârşită şi cu praeterintenţie, dacă autorul a acţionat cu intenţie în ceea ce priveşte lovirea, dar a avut o atitudine subiectivă caracteristică culpei în ceea ce priveşte rezultatul mai grav (producerea unei vătămări care necesită pentru vindecare un numar de până la 20 de zile de îngrijire medicală).



Tentativa nu se sancționează

4. Formele infracţiunii. Tentativa, deşi posibilă, nu este incriminată. Legea pedepseşte numai forma consumată a infracţiunii care se produce în momentul în care victima este lovită sau în momentul când, printr-un act de violenţă, i se produce o suferinţă fizică.

Infracţiunea poate fi săvârşită şi în mod continuat, atunci când făptuitorul loveşte o persoană, în împrejurări diferite, în baza aceleiaşi rezoluţii infracţionale.



Este posibilă sub toate formele

5. Participaţia penală. Participaţia penală este posibilă în toate formele prevăzute de lege: coautorat, instigare, complicitate. În cazul formelor agravate când se cere ca subiectul activ să fie un membru de familie, coautoratul este posibil doar în varianta rudei apropiate care locuieşte şi gospodăreşte împreună cu făptuitorul. Dacă făptuitorul are calitatea de soţ atunci coautoratul nu este posibil, infracţiunea putând avea doar autor unic.



Amenda alternativ cu închisoarea

6. Sancţiuni. Pentru forma tip, legea prevede sancţionarea alternativă cu două din pedepsele principale, şi anume, pedeapsa amenzii, al cărui cuantum se stabileşte potrivit regulilor generale (vezi art. 63 din codul penal) şi pedeapsa închisorii de la o lună la 3 luni.

7. Forme calificate sau agravate. Infracţiunea de lovire sau alte acte de violenţă prezintă trei forme agravate, sau calificate. Acestea sunt:

✓ săvârşirea faptei de lovire sau de violenţă asupra membrilor familiei (art. 180

alin. 1[1]).

✓ atunci când lovirile sau actele de violenţă au pricinuit victimei o vătămare ce necesită pentru vindecare îngrijiri medicale de cel mult 20 de zile (art. 180 alin. 2)

✓ atunci când lovirile sau actele de violenţă au fost exercitate asupra membrilor familiei şi au necesitat pentru vindecare îngrijiri medicale de cel mult 20 de zile (art. 180 alin. 2[1]).



Lovirile asupra membrilor familiei

a. *Agravanta privind săvârşirea faptei de lovire sau de violenţă asupra membrilor familiei.* În această modalitate, agravarea este de dată de natura calificată a subiecţilor infracţiuni, care trebuie să fie membri de familie. Sancţiunea pentru această faptă este alternativă, fie pedeapsa principală a amenzii, fie cea a închisorii de la 6 luni la un an. Dacă instanţa îl sancţionează pe făptuitor cu maximul prevăzut de lege, atunci, la cererea victimei şi dacă constată că sunt îndeplinite şi celelalte cerinţe legale, acesta poate dispune faţă de infractor luarea măsurii de siguranţă a interdicţiei de a reveni în locuinţa familiei pe o perioadă determinată (art. 111, coroborat cu art. 112 lit. g) şi cu art. 118[1] din codul penal).



Necesitatea îngrijirilor medicale de cel mult 20 de zile

b. *Agravanta ce are ca urmare o vătămare a victimei ce necesită pentru vindecare îngrijiri medicale de cel mult 20 de zile.* Agravarea este aici dată de urmările produse. În ceea ce priveşte expresia îngrijiri medicale, aceasta semnifică în sens larg, supunerea victimei la un regim sau tratament adecvat în vederea vindecării. Dovada timpului necesar pentru îngrijiri medicale se face cu certificatul medico-legal eliberat de medicul legist, fie de la secţia de medicină legală a unui spital judeţean, fie de la Institutul Mina Minovici, din Bucureşti. Numărul de zile de îngrijiri medicale este cuprins între 1 şi până la 20 inclusiv. Diferenţa dintre această agravantă şi forma tip a infracţiunii o reprezintă existenţa unui certificat medical, indiferent de numărul de zile de îngrijiri medicale (adică de la 1 la 20, inclusiv). Dacă acesta nu există atunci încadarea faptei se va face în forma simplă a infracţiunii – art. 180 alin. 1, oricât de grave ar fi lovirile, cu condiţia să nu intre în conţinutul constitutiv al unei alte infracţiuni.

Sancţiunea în acest caz este tot alternativă judecătorul având posibilitatea de a alege între pedeapsa principală a amenzii şi cea a închisorii de la 3 luni la 2 ani. Cele precizate anterior relativ la dispunerea de către instanţă a măsurii de siguranţă prevăzută de art. 118[1] din codul penal, sunt cu atât mai mult valabile în această situaţie, ca urmare a majorării maximului special.



Lovirea membrilor familiei ce necesită pentru vindecare cel mult 20 de zile

c. *Agravanta privind comiterea faptei prin loviri sau acte de violenţă exercitate asupra membrilor familiei care au necesitat pentru vindecare îngrijiri medicale de cel mult 20 de zile.* Agravanta este o combinaţie a celor două anterioare, astfel că ea prezintă atât subiecţi calificaţi, şi anume membrii familiei cât şi un rezultat anume, îngrijirile medicale de cel mult 20 de zile.

Sancţiunea este şi aici alternativă, instanţa putând alege între pedeapsa principală a amenzii şi cea a închisorii de la 1 la 2 ani, putând fi dispusă, la aprecierea instanţei şi măsura de siguranţă prevăzută de art. 118^1.



Acțiunea penală se pune în mișcare atât la plângerea prealabilă cât și din oficiu în anumite cazuri

8. Aspecte procesuale. Potrivit art. 180 alin. 3, acţiunea penală se pune în mişcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate, iar, în cazul faptelor prevăzute în alin. 1^1 şi alin. 2^1, acţiunea penală se pune în mişcare *şi* din oficiu. Odată cu modificare codului de procedură penală, plângerea prealabilă se depune la organele de cercetare penală, care le vor înainta după cercetări instanţei de judecată, competentă să judece în primă instanţă infracţiunea (potrivit art. 279 alin. 2 din codul de procedură penală).

Împăcarea părţilor înlătură răspunderea penală indiferent de modul cum a fost pusă în mişcare acţiunea penală.



TEST DE AUTOEVALUARE

1. Subiecții infracțiunii prevăzute la art. 180 din codul penal. 2. Prezentați pe scurt formele calificate ale acestei infracțiuni.

II. Vătămarea corporală – art. 181 din codul penal.

1. Definirea infracţiunii de vătămare corporală. Potrivit dispoziţiilor art. 181 există vătămare corporală atunci când s-a pricinuit integrităţii corporale sau sănătăţii o vătămare care necesită pentru vindecare îngrijiri medicale de cel mult 60. Fapta este mai gravă, dacă a fost săvârşită asupra unui membru de familie.



Definiție

2. Condiţii preexistente.

2.1. Obiectul infracţiunii.

a) Obiectul juridic special îl constituie relaţiile sociale referitoare la ocrotirea integrităţii fizice sau sănătăţii oricărei persoane.

b) Obiectul material al infracţiunii, îl constituie corpul persoanei privit în integritatea sa fizică şi psihică.

2.2. Subiecţii infracţiunii.

a) Subiectul activ în cazul formei tip, sau simple este necircumstanţiat, putând fi orice persoană care îndeplineşte condiţiile de răspundere penală. Pentru forma agravată este necesar ca subiectul activ să fie membru de familie, aşa cum am definit deja acestă noţiune în cadrul infracţiunii anterioare. Ca şi cazurile precedente, calitatea de soţ se apreciează la momentul comiterii faptei, indiderent că această calitate poate fi pierdute ulterior prin divorţ sau ca urmare a constatării nulităţii căsătoriei.



Poate fi orice persoană sau un membru de familie

b) Subiectul pasiv poate fi orice persoană. În cazul formei agravate de asemenea se cere ca subiectul pasiv să fie membru de familie. Dacă subiectul pasiv este o persoană care îndeplineşte o activitate importantă în stat sau o altă activitate publică importantă, atunci încadarea juridică va fi în art. 160 din codul penal, infracţiune contra siguranţei statutului, ce are un caracter complex, absorbind infracţiunea prevăzută de art. 181. Dacă subiectul pasiv este reprezentantul unui stat străin atunci încadarea juridică va fi aceea prevăzută de art. 171 din codul penal, de asemenea, infracţiune contra siguranţei statului, ce prezintă un caracter complex, absorbind în interiorul ei infracţiunea prevăzută la art. 181.



Poate fi orice persoană sau un membru de familie

3. Conţinutul constitutiv.

3.1. Latura obiectivă.

a) Elementul material se realizează prin orice acţiune sau inacţiune care are drept consecinţă o vătămare a integrităţii corporale sau sănătăţii victimei ce necesită pentru vindecare un număr de zile de îngrijire medicală cuprins între 21 şi 60 (lovire,



Corpul persoanei

acte de violenţă, acte non-violente – otrăvirea apei, mâncării etc.). Numărul de zile de îngrijiri medicale se stabileşte pe baza certificatului medical eliberat de organele medicale abilitate. Ceea ce interesează, din punct de vedere al încadrării juridice, este durata îngrijirilor medicale necesare pentru vindecare, nu durata concediului medical acordat victimei sau durata incapacităţii ei de muncă.

b) Urmarea imediată. Rezultatul socialmente periculos, explicit descris în norma de incriminare, constă în producerea unei vătămări a integrităţii corporale sau sănătăţii victimei care necesită, aşa cum am arătat mai sus, îngrijiri medicale de la 21 de zile până la cel mult 60 de zile.

c) Legătura de cauzalitate. Între acţiunea (inacţiunea) ce constituie elementul material al infracţiunii şi urmarea imediată trebuie să existe o legătură de cauzalitate, care trebuie demonstrată câtă vreme infracţiunea este una de rezultat.



Intenție sau Praeterintenție

3.2. Latura subiectivă. Infracţiunea de vătămare corporală poate fi săvârşită cu două forme de vinovăţie, atât cu intenţie directă sau indirectă, cât şi cu praeterintenţie. Această formă de vinovăţie subzistă atunci când autorul a comis cu intenţie lovirea victimei, însă în raport cu rezultatul mai grav (producerea unei vătămări care necesită pentru vindecare între 21 şi 60 zile de îngrijire medicală) are o poziţie subiectivă caracteristică culpei.



Tentativa nu se sancționează sau nu este posibilă

4. Formele infracţiunii. Tentativa, deşi posibilă în varianta comietrii faptei cu intenţie, nu se sancţionează. Atunci când fapta se comite cu praeterintenţie, tentativa nu este posibilă.



Este posibilă sub toate formele

5. Participaţia penală. Pentru forma tip participaţia penală este posibilă sub toate formele ei. În cazul formelor agravate când se cere ca subiectul activ să fie un membru de familie, coautoratul este posibil doar în varianta rudei apropiate care locuieşte şi gospodăreşte împreună cu făptuitorul. Dacă făptuitorul are calitatea de soţ atunci coautoratul nu este posibil, infracţiunea putând avea doar autor unic.



Închisoarea

6. Sancţiuni. Sancţionarea formei tip se face cu pedeapsa principală a închisorii de la 6 luni la 5 ani.



Vătămări ale membrilor familiei

7. Formele calificate sau agravate. Legea prevede pentru infracţiunea de vătămare corporală o singură agravată. Aceasta constă în pricinuirea unei vătămări a integrităţii corporale sau sănătăţii unui membru de familie care necesită îngrijiri medicale de la 21 de zile pănă la cel mult 60 de zile. În consecinţă agravarea este dată de calificarea subiecţilor infracţiunii, care trebuie să fie membrii de familie.

Sancţiunea este pedeapsa principală a închisorii de la 1 la 5 ani, putând fi dispusă, la aprecierea instanţei şi măsura de siguranţă prevăzută de art. 118[1].



Acțiunea penală se pune în mişcare la plângerea prealabilă sau, uneori din oficiu

8. Aspecte procesuale. Potrivit art. 181 alin. 2, acţiunea penală se pune în mişcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate, iar, în cazul faptelor prevăzute în alin. 1[1], acţiunea penală se pune în mişcare *şi* din oficiu. Odată cu modificare codului de procedură penală, plângerea prealabilă se depune la organele de cercetare penală, care le vor înainta după cercetări instanţei de judecată, competentă să judece în primă instanţă infracţiunea (potrivit art. 279 alin. 2 din codul de procedură penală).

Împăcarea părţilor înlătură răspunderea penală indiferent de modul cum a fost pusă în mişcare acţiunea penală.

III. Vătămarea corporală gravă – art. 182 din codul penal.



Definiție

1. Definirea infracţiunii de vătămare corporală gravă. Potrivit dispoziţilor art. 182 din codul penal, constituie vătămare corporală gravă în forma tip sau simplă fapta prin care s-a pricinuit integrității corporale sau sănătății o vătămare care necesită pentru vindecare îngrijiri medicale mai mult de 60 de zile, sau în forma calificată, atunci când a produs una din următoarele consecinţe: pierderea unui simţ sau organ, încetarea funcţionării unui simţ sau organ, o infirmitate permanentă fizică sau psihică, sluțirea, avortul, punerea în primejdie a vieţii persoanei.

Fapta este şi mai gravă dacă a fost săvârşită în scopul producerii consecinţelor enumerate mai sus.

2. Condiţii preexistente.

2.1. Obiectul infracţiunii.

a) Obiectul juridic special este reprezentat de acele relaţii sociale care privesc ocrotirea integrităţii corporale sau sănătăţii oricărei persoane.

b) Obiectul material al infracţiunii, îl constituie corpul persoanei privit în integritatea sa fizică şi psihică. În cazul agravantei privind producerea avortului, obiectul material este reprezentat doar de corpul femeii însărcinate

2.2. Subiecţii infracţiunii.

a) Subiectul activ poate fi orice persoană fizică care îndeplineşte condiţiile legale pentru a răspunde penal.

b) Subiectul pasiv poate fi orice persoană. În cazul în care violenţele exercitate au drept consecinţă avortul, subiectul pasiv nu poate fi decât o femeie însărcinată.

3. Conţinutul constitutiv.

3.1. Latura obiectivă.

a) Elementul material se realizează printr-o acţiune sau inacţiune care produce unul din rezultatele enumerate la art. 182 alin. 1 pentru forma tip şi alin. 2 pentru forma garavată. În forma tip a infracţiunii, adică atunci când s-a produs o vătămare care necesită pentru vindecare îngrijiri medicale mai mult de 60 de zile, caracterul grav este determinat de durata mare a îngrijirilor medicale necesare vindecării. Ca şi în cazurile precedente, numărul de zile de îngrijiri medicale se stabileşte pe baza certificatului medical eliberat de organele medicale abilitate. Ceea ce interesează, din punct de vedere al încadrării juridice, este durata îngrijirilor medicale necesare pentru vindecare, nu durata concediului medical acordat victimei sau durata incapacităţii ei de muncă.

b) Urmarea imediată poate consta în una din urmările prevăzute de textul de lege la art. 182 alin. 1 sau 2, adică vătămarea corporală ce necesită pentru vindecare peste 60 de zile de îngrijiri medicale, pierderea unui simţ sau organ sau încetarea funcţionării acestuia, producerea unei infirmităţi fizice sau psihice, sluţirea, avortul sau punerea în primejdie a vieţii.

c) Legătura de cauzalitate. Deoarece infracţiunea analizată este una de rezultat, între acţiunea (inacţiunea) ce constituie elementul material al infracţiunii şi urmarea imediată trebuie să existe o legătură de cauzalitate.



Intenție sau Praeterintenție

3.2. Latura subiectivă. Infracţiunea de vătămare corporală gravă se săvârşeşte cu intenţie indirectă sau cu praeterintenţie. În cazul alin. 3, forma de vinovăţie este intenţia directă calificată prin scop.

4. Formele infracţiunii. În cazul în care fapta este săvârşită cu praeterintenţie, tentativa nu este posibilă. Dacă fapta este săvârşită cu intenţie indirectă tentativa este posibilă, dar nu se sancţionează. În cazul alin. 3, când fapta este comisă cu intenţie directă, tentativa se pedepseşte, conform art. 182 alin. 4 din codul penal. Infracţiunea se consumă în momentul în care s-a produs rezultatul socialmente periculos.



Tentativa nu se sancționează sau nu este posibilă

5. Participaţia penală este posibilă sub toate formele sale: coautorat, complicitate şi instigare.

6. Sancţiuni. În forma simplă, sancţiunea este pedeapsa principală a închisorii de la 2 la 7 ani.

7. Forme calificate sau agravate. Infracţiunea de vătămare corporală gravă prezintă două modalităţi agravate. Acestea sunt:

✓ atunci când fapta a avut drept consecinţă pierderea unui simţ sau organ, încetarea funcţionării acestora, o infirmitate permanentă fizică sau psihică, slutirea, avortul sau punerea în primejdie a vieţii persoanei (art. 182 alin. 2).

✓ şi atunci când s-a urmărit producerea uneia din urmările enumerate mai-sus (art. 182 alin. 3).

a. *Agravanta privind vătămarea corporală gravă ce a avut drept consecinţă pierderea unui simţ sau organ, încetarea funcţionării acestora, o infirmitate permanentă fizică sau psihică, slutirea, avortul sau punerea în primejdie a vieţii persoanei.* Vom analiza, pe rând, fiecare dintre aceste situaţii:



Pierderea unui simț sau organ, încetarea funcționării acestora

✓ *pierderea unui simţ sau organ ori încetarea funcţionării acestora*. Legiuitorul a avut în vedere pierderea unuia dintre cele 5 simţuri ale omului: văzul, mirosul, auzul, gustul şi pipăitul ori lipsirea persoanei de o parte a corpului care îndeplineşte o anumită funcţie. Textul de lege acoperă şi situaţia în care, deşi organul respectiv se păstrează, acesta nu-şi mai poate îndeplini funcţia.



Producerea unei infimități fizice sau psihice

✓ *producerea unei infirmităţi fizice sau psihice, cu condiţia ca aceasta să fie permanentă.* De exemplu, instanţa supremă[15] a decis că reprezintă vătămare corporală gravă prin producerea unei infirmităţi fizice permanente atunci când făptuitorul în încercarea de a lovi victima care se refugiase într-un autoturism, urmată de lovirea şi spargerea geamului portierei, a produs lezerea ochiului stâng în sensul în care vederea cu acesta s-a redus definitiv la 1/5, leziunea necesitând pentru vindecare 50 de zile de îngrijiri medicale.



Sluțirea

✓ *sluţire*, adică alterarea înfăţişării fizice a victimei, deformarea, desfigurarea sau mutilarea acesteia, de natură să-i creeze un aspect neplăcut, o înfăţişare respingătoare. În vederea stabilirii dacă prin vătămarea corporală s-a cauzat persoeni o sluţire este însă necesar să se constate, printr-un act medico-legal complet, ale cărui concluzii sunt neechivoce, dacă alterarea înfăţişării fizice îi creează victimei un aspect neplăcut, constituind un prejudiciu estetic[16]. Controverse legate de încadrarea juridică a faptei a stârnit în practica judiciară precum şi în doctrină ruperea unor dinţi,

[15] A se vedea decizia nr. 1986/1995 a fostei C.S.J.
[16] A se vedea decizia nr. 2708/1999 a fostei C.S.J.

sau a unei lucrări dentare. Astfel, tot instanţa supremă[17] a statuat că ruperea unei lucrări dentare, ca urmare a extracţiei fragmentelor dentare pe care aceasta era fixată, vătămarea necesitând 22-24 de zile de îngrijiri medicale, constituie infracţiunea de vătămare corporală (art. 181) şi nu aceea de vătămare corporală gravă prin sluţire. Însă, printr-o altă decizie de speţă, aceeşi instanţă superioară[18] a hotărât că vătămarea prin care s-a produs ruperea celor doi dinţi incisivi superiori, şi mobilitatea altor doi dinţi pentru care victima a necesitat o extracţie şi refacere prin protezare a dentiţiei, constituie vătămare corporală gravă prin sluţire şi ca urmare a pierderii definitive a unui organ, deoarece din raportul medico-legal a rezultat că urmarea produsă este permanentă şi ireversibilă şi că funcţia masticatorie a fost definitiv alterată, producând şi un prejudiciu estetic irecuperabil.



Avortul

✓ *avortul*, adică pierderea cursului sarcinii şi expulzarea produsului de concepţie. Este obligatoriu pentru existenţa acestei infracţiuni ca făptuitorul să fi ştiut sau să fi putut prevedea că victima este o femeie însărcinată; în caz contrar se poate reţine în favoarea făptuitorului eroarea de fapt asupra unei circumstanţe (art. 51 alin. 2 din codul penal).



Punerea în primejdie a vieții

✓ *punerea în primejdie a vieţii victimei*. Legiuitorul a avut în vedere situaţia când făptuitorul a creat prin activitatea sa posibilitatea reală şi concretă ca victima să înceteze din viaţă. Prin decizia de îndrumare a Plenului fostului T.S. nr. 6/1974, înaltul for judiciar a stabilit că atunci când făptuitorul a pus în primejdie viaţa unei persoane, având reprezentarea că prin acesta s-ar putea produce şi moartea, cu condiţia să fi urmărit şi să fi acceptat acest rezultat, fără ca moartea să se fi produs din motive independente de voinţa sa, constituie tentativă de omor. Dacă, însă, făptuitorul prin activitatea sa infracţională a pus în mod obiectiv în pericol viaţa victimei însă nu a avut reprezentarea morţii acesteia, sau chiar dacă şi-a reprezentat-o nu a urmărit-o şi nici nu a acceptat-o, atunci fapta sa constituie infracţiunea de vătămare corporală gravă. În susţinerea acestei decizii de îndrumare, fără a-şi schimba practica, şi după 1990, fosta C.S.J., printr-o serie de decizii, a urmărit să clarifice şi alte aspecte privind situaţia punerii în primejdie a vieţii, oferind atât practicienilor cât şi doctrinarilor criterii în baza cărora să fie făcută o încadrare jurdică corectă,



[17] A se vedea decizia nr. 3831/2000 a fostei C.S.J.
[18] A se vedea decizia nr. 2323/2004 a I.C.C.J.

corespunzătoare realităţii şi intenţiei făptuitorului. Astfel, menţionata instanţă[19] a decis că pentru delimitarea infracţiunii de vătămare corporală gravă în varianta punerii în primejdie a vieţii de tentativa de omor trebuie avute în vedere toate împrejurările în care fapta a fost săvârşită, natura obiectului vulnerant, intensitatea şi efectele loviturilor, zona corpului vizată, precum şi urmările produse sau care s-ar fi putut produce. Totodată, prin aceeaşi decizie, a arătat că ceea ce deosebeşte, sub raport subiectiv, infracţiunea de vătămare corporală gravă având ca urmare punerea în primejdie a vieţii persoanei de tentativa de omor, este faptul că în primul caz făptuitorul acţionează cu praeterintenţie, iar în cel de-al doilea caz poziţia subiectivă a făptuitorului faţă de rezultat se caracterizează prin intenţie, fie directă, fie de cele mai multe, ori indirectă. Folosindu-se de aceste criterii, fosta C.S.J. a hotărât[20] că ne aflăm în prezenţa unei tentative de omor şi nu a unei vătămări corporale grave, atunci când:



Exemple

- făptuitorul a lovit cu intensitate o persoană, în regiunea gâtului, cu consecinţa unor grave leziuni, perioculoase pentru viaţa acesteia, folosind o bucată dintr-o sticlă spartă.
- făptuitorul a lovit victima cu un par în cap, producându-i fracturi de boltă şi de bază craniană.
- făptuitorul a lovit victima în cap, cu intensitate, folosind un ciomag, cu urmarea unor grave leziuni craniene.
- făptuitorul a lovit victima de două ori cu o coadă de topor, loviturile ţintind zona capului; pentru a se apăra victima a ridicat braţul stâng, care i-a fost fracturat acesta necesitând pentru vindecare 55 de zile de îngrijiri medicale.
- făptuitorul a lovit victima cu un scaun în zona capului, ce a avut ca urmare producerea unor fracturi craniene şi dilacerare cerebrală.
- făptuitorul a lovit victima cu intensitate cu un cuţit în piept, cauzându-i astfel o leziune toracică penetrantă, leziuni care, potrivit raportului medico-legal, au necesitat pentru vindecare 25-30 de zile de îngrijiri medicale, dar care i-au pus victimei viaţa în pericol.

Sancţiunea pentru această formă agravată este pedeapsa principală a închisorii

[19] A se vedea decizia nr. 3037/1998 a fostei C.S.J.

[20] A se vedea deciziile nr. 1789/1991, 1967/1991, 1242/1993, 2259/1995, 1130/1996, 1901/1996, 2230/2000 ale fostei C.S.J.

de la 2 la 10 ani.

Agravanta este una reală, astfel că se va răsfrânge asupra tuturor participanţilor. De la această regulă există o singură excepţie, şi anume atunci când vătămarea a avut ca urmare avortul victimei pentru a fi reţinută şi faţă de participanţi aceştia trebuie să fi cunoscut starea de graviditate, prin orice mijloace, a victimei.

La reţinerea agravante nu se va ţine seama de numărul de zile de îngrijiri medicale, care poate fi uneori chiar mai mic de cel prevăzut în cadrului alin. 1, adică sub 60 de zile, ci de urmarea care se produce, şi care trebuie să fie una din cele deja analizate.



Săvârșirea infracțiunii cu intenție directă

b. *Agravanta privind vătămarea corporală gravă atunci când s-a urmărit producerea uneia din urmările enumerate mai-sus.* În această situaţie calificarea este dată de latura subiectivă a infracţiunii, care în acest caz este intenţia directă, calificată prin scop. Deşi se produc aceleaşi urmări ca cele prezentate mai sus, totuşi, diferenţa între cele două constă în faptul că în cazul primei agravante fapta se comite cu paeterintenţie, în timp ce în acest al doilea caz fapta se comite cu intenţie directă, adică făptuitorul urmăreşte producerea rezultatelor foarte grave menţionate la aliniatele 1 şi 2 ale art.182, ceea ce dovedeşte o periculozitate sporită.

Sancţiunea este mai mare pentru această agravantă fiind pedeapsa principală a închisorii de la 3 la 12 ani.

Agravanta este una personală, dar dacă şi unii dintre participanţi au acţionat în acelaşi scop, atunci ea se va reţine şi faţă de aceştia.



TEST DE AUTOEVALUARE

1. Prezentaţi pe scurt formele agravante ale infracţiunii de vătămare corporală gravă.



TEST DE AUTOEVALUARE

2. Faceți diferența dintre tentativa la infracțiunea de omor și infracțiunea de vătămare corporală gravă în varianta punerii în primejdie a vieții. Folosiți exemple.

IV. Lovirile sau vătămările cauzatoare de moarte – art. 183 din codul penal.

1. Definiţia injfracţiunii de loviri sau vătămări cauzatoare de moarte.



Definiție

Potrivit art. 183 constituie infracţiunea de lovituri sau vătămări cauzatoare de moarte comiterea uneia din faptele în art. 180 – 182, dar care a avut ca urmare moartea victimei. În cadrul reglementării infracţiunii de loviri şi vătămări corporale, textul art. 183 face referire la dispoziţiile art. 180-182, cu care se completează pentru a-şi întregi dispoziţia. Aflându-ne în prezenţa unei norme de referire, dispoziţiile art. 183 îşi subordonează cuprinsul normelor prevăzute de art. 180-182, şi de aceea, orice modificare apărută în textul articolelor menţionate va determina şi o modificare a conţinutului normativ al infracţiunii de lovituri sau vătămări cauzatoare de moarte.

2. Condiţii preexistente.

2.1. Obiectul infracţiunii.

a) Obiectul juridic special este reprezentat de relaţiile sociale care ocrotesc viaţa persoanei împotriva faptelor de lovire sau vătămare susceptibile să aducă atingere acestei valori sociale.



Corpul persoanei

b) Obiectul material este reprezentat de corpul persoanei privit în integritatea sa psiho-fizică.

2.2. Subiecţii infracţiunii.



Orice persoană

a) Subiectul activ al infracţiunii poate fi orice persoană fizică care îndeplineşte condiţiile legale de responsabilitate. Deoarece textul de lege al art. 183 face referire la dispoziiţile art. 180-182, atunci fapta poate avea şi subiecţi activi calificaţi, în persoana membrilor de familie, dar în această situaţie, calificarea subiectului activ nu determină şi o agravare a răspunderii penale.



Orice persoană

b) Subiectul pasiv este persoana în viaţă împotriva căreia sunt îndreptate acţiunile violente ale făptuitorului, de natură să-i provoace moartea. El poate fi calificat, preluând variantele calificate ale subiecţilor pasivi ai infracţiunilor de lovire, vătămare corporală sau vătămare corporală gravă, şi anume membrii familiei sau femeia însărcinată, dar, aşa cum precizam şi mai-sus, aceasta nu produce şi o agravare a răspunderii penale.

3. Conţinutul constitutiv.

3.1. Latura obiectivă.

a) Elementul material al infracţiunii se realizează prin loviri sau prin orice

acte de violenţă care au drept rezultat (explicit descris în norma de incriminare) moartea victimei. Elementul material se poate realiza atât prin acţiuni cât şi prin inacţiuni.



Lovire

Prin lovire se înţelege acel act de agresiune care constă în acţiunea mecanică a unei energii cinetice exterioare, de atingere, de compresiune sau izbire bruscă şi violentă a suprafeţei de contact a corpului victimei cu sau de un corp contondent.



Acte de violenţă

Actele de violenţă presupun toate manifestările brutale, constrângerile fizice de orice natură care ar putea cauza suferinţe fizice(de exemplu, asmuţirea unui câine sau animal periculos asupra victimei, care o trânteşte, o muşcă sau o loveşte).



Infracţiunea de lovituri şi vătămări cauzatoare de moarte fiind comisă cu praeterintenţie s-a constatat dificultatea în practică de a se deosebi de infracţiunea de omor comisă cu intenţie indirectă. În acest sens, i-a revenit tot fostei C.S.J. să stabilească anumite criterii pentru a putea diferenţia cele două infracţiuni. Un prim criteriu stabilit de diferenţiere a fost forma de vinovăţie cu care se comit cele două infracţiuni. Loviturile sau vătămările cauzatoare de moarte fiind comise cu praeterintenţie moartea victimei apare pentru făptuitor ca un rezultat pe care nu-l urmăreşte şi nici nu-l acceptă. Dacă făptuitorul acceptă producerea morţii victimei atunci încadrarea va fi aceea de omor[21]. Alte criterii obiective ce au mai fost stabilite tot de fosta C.S.J. sunt: caracterul vulnerant al instrumentului folosit, zona vitală vizată, intensitatea loviturilor, eventuala lor repetare[22].

În consecinţă se consideră fapta de lovituri şi vătămări cauzatoare de moarte atunci când lovind cu pumnul o persoană aceasta cade se loveşte de trotuar, sau de colţul unei mesei şi moare. Se va reţine tot infracţiunea prevăzută de art. 183 şi atunci când lovind victima cu o piatră în zona capului, pe fondul unei sensibilităţi native a părţii vătămate, zona se inflamează şi persoana moare după aproape un an de zile. Vom încadra fapta tot la lovituri sau vătămări cauzatoare de moarte şi atunci când, în timpul unor loviri reciproce la pământ, inculpatul pentru a da victima jos de pe el, o dezarmează de cuţitul cu care îl atacase şi i-l infige în gambă, unde secţionând o arteră importantă, va determina moartea acesteia.

b) Urmarea imediată constă în moartea victimei.

c) Legătura de cauzalitate. Infracţiunea fiind una de rezultat, între activitatea

[21] A se vedea decizia nr. 1080/1999 a fostei C.S.J.
[22] A se vedea decizia nr. 1559/1999 a fostei C.S.J.

făptuitorului şi moartea victimei trebuie să existe o legătură de cauzalitate. Această legătură nu este înlăturată, dacă la activitatea făptuiorului se adaugă şi alţi factori contributivi, anteriori, sau surveniţi (de exemplu victima se afla sub influenţa băuturilor alcoolice sau victima a refuzat spitalizarea). Infracţiunea subzistă, chiar dacă moartea survine după o perioadă mai lungă de la data aplicării loviturii intenţionate.



Praeterintenția

3.2. Latura subiectivă. Infracţiunea de loviri sau vătămări cauzatoare de moarte se săvârşeşte cu praeterintenţie. Lovirea sau fapta de vătămare corporală sau de vătămare corporală gravă se comite cu intenţie, deoarece făptuitorul doreşte şi urmăreşte lovirea victimei, în schimb făptuitorul nu urmăreşte şi nici nu acceptă producerea urmării mai grave, care este moartea victimei, motiv pentru care poziţia sa faţă de acest rezultat se caracterizează prin culpă, de cele mai multe ori cu prevedere. Moartea victimei se atribuie făptuitorului pe baza culpei dovedite şi nu pe baza unei prezumţii de culpă.



Tentativa nu este posibilă

4. Formele infracţiunii. Fiind o infracţiune care se comite, sub raport subiectiv cu praeterintenţie, şi deoarece în cuprinsul acestei forme mixte de vinovăţie intră şi culpa, rezultă că tentativa nu este posibilă. Infracţiunea se consumă atunci când se produce moartea victimei. Dacă aceasta nu va surveni, fapta constituie infracţiunea consumată de lovire, vătămare corporală sau vătămare corporală gravă.

5. Participaţia penală este posibilă sub toate formele sale: coautorat, complicitate şi instigare.



Închisoarea

6. Sancţiuni. Sancţiunea pentru această infracţiune se raportează la forma de vinovăţie cu care fapta este comisă. De aceea, ea se situează între pedepasa stabilită de lege pentru un omor şi cea pentru ucidere din culpă în modalităţile prevăzute de art. 178 alin.1 şi 2. Pedeapsa principală prevăzută de lege pentru infracţiunea de loviri sau vătămări cauzatoare de moarte este închisoarea de la 5 la 15 ani, însoţită după terminarea executării pedepsei principale de pedeapsa complementară a interzicerii unor drepturi.

7. Aspecte procesuale. Înfracţiunea se judecă în primă instanţă de tribunal.



TEST DE AUTOEVALUARE

Faceţi diferenţa dintre infracţiunea de omor comis cu intenţie indirectă şi infracţiunea de lovituri cauzatoare de moarte

V. Vătămarea corporală din culpă – art. 184 din codul penal.



Definiție

1. Definirea infracţiunii de vătămare corporală din culpă. Constituie infracţiunea de vătămare corporală din culpă, fapta de lovire comisă asupra membrilor familiei sau când lovirile au necesitat pentru vindecare mai mult de 10 zile de îngrijiri medicale, precum şi fapta de vătămare corporală sau de vătămare corporală gravă, în toat ecele trei situaţii faptele fiind comise din culpă.

2. Condiţii preexistente.

2.1. Obiectul juridic.

a) Obiectul juridic special este reprezentat de acele relaţii sociale care privesc ocrotirea integrităţii corporale sau sănătăţii oricărei persoane.



Corpul persoanei

b) Obiectul material al infracţiunii, îl constituie corpul persoanei privit în

integritatea sa fizică şi psihică. În cazul în care fapta a avut ca urmare producerea avortului, obiectul material este reprezentat de corpul femeii însărcinate.

2.2. Subiecţii infracţiunii.

a) Subiectul activ poate fi orice persoană fizică care îndeplineşte condiţiile legale pentru a răspunde penal, dar poate fi şi calificat. Făcând referire la dispoziţiile normelor cuprinse în art. 180 alin. 2 şi 2^1, precum şi la art. 181 şi 182 fapta poate fi comisă şi de un membru de familie, dar în acestă situaţie, răspunderea penală nu este agravată. Răspunderea penală este agravată atunci când subiectul activ este o persoană care desfăşoară o anumită profesie sau meserie, sau o anumită activitate reglementată de lege, fiind în această situaţie calificat.



Orice persoană sau poate fi şi calificat

b) Subiectul pasiv poate fi orice persoană. Subiectul pasiv poate fi însă şi calificat în cazul în care violenţele exercitate din culpă au drept consecinţă avortul, situaţie în care victima nu poate fi decât t o femeie însărcinată. Acestă situaţie determină agravarea produsă de alin. 2 al art. 184. De asemenea, subiectul pasiv mai poate fi calificat în persoana membrilor familiei, dar în acest caz nu produce o agravare a răspunderii penale.



Orice persoană sau poate fi şi calificat

3. Conţinutul constitutiv.

3.1. Latura obiectivă.

a) Elementul material se realizează printr-o acţiune sau inacţiune care produce unul din rezultatele enumerate la art. 180 alin. 2, adică îngrijiri medicale cuprinse între 11 şi 20 de zile, la art. 181, adică îngrijiri medicale cuprinse între 21 şi 60 de zile sau la art. 182, adică îngrijiri medicale mai mari de 60 de zile sau pierderea unui simţ sau organ sau încetarea funcţionării acestuia, producerea unei infirmităţi fizice sau psihice, sluţirea, avortul sau punerea în primejdie a vieţii. Aşa cum am arătat şi în situaţiile precedente, pentru stabilirea numărului de zile de îngrijiri medicale se va apela la medicul legist care va elibera un certificat medico-legal.

De remarcat că dacă pentru fapta de lovire din culpă se eliberează un certificat medico-legal cu un număr de zile de îngrijiri medicale cuprins între 1 şi 10, inclusiv, atunci fapta nu este penală, nefiind incriminată de textul de lege. Pornind de la acest fapt, instanţa supremă a stabilit că nu sunt întrunite elementele constitutive ale infracţiunii rutiere de părăsire a locului accidentului fără încuvinţarea poliţiei în situaţia în care partea vătămată a avut nevoie pentru vindecarea leziunilor produse

mai puţin de 10 zile[23]. Aceeaşi concluzie se impune şi atunci când loviturile din culpă nu au necesitat un număr de zile de îngrijiri medicale, neexistând un certificat medico-legal, deoarece textul de lege al art. 184 alin. 1 teza I nu face referire şi la ipoteza prevăzută de art. 180 alin. 1 sau 1[1].

De cele mai multe ori faptele de vătămare corporală din culpă se produc ca urmare a unor accidente de circulaţie.

b) Urmarea imediată constă în producerea unei suferinţe fizice sau a unor vătămări ce au avut ca rezultat îngrijiri medicale de peste 11 zile inclusiv, deoarece textul art. 184 alin.1 teza I face precizează „*mai mult de 10 zile*”, ceea ce printr-o interpretare literală rezultă că este nevoie de un minim de 11 zile. Această urmare acoperă toate situaţiile, inclusiv pentru formele agravate, deoarece nu am precizat o limită maximă a numărului de zile de înhrijiri medicale. O altă urmare posibilă este aceea ce vizează pierderea unui simţ sau organ sau încetarea funcţionării acestuia, producerea unei infirmităţi fizice sau psihice, sluţirea, avortul sau punerea în primejdie a vieţii.

c) Legătura de cauzalitate. Deoarece infracţiunea analizată este una de rezultat, între acţiunea (inacţiunea) ce constituie elementul material al infracţiunii şi urmarea imediată trebuie să existe o legătură de cauzalitate.



Culpa

3.2. Latura subiectivă. Infracţiunea se comite din culpă, aşa cum îi arată şi numele, de cele mai multe ori din culpă cu prevedere.



Tentativa nu este posibilă

4. Formele infracţiunii. Deoarece fapta este comisă din culpă tentativa nu este posibilă.

5. Participaţia penală este posibilă sub toate formele sale: coautorat (a se vedea comentariile făcute relativ la acest aspect la uciderea din culpă), complicitate şi instigare. În cazul complicităţii şi instigării ne vom afla în situaţia unei participaţii improprii, prevăzute de art. 31 alin.1 din codul penal.



Amenda, alternative cu închisoarea

6. Sancţiuni. În forma simplă, sancţiunea este alternativă, judecătorul trebuind să aleagă între pedeapsa principală a amenzii şi cea a închisorii de la o lună la 3 luni.

7. Forme calificate sau agravate. Infracţiunea de vătămare corporală din culpă prezintă patru forme agravante sau calificate. Acestea sunt:

---

[23] A se vedea decizia nr. LXVI/2007, pronunţată într-un recurs în interesul legii de către I.C.C.J.

- ✓ atunci când fapta a avut una din urmările prevăzute la art. 182 alin.1 şi 2.
- ✓ atunci când faptele de lovire sau alte violenţe care necesită pentru vindecare mai mult de 10 zile, precum şi fapta de vătămare corporală s-au comis ca urmare a nerespectării dispoziţiilor legale sau a măsurilor de prevedere pentru exerciţiul unei profesii sau meserii, ori pentru îndeplinirea unei anumite activităţi.
- ✓ atunci când fapta de vătămare corporală gravă s-a produs ca urmare a nerespectării dispoziţiilor legale sau a măsurilor de prevedere pentru exerciţiul unei profesii sau meserii, ori pentru îndeplinirea unei anumite activităţi.
- ✓ atunci când faptele de lovire sau alte violenţe care necesită pentru vindecare mai mult de 10 zile, fapta de vătămare corporală, precum şi fapta de vătămare corporală gravă au fost comise ca urmare a nerespectării dispoziţiilor legale sau a măsurilor de prevedere pentru exerciţiul unei profesii sau meserii, ori pentru îndeplinirea unei anumite activităţi şi făptuitorul se afla în stare de ebrietate.



a. *Agravanta ce a avut una din urmările prevăzute la art. 182 alin.1 şi 2* se referă la producerea unei vătămări din culpă ce necesită pentru vindecare mai mult de 60 de zile de îngrijiri medicale, precum şi atunci când s-a produs pierderea unui simţ sau organ sau încetarea funcţionării acestuia, producerea unei infirmităţi fizice sau psihice, sluţirea, avortul sau punerea în primejdie a vieţii (pentru detalii asupra acestor aspecte a se vedea comentariile făcute la descrierea faptei de vătămare corporală gravă - art. 182).

Sancţiunea pentru această faptă este sancţiunea este alternativă, judecătorul trebuind să aleagă între pedeapsa principală a amenzii şi cea a închisorii de la 3 luni la 2 ani.

Agravanta se datorează urmărilor mai grave decât în cazul formei simple.



b. *Agravanta ce se reţine atunci când faptele de lovire sau alte violenţe care necesită pentru vindecare mai mult de 10 zile, precum şi fapta de vătămare corporală s-au comis ca urmare a nerespectării dispoziţiilor legale sau a măsurilor de prevedere pentru exerciţiul unei profesii sau meserii, ori pentru îndeplinirea unei anumite activităţi* are în vedere situaţia când vătămările ce au necesitat pentru vindecare între 11 şi 60 (inclusiv) de zile de îngrijiri medicale s-au produs ca urmare a nerespectării dispoziţiilor legale sau a măsurilor de prevedere pentru exerciţiul unei profesii sau meserii, ori pentru îndeplinirea unei anumite activităţi (elementele au fost deja analize de noi la uciderea din culpă).

Sancţiunea este alternativă, judecătorul trebuind să aleagă între pedeapsa principală a amenzii şi cea a închisorii de la 3 luni la 2 ani.

Agravanta îşi are cauza în subiectul calificat care este o persoană ce desfăşoară o anumită profesie, meserie sau o anume activitate reglementate de lege.



c. Agravanta privind comiterea unei vătămări corporale grave ca urmare a nerespectării dispoziţiilor legale sau a măsurilor de prevedere pentru exerciţiul unei profesii sau meserii, ori pentru îndeplinirea unei anumite activităţi este asemănătoare celei anterioare numai că acum urmarea este mai gravă, constând în existenţa unui număr de zile de îngrijiri medicale de mai mare de 60 sau în pierderea unui simţ sau organ sau încetarea funcţionării acestuia, producerea unei infirmităţi fizice sau psihice, sluţirea, avortul sau punerea în primejdie a vieţii.

Sancţiunea constă în pedeapsa principală a închisorii de la 6 luni la 3 ani.

Agravanta îşi are cauza în subiectul calificat care este o persoană ce desfăşoară o anumită profesie, meserie sau o anume activitate reglementate de lege.



d. Agravanta privind comiterea faptelor de lovire sau alte violenţe care necesită pentru vindecare mai mult de 10 zile, de vătămare corporală, precum şi de vătămare corporală gravă ca urmare a nerespectării dispoziţiilor legale sau a măsurilor de prevedere pentru exerciţiul unei profesii sau meserii, ori pentru îndeplinirea unei anumite activităţi în timp ce făptuitorul se afla în stare de ebrietate. Agravanta are în vedere situaţia când urmările produse de faptele de lovire sau alte violenţe care necesită pentru vindecare mai mult de 10 zile, de vătămare corporală şi de vătămare corporală gravă s-au datorat nerespectării dispoziţiilor legale sau a măsurilor de prevedere pentru exerciţiul unei profesii sau meserii, ori pentru îndeplinirea unei anumite activităţi în timp ce făptuitorul se afla în stare de ebrietate. Ceea ce presupune plusul de agravare este starea în care se găseşte făptuitorul: şi anume în stare de ebrietate (analiza stării de ebrietate am făcut-o detaliat la infracţiunea de ucidere din culpă).

Sancţiunea pentru acestă agravantă este diferenţiată, în funcţie de urmările produse. Astfel dacă s-au produs urmările prevăzute de art. 180 alin.2 şi 2^1 sau de art. 181 atunci sancţiunea este pedeapsa principală a închisorii de la 1 la 3 ani, iar dacă s-au produs urmările prevăzute la art. 182 alin.1 şi 2, sancţiunea este pedeapsa principală a închisorii de la 1 la 5 ani.

Agravanta presupune un subiectul calificat care este o persoană ce desfăşoară

o anumită profesie, meserie sau o anume activitate reglementate de lege.

8. Aspecte procesuale. În conformitate cu dispoziţiile art. 184 alin. 5, pentru forma simplă a infracţiunii şi pentru forma agravată prevăzută de alin. 3, adică atunci când faptele de lovire sau alte violenţe care necesită pentru vindecare mai mult de 10 zile, precum şi fapta de vătămare corporală s-au comis ca urmare a nerespectării dispoziţiilor legale sau a măsurilor de prevedere pentru exerciţiul unei profesii sau meserii, ori pentru îndeplinirea unei anumite activităţi, acţiunea se pune în mişcare la plângerea prealabilă a părţii vătămare, iar împăcarea părţilor înlătură răspunderea penală. Plângerea prealabilă se depune la organele de cercetare penală, care le vor înainta după cercetări instanţei de judecată, competentă să judece în primă instanţă infracţiunea (potrivit art. 279 alin. 2 din codul de procedură penală).



TEST DE AUTOEVALUARE

Enumerați formele agravate ale infracțiunii de vătămare corporală din culpă

I. Avortul – art. 185 din codul penal.



Definiție

1. Definirea infracţiunii de avort. Constituie infracţiunea de avort fapta de întrerupere a cursului sarcinii, prin orice mijloace, dacă este săvârşită în vreuna din următoarele împrejurări: în afara instituţiilor medicale sau a cabinetelor medicale autorizate în acest scop de către o persoană care nu are calitatea de medic de specialitate şi dacă vârsta sarcinii depăşeşte 14 săptămâni. Fapta este mai gravă atunci când se comite fără consimţământul femeii însărcinate, dacă s-a cauzat femeii o vătămare corporală gravă, sau dacă aceasta a murit.

2. Condiţii preexistente.

2.1. Obiectul juridic.



Viața, sănătatea și integritatea fizică și psihică a femeii însărcinate

a) Obiectul juridic special al formei tip este reprezentat de relaţiile sociale privind apărarea sănătăţii şi integrităţii corporale a femeii, împotriva faptelor de întrerupere ilegală a cursului sarcinii.

În cazul în care avortul se produce fără consimţământul femeii însărcinate, atunci infracţiunea are un caracter complex, şi prin urmare şi obiectul juridic special este complex: obiectul juridic special principal îl reprezintă integritatea corporală şi sănătatea femeii însărcinate, în timp ce obiectul juridic special secundar este reprezentat de libertatea de decizie a femeii însărcinate.

Aceeaşi concluzie se impune (de existenţă a unei infracţiuni complexe şi a unui obiect juridic special complex) şi atunci când fapta a avut ca urmare vătămarea corporală gravă a femeii sau când aceasta a decedat, ca urmare a comiterii avortului, în primul caz obiectul juridic secundar fiind reprezentat de acele relaţii sociale care ocrotesc integritatea corporală a femeii, fără ca aceasta să sufere diferite sechele sau infirmităţi, iar în cel de-al doilea caz obiectul juridic secundar este reprezentat de acele relaţii sociale care ocrotesc însăşi viaţa femeii însărcinate.



În legătură cu obiectul juridic special al infracţiunii de avort este de remarcat faptul că doctrina juridică românească în concordanţă cu politica penală stabilită de legiuitorul român nu concepe ideea de protejare, ocrotire a vieţii intrauterine a fătului. Cu alte cuvinte, ceea ce este protejat prin infracţiunea de avort nu sunt acele relaţii sociale care ocrotesc produsul concepţiei, pentru ca acesta să beneficieze de o dezvoltare normală care să îi asigure în cele din urmă posibilitatea naşterii, şi manifestării ca un copil nou-născut, ci acele relaţii sociale care fac ca femeia însărcinată să aibă şi ulterior unui avort o sănătate fizică şi psihică normală, pentru ca

acesta să nu sufere o vătămare fizică sau psihică, în urma comiterii, în condiţii improprii a unui avort, punându-şi în pericol sănătatea, capacitatea de a procrea şi, în cele din urmă, chiar viaţa. O astfel de concepţie, aşează în prim plan o viaţă deja existentă, cea a femeii gravide, faţă de cea a fătului, care este apreciată ca o promisiune de viaţă, şi care, din acest punct de vedere este aşezată în plan secund. Spre deosebire de legislaţia românească, cea spaniolă, ocroteşte şi viaţa fătului, în egală măsură, prin incriminarea faptei de leziuni asupra fătului (art. 157 din codul penal spaniol).

b) Obiectul material este reprezentat atât de corpul femeii cât şi de cel al fătului.

2.2. Subiecţii infracţiunii.

a) Subiectul activ poate fi, în principiu orice persoană, care prin mijloace empirice sau nu efectuează în mod ilegal întreruperea sarcinii. De regulă, această infracţiune se comite de medici, moaşe, asistente medicale, indiferent de specialitatea lor, care folosesc mijloace avortive pentru a determina întreruperea cursului sarcinii. Subiectul activ poate fi chiar şi un medic ginecolog, dacă întreruperea cursului sarcinii nu se face într-o instituţie medicală sau într-un cabinet medical de specialitate, sau dacă vârsta sarcinii a depăşit 14 săptămâni.



Femeia însărcinată

b) Subiectul pasiv este doar femeia însărcinată, căreia i s-a provocat în mod ilegal un avort, o vătămare corporală gravă sau moartea ca urmare a avortului, fiind deci un subiect pasiv calificat.

3. Conţinutul constitutiv.

3.1. Latura obiectivă.

a) Elementul material se realizează numai printr-o acţiune capabilă să provoace întreruperea cursului sarcinii. Mijloacele folosite pot varia de la folosirea unor substanţe avortive şi până la aplicarea unor lovituri în zona abdominală sau masarea acestei zone. Din punct de vedere penal nu are relevanţă dacă sarcina decurge sau nu normal şi nici gradul de dezvoltare al fătului (cu excepţia variantei de la lit. c). Totuşi dacă din motive independente de acţiunea/acţiunile avortive fătul era decedat atunci nu există infracţiunea de avort. La fel şi în situaţia unei presupuse sarcini, când în realitate fătul nu există.

b) Urmarea imediată a infracţiunii este expulzarea fătului, fie uciderea acestuia sau distrugerea produsului concepţiei înăuntrul uterului.

c) Legătura de cauzalitate. Deoarece infracţiunea analizată este una de rezultat, între acţiunea (inacţiunea) ce constituie elementul material al infracţiunii şi urmarea imediată trebuie să existe o legătură de cauzalitate.



Intenție directă, Praeterintenție

3.2. Latura subiectivă. Infracţiunea se comite cu intenţie directă. În cazul formei agravate prevăzute de art. 185 alin. 3 rezultatul mai grav care constă fie în vătămarea corporală gravă a femeii fie în moartea acesteia ca urmare a acţiunilor avortive se produce din culpă; în consecinţă forma de vinovăţie este praeterintenţia.



Tentative se pedepsește

4. Formele infracţiunii. Tentativa este posibilă şi se pedepseşte, potrivit art. 185 alin. 5.

5. Participaţia penală este posibilă sub toate formele sale: coautorat complicitate şi instigare.



Închisoarea

6. Sancţiuni. În forma simplă, sancţiunea este pedeapsa principală a închisorii de la 6 luni la 3 ani.

7. Forme calificate sau agravate. Infracţiunea de avort prezintă trei forme agravante sau calificate. Acestea sunt:



Formele calificate

- ✓ întreruperea cursului sarcinii, săvârşită în orice condiţii, fără consimţământul femeii însărcinate.
- ✓ dacă s-a cauzat femeii însărcinate vreo vătămare corporală gravă.
- ✓ dacă fapta a avut ca urmare moartea femeii însărcinate.

***a.** Dacă întreruperea cursului sarcinii s-a făcut fără consimţământul femeii însărcinate,* cu condiţia ca aceasta să-şi fi putut exprima voinţa. În această situaţie sancţiunea este pedeapsa principală a închisorii de la 2 la 7 ani la care se adaugă pedeapsa complementară a interzicerii unor drepturi (art. 185 alin. 2).

***b.** Dacă prin faptele prevăzute la art. 185 alin. 1 şi 2 s-a cauzat femeii însărcinate o vătămare corporală gravă.* Noţiunea de vătămare corporală gravă este cea explicată de dispoziţiile art. 182 alin. 1 şi 2 din codul penal. Ne aflăm în prezenţa unei norme de trimitere, astfel că orice modificare în cuprinsul art. 182 nu va influenţa dispoziţia normei penale de la 185, care rămâne completă cu elementele împrumutate aşa cum erau ele la momentul elaborării sale. Sancţiunea pentru această agravantă este pedeapsa principală a închisorii de la 3 la 10 ani la care se adaugă pedeapsa complementară a interzicerii unor drepturi (art. 185 alin. 3, teza I). Atunci când fapta a fost săvârşită de un medic pedeapsa complementară a interzicerii unor

drepturi va fi interdicţia de a exercita profesia de medic, potrivit art. 185 alin. 4 coroborat cu art. 64 alin. 1 lit c) din codul penal.

c. *Dacă prin faptele prevăzute la art. 185 alin. 1 şi 2 s-a cauzat moartea femeii însărcinate.* Sancţiunea pentru această agravantă este pedeapsa principală a închisorii de la 5 la 15 ani la care se adaugă pedeapsa complementară a interzicerii unor drepturi (art. 185 alin. 3, teza II). Atunci când fapta a fost săvârşită de un medic pedeapsa complementară a interzicerii unor drepturi va fi interdicţia de a exercita profesia de medic, potrivit art. 185 alin. 4 coroborat cu art. 64 alin. 1 lit c) din codul penal.

8. Cauze de nepedepsire. În conformitate cu dispoziţiile art. 185 alin. 6, întreruperea cursului sarcinii nu se pedepseşte atunci când:

☞ **Cauze de nepedepsire**

- s-a făcut pentru a salva viaţa, sănătatea sau integritatea corporală a femeii însărcinate de la un pericol grav şi iminent şi care nu putea fi înlăturat altfel.

- întreruperea cursului sarcinii se impune din motive terapeutice, chiar dacă vârsta sarcinii depăşeşte 14 săptămâni.

- întreruperea cursului sarcinii s-a făcut fără consimţământul femeii însărcinate dar aceasta era în imposibilitate de a-şi exprima voinţa *şi* acest fapt se impunea din motive terapeutice.

9. Aspecte procesuale. În cazul formei agravate în care a rezultat moartea sau sinuciderea victimei, infracţiunea de judecă în primă instanţă de tribunal.

TEST DE AUTOEVALUARE

Precizați și detaliați în ce constă obiectul juridic special al infracțiunii de avort



BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ

I. Tratate şi monografii.

1. A. Boroi, *Drept penal . Partea specială,* Ed. Ch. Beck, Bucureşti, 2006.

2. A. Boroi, Gh. Nistoreanu, *Drept penal. Partea specială, Ediţia 3*, Editura All Beck, Bucureşti, 2005.

3. A. Boroi, M. Gorunescu, M. Popescu, *Dicţionar de drept penal*, Ed. All Beck, Bucureşti, 2004.

4. C. Bulai şi B. N. Bulai, *Manual de drept penal* – Partea generală, Ed. Universul Juridic, Bucureşti, 2007.

5. Dicţionarul nexplicativ al limbii române, Ed. Academiei RPR, Bucureşti, 1958.

6. Gh. Mateuţ, *Drept penal special. Sinteză de teorie si practică judiciară*, vol. I, Editura Lumina Lex, Bucureşti, 1999.

7. I. Vasiu *Drept penal*. *Partea specială*, Editura Accent, Cluj Napoca, 2003.

8. O. Mastacan, *Elemente de drept penal - partea specială*, Ed. Bibliotheca, Târgovişte, 2006.

9. V. Dobrinoiu, Gh. Nistoreanu, şi ceilalţi, *Drept penal – Partea specială,* Ed. Europa Nova, Bucureşti, 1999.

10. V. Dongoroz şi colab., Explicaţii teoretice ale Codului penal român. Partea specială, vol.III, Editura Academiei, Bucureşti, 1971.

II. Reviste de specialitate.

1. Revista de Drept penal, anul VI, nr. 3/1999, pag. 117-122.

2. Revista de Drept penal, anul VI, nr. 4/1999, pag. 59-60.

III. Legi penale.

1. Codul penal actualizat.

2. O.U.G. nr. 195/2002 modificată.

IV. Jurisprudenţă.

1. Curtea de Apel Bucureşti, cu note de V. Papadopol, *Culegere de practică judiciară penală, pe anul 1997,* Ed. Holding Reporter, Bucureşti, 1998.

2. C. Sima, *Codul penal adnotat – cu practică judiciară 1969-2000,* Ed. Lumina Lex, Bucureşrti, 2000.

3. G. Ionescu, I. Ionescu „*Probleme de drept din jurisprudenţa Curţii Supreme de Justiţie în materie penală***”,** Ed. Juris Argessis, Bucureşti, 2002.

4. L. Lefterache, I. Nedelcu, F. Vasile, *Jurisprudenţa instanţei supreme. Unificarea practicii judiciare (1969-2008)*, Ed. Universul Juridic, Bucureşti, 2008.

IV. Site-uri oficiale.

1. Site-ul oficial al Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie, www.scj.ro



TEMĂ DE REFLECŢIE

Diferenţierea dintre tentativa de omor şi vătămarea corporală gravă în varianta punerii în primejdie a vieţii.

MODELE DE ÎNTREBĂRI

1. Care sunt formele agravate ale infracţiunii de ucidere din culpă ?
2. În ce constă urmarea imediată la infracţiunea de vătămare corporală gravă ?
3. Subiecţii infracţiuni de lovire şi alte violenţe.
4. Explicaţi şi delimitaţi omorul deosebit de grav săvârşită în varianta literei b) de cea săvârşită în varianta literei c).
5. Subiecţii infracţiunii de omor deosebit de grav.
6. Analizaţi infracţiunea de pruncucidere.
7. Participaţia penală în cazul omorului calificat.
8. Analizaţi infracţiunea de avort.
9. Analizaţi forma calificată a infracţiunii de vătămare corporală gravă prevăzută de art. 182 alin. 2.
10. Delimitaţi infracţiunea de loviri sau vătămări cauzatoare de moarte de cea

de omor.

11. Delimitaţi tentativa de omor de vătămarea corporală gravă în variantra punerii în primejdie a vieţii.

12. Aspecte procesuale ale infracţiunii de omor.

13. Aspecte procesuale ale infracţiunii de loviri şi alte violenţe.

14. Delimitaţi sub raportul numărului de zile de îngrijiri medicale infracţiunile prevăzute la art. 180, 181 şi 182 din codul penal.

15. Dincolo de modul de realizare, în ce constă diferenţa esenţială între infracţiunile de omor, ucidere din culpă şi lovituri şi vătămări cauzatoare de moarte ?

16. Analizaţi forma calificată a uciderii din culpă prevăzută de art. 178 alin. 2.

17. Analizaţi forma calificată a uciderii din culpă prevăzută de art. 178 alin. 3.

18. Analizaţi formele calificate ale infracţiunii de loviri şi alte violenţe.

19. Obiectul juridic al infracţiunii de avort.

20. Analizaţi latura obiectivă a infracţiunii de vătămare corporală.

21. Analizaţi agravanta infracţiunii de loviri şi alte violenţe prevăzută de art. 180 alin. 2.

22. Legătura de cauzalitate a infracţiunii de ucidere din culpă.

23. Latura subiectivă a infracţiunii de ucidere din culpă.

RĂSPUNSURI LA ÎNTREBĂRI

1. A se vedea pag. 48-54.
2. A se vedea pag. 64.
3. A se vedea pag. 56-57.
4. A se vedea pag. 33-34.
5. A se vedea pag. 35-37.
6. A se vedea pag. 38-42.
7. A se vedea pag. 30.
8. A se vedea pag. 79-82.
9. A se vedea pag. 65-68.
10. A se vedea pag. 71.
11. A se vedea pag. 66-68.
12. A se vedea pag. 22, 30 şi 37.
13. A se vedea pag. 60.
14. A se vedea pag. 59-60, 61-62, 64.
15. A se vedea pag. 21, 46 şi 72.
16. A se vedea pag. 48-50.
17. A se vedea pag. 50-53.
18. A se vedea pag. 58-60.
19. A se vedea pag. 79-80.
20. A se vedea pag. 61-62.
21. A se vedea pag. 59.
22. A se vedea pag. 45.
23. A se vedea pag. 45-46.

CAPITOLUL III
INFRACŢIUNI CONTRA LIBERTĂŢII PERSOANEI

1. **Cuprins**
2. **Obiectiv general**
3. **Obiective operaţionale**
4. **Timpul necesar studierii capitolului**
5. **Dezvoltarea temei**
6. **Bibliografie selectivă**
7. **Temă de reflecţie**
8. **Teste**
9. **Răspunsuri şi comentarii la teste**

Cuprins

- **Prezentarea infracţiunii de lipsire de libertate.**
- **Prezentarea infracţiunii de violare de domiciliu.**
- **Prezentarea infracţiunii de ameninţare.**
- **Prezentarea infracţiunii de şantaj.**

Obiectiv general: **Dobândirea de cunoştinţe privind infracţiunile ce vizează libertatea persoanei ca atribut esenţial al fiinţei umane, o libertate manifestată nu doar la nivel fizic ci şi la nivel psihic, în ideea de a putea decide independent de orice violare ilegală a acestei libertăţi.**

Obiective operaţionale: **Dezvoltarea capacităţii de a încadra juridic diferite fapte concrete care au avut ca urmare imediată lipsirea de libertate la nivel fizic şi/sau psihic în una dintre infracţiunile prevăzute în cadrul art. 189, 192-194 din codul penal.**

**= 2 ore și 30 minute**

CAPITOLUL III.
INFRACŢIUNI CONTRA LIBERTĂŢII PERSOANEI

I. Lipsirea de libertate în mod ilegal – art. 189 din codul penal.


Definiție

1. Definirea infracţiunii de lipsire de libertate. Potrivit art. 189 alin. 1 fapta constă în lipsirea de libertate a unei persoane în mod ilegal. Fapta este considerată mai gravă dacă s-a produs prin simularea de calităţi oficiale, prin răpire, de o persoană înarmată, de două sau mai multe persoane împreună, dacă în schimbul eliberării se cere un folos material sau orice alt avantaj, când victima este minoră, când victima este supusă unor suferinţe ori sănătatea sau viaţa îi este pusă în pericol, când victima este obligată a se prostitua, când pentru eliberarea persoanei se cere, în orice mod, ca statul, o persoană fizică sau juridică, o organizaţie internaţională interguvernamentală sau un grup de persoane să îndeplinească sau să nu îndeplinească un anumit act, sau dacă a avut ca urmare moartea sau sinuciderea victimei.

2. Condiţii preexistente.

2.1. Obiectul infracţiunii.

a) Obiectul juridic special este reprezentat de relaţiile sociale a căror normală desfăşurare implică ocrotirea libertăţii fizice a persoanei, adică a posibilităţii acesteia de a se mişca, de a circula, de a acţiona după vionţa sa şi în limitele admise de lege. Infracţiunea are şi un obiect juridic complex, în cazul unor forme agravate. În aceste situaţii, obiectul juridic special secundar poate fi viaţa, integritatea corporală sau sănătatea victimei.


Corpul persoanei

b) Obiectul material este reprezentat de corpul victimei, având în vedere că este ştirbită libertatea fizică a persoanei.

2.2. Subiecţii infracţiunii.

a) Subiectul activ poate fi orice persoană. Fapta prevăzută de art. 189 alin. 5 este susceptibilă de a fi săvârşită şi sub forma pluralităţii constituite de infractori, şi anume atunci când subiectul activ face parte dintr-un grup organizat, pedeapsa pentru aceasta fiind diferită de la o agravantă la alta.


Orice persoană


b) Subiectul pasiv poate fi orice persoană. Dacă victima este un minor atunci va opera agravanta prevăzută în art. 189 alin. 2.

3. Conţinutul constitutiv.

3.1. Latura obiectivă.

a)Elementul material se realizează printr-o acţiune sau inacţiune care are drept consecinţă lipsirea de libertate a persoanei, de mişcare în raport cu propria sa voinţă.

Nu are relevanţă penală timpul sau locul săvârşirii faptei. Nu interesează mijloacele folosite de făptuitor, care poate utiliza forţa, constrângerea, inducerea în eroare, etc. Totuşi, dacă mijlocul utilizat de făptuitor constituie prin el însuşi o infracţiune, vor fi aplicate regulile de la concursul de infracţiune.

În mod obligatoriu, lipsirea de libertate a persoanei trebuie să aibă caracter ilegal, adică să nu fie expres sau implicit admisă de lege, cum este cazul arestării sau deţinerii infractorului.

În ipoteza în care făptuitorul prin acţiunile sau inacţiunile sale a privat de libertate mai multe persoane, vom fi în prezenţa atâtor infracţiuni câte victime au fost lezate.

b) Urmarea imediată constă în lipsirea de libertate a victimei, imposibilitatea acesteia de a se manifesta potrivit voinţei sale. Lipsirea de libertate trebuie să dureze atât cât să rezulte că persoana a fost efectiv împiedicată a se deplasa şi acţiona în conformitate cu voinţa sa.

c) Legătura de cauzalitate. Între acţiunea (inacţiunea) făptuitorului şi urmarea imediată trebuie să existe legătură de cauzalitate.



Intenția, Praeterintenția

3.2. Latura subiectivă. Forma de vinovăţie este intenţia directă sau indirectă, iar în cazul în care fapta a avut ca urmare moartea sau sinuciderea victimei, vinovăţia se prezintă sub forma praeterintenţiei. În cazul art. 189 alin. 2 când se cere în schimbul eliberării un folos material, precum şi în cazul art. 189 alin. 3 şi 4, infracţiunea presupune un scop calificat, realizarea unui folos material.



4. Formele infracţiunii. Infracţiunea prezintă una dintre situaţiile în care actele preparatorii sunt asimilate tentativei şi se pedepsesc, dar numai în cazul modalităţii agravate prevăzute în art. 189 alin. 4.

Tentativa este posibilă şi se pedepseşte în cazul formei simple şi a formelor agravate prevăzute de art. 189 alin. 2-4.

Tentativa în schimb nu mai este posibilă în cazul agravantei prevăzute de art. 189 alin. 6, ca urmare a formei de vinăvăţie cu care aceasta se săvârşeşte.

Infracţiunea se consumă în momentul în care se produce urmarea imediată – lipsirea de libertate. Lipsirea de libertate în mod ilegal poate avea şi caracter continuu dacă durează după consumare, până la redarea libertăţii victimei, în această situaţie, momentul epuizării fiind acela în care starea de lipsire de libertate a încetat.

5. Participaţia penală. Participaţia penală este posibilă în toate formele prevăzute de lege – coautorat, instigare, complicitate.



Închisoarea

6. Sancţiuni. În forma simplă, sancţiunea este pedeapsa principală a închisorii de la 3 la 10 ani.

7. Formele agravate sau calificate. Dispoziţiile din alin. 1 incriminează fapta în modalitatea simplă. Circumstanţele care agravează infracţiunea (alin. 2 - 6) vizează fie latura sa obiectivă (simularea de calităţi oficiale, răpire, etc.), fie latura sa subiectivă (urmărirea unui anumit scop), fie subiectul activ sau pasiv al infracţiunii (săvârşirea faptei de o pluralitate de făptuitori sau subiectul pasiv este minor), fie urmarea imediată a infracţiunii (moartea sau sinuciderea victimei).

Aceste forme calificate au loc în următoarele împrejurări:

- ✓ fapta este săvârşită prin simularea de calităţi oficiale, prin răpire, de o persoană înarmată, de două sau mai multe persoane împreună sau dacă în schimbul eliberării se cere un folos material sau orice alt avantaj, precum şi în cazul în care victima este minoră sau este supusă unor suferinţe ori sănătatea sau viaţa îi este pusă în pericol.
- ✓ când fapta este comisă în scopul de a o obliga la practicarea prostituţiei.
- ✓ dacă pentru eliberarea persoanei se cere, în orice mod, ca statul, o persoană juridică, o organizaţie internaţională interguvernamentală sau un grup de persoane să îndeplinească sau să nu îndeplinească un anumit act.
- ✓ dacă fapta se săvârşeşte de către o persoană care face parte dintr-un grup organizat.
- ✓ dacă fapta a avut ca urmare moartea sau sinuciderea victimei.



a. *Când fapta este săvârşită prin simularea de calităţi oficiale, prin răpire, de o persoană înarmată, de două sau mai multe persoane împreună, dacă în schimbul eliberării se cere un folos material sau orice alt avantaj, când victima este minoră, când victima este supusă unor suferinţe ori sănătatea sau viaţa îi este pusă în pericol* (art. 189 alin. 2). Agravanta se sancţionează cu pedeapsa principală a închisorii de la 7 la 15 ani.



➢ Simularea de calităţi oficiale există atunci când făptuitorul, fără a avea o asemenea calitate, pretinde că o are. Din această cauză victima nu va opune rezistenţă făptuitorului. Calitatea oficială simulată trebuie să aibă legătură cu una din acele calităţi care i-ar da dreptul de a dispune de libertatea unei persoane, cum ar fi calitatea de procuror, ofiţer de poliţie, jandarm, etc. Dacă făptuitorul îşi declină o altă calitate potrivit căreia nu ar putea dispune de libertatea persoanei, atunci agravanta nu va fi reţinută.



➢ Răpirea presupune folosirea forţei fizice, a violenţei şi uneori a înşelăciunii şi conduce la lipsirea de libertate a persoanei. În practică s-a pus problema dacă această formă calificată a infracţiunii de lipsire de libertate mai subzistă odată cu apariţia Legii nr. 678/2001 privind combaterea traficului de persoane. În acest sens s-a decis[24] că fapta persoanei de recrutare, trasport, trasferare, cazare, sau primire a unei alte persoane pe care a lipsit-o de libertate, prin răpire, în scopul exploatării constituie doar infracţiunea complexă de trafic de persoane prevăzută de art. 12 alin. 1 din Legea nr. 678/2001 şi nu un concurs de infracţiuni între acesta şi lipsirea de libertate.



➢ Când fapta este comisă de o persoană înarmată pericolul social al faptei este mai mare iar posibilităţile de realizare sunt de asemenea sporite. Legea nu cere ca arma să fi fost şi întrebuinţată. Totuşi dispoziţiile art. 189 trebuie coroborate cu cele ale art. 151. Potrivit art. 151 alin.1, prin armă se înţelege un instrument, piesă sau dispozitiv declarat ca atare de lege, iar în acest caz, este suficient ca făptuitorul să o poarte şi victima să o vadă, pentru a ne încadra în dispoziţiile art. 189 alin. 2. Dacă făptuitorul poartă o armă în înţelesul art. 151 alin. 2, atunci va trebui să se folosească efectiv de aceasta împotriva victimei.



➢ Săvârşirea infracţiunii de două sau mai multe persoane împreună a fost reţinută ca formă agravată deoarece prezintă un pericol social ridicat, făcând rezistenţa victimei mai dificilă, existând un grad mai mare de probabilitate ca urmările infracţiunii să fie mai mari şi mai importante atât la nivel uman cât şi material. Odată reţinută agravanta nu se mai poate reţine şi circumstanţa agravantă legală prevăzută de art. 75 lit. a) din codul penal.

[24] A se vedea decizia nr. 1/2008 a I.C.C.J.



- Solicitarea unui folos material determină, sub raport subiectiv o altă formă agravată a infracţiunii. Legea nu prevede un cuantum minim al folosului material şi nici forma pe care acesta trebuie să o îmbrace. Dacă cererea este satisfăcută şi făptuitorul primeşte folosul cerut, atunci nu se va putea reţine şi infracţiunea de şantaj deoarece ea este absorbită în cadrul acestei agravante a infracţiunii de lipsire de libertate. Solicitarea poate privi şi un alt avantaj care poate fi de orice natură, politică, economică (obţinerea unei licitaţii, sau a unui contract), socială sau profesională (un post, un anumit serviciu), etc.



- Minoritatea victimei reprezintă o altă formă agravantă prevăzută de art. 189 alin. 2. victima trebuie să fie minor la moemntul săvârşirii faptei şi făptuitorul să fi ştiut despre aceasta. Dacă făptuitorul nu ştia sau nu îşi putea da seama că victima este minor se va aplica art. 51 alin. 2 din codul penal (eroarea de fapta asupra unei circumstanţe). Dacă lipsirea de libertate a minorului se face prin acţiuni de recrutare, transferare, trasport, găzduire sau primire, folosindu-se mijloace violente pentru aceasta (răpire), atunci ne vom afla în ipoteza prevăzută de art. 13 alin. 2 din Legea nr. 678/2001, nefiind incidente dispoziţiile alin. 3 sau 1 ale art. 189 din codul penal.



- Ca urmare a lipsirii de libertate victima poate fi supusă şi unor suferinţe fizice sau psihice. Acestea se pot datora fie modului cum infracţiunea a fost comisă fie din modul cum victima a fost tratată ulterior (nu i s-a dat să bea apă, sau să mănânce, nu a fost lăsată să îşi satisfacă nevoile fiziologice, a fost expusă frigului sau unei călduri excesive).



- Tot ca urmare a lipsirii de libertate sănătatea sau viaţa victimei pot fi puse în pericol. În acestă formă agravanta se reţine doar dacă sa creat un pericol potenţial. Dacă victima chiar a suferit anumite leziuni corporale care i-au degradat sănătatea sau i-au pus viaţa în pericol atunci va exista concurs de infracţiuni.



b. *Dacă scopul lipsirii de libertate este ca să oblige victima la practicarea prostituţiei.*(art. 189 alin. 3). Situaţia este calificată prin scopul urmărit, iar sancţiunea este închisoarea de la 7 la 15 ani. Pentru reţinerea calificării nu are relevanţă dacă victima chiar a şi practicat prostituţia, căci în acest caz se va putea reţine un concurs de infracţiuni.



c. *Dacă pentru eliberarea persoanei se cere ca statul sau o persoană juridică,*

o organizaţie internaţională interguvernamentală sau un grup de persoane să îndeplinească sau să nu îndeplinească un anumit act. Agravanta este determinată de scopul calificat, iar sancţiunea este închisoarea de la 7 al 18 ani.



***d.** Dacă oricare din faptele prezentate anterior a fost săvârşită de către o persoană care face parte dintr-un grup organizat.* Agravanta este determinată de existenţa unei pluralităţi constituite, care determină şi o sporire a sancţiunilor.



***e.** Dacă fapta a avut ca urmare moartea sau sinuciderea victimei.* Agravanta este determinată de urmarea foarte gravă produsă, iar sancţiunea este închisoarea de la 15 al 25 de ani.

8. Aspecte procesuale. Infracţiunea de lipsire de libertate reglementată de art. 189 alin. 1 şi 2 se judecă în primă instanţă la judecătorie, în timp ce pentru faptele reglementate în alin. 3-6, competent în primă instanţă să judece este tribunalul. Urmărirea penală se face în acest ultim caz obligatoriu de procuror.



TEST DE AUTOEVALUARE

Formele calificate ale lipsirii de libertate

II. Violarea de domiciliu – art. 192 din codul penal.

1. Definirea infracţiunii de violare de domiciliu. Reprezintă violare de domiciliu pătrunderea fără drept, în orice mod, într-o locuinţă, încăpere, dependinţă sau într-un loc împrejmuit ţinând de acestea, fără consimţământul persoanei care le foloseşte, sau refuzul de a le părăsi la cererea acesteia. Infracţiunea este mai gravă dacă se săvârşeşte de către o persoană înarmată, de două sau mai multe persoane împreună, în timpul nopţii sau prin folosire de calităţi mincinoase.



Definiție

2. Condiţii preexistente.

2.1. Obiectul infracţiunii.

a) Obiectul juridic special este reprezentat de relaţiile sociale privitoare la libertatea persoanei, sub aspectul libertăţii vieţii domestice.

b) Obiectul material al infracţiunii este reprezentat de încăperea, locuinţa, dependinţa, locul împrejmuit asupra căruia se îndreaptă acţiunea făptuitorului.

Încăperea, locuința etc.

2.2. Subiecţii infracţiunii.

a) Subiectul activ este necircumstanţiat el putând fi orice persoană care îndeplineşte condiţiile legale pentru a răspunde penal. Participaţia penală este posibilă în toate formele sale. În practica judiciară s-a hotărât că săvârşeşte această infracţiune, chiar proprietarul care pătrunde în locuinţa chiriaşului fără voia acestuia.

b) Subiectul pasiv este persoana care foloseşte domiciliul violat şi care are dreptul să permită sau să refuze intrarea sau rămânerea în domiciliul respectiv. Potrivit modului de reglementare actual subiectul pasiv poate fi numai o persoană fizică, nu şi o persoană juridică.

Persoana care folosește legal spațiul violat

3. Conţinutul constitutiv.

3.1. Latura obiectivă.

a) Elementul material se realizează fie prin acţiunea de a pătrunde, fără drept într-o locuinţă, încăpere, dependinţă sau loc împrejmuit ţinând de acestea, fie prin acţiunea de a refuza părăsirea locuinţei sau a celorlalte locuri menţionate mai sus, la cererea persoanei care le foloseşte.



Prin locuinţă se înţelege orice loc destinat efectiv şi actual uzului domestic al uneia sau mai multor persoane.



Prin încăpere se înţelege o parte din locuinţă, iar prin dependinţă locul care direct sau indirect este în relaţie de dependenţă faţă de locuinţă (bucătăria, cămara, pivniţa, magazia, boxa de la subsol, etc.).



Prin loc împrejmuit se înţelege orice loc care este separat de jur împrejur; el însă trebuie să ţină de locuinţă sau de dependinţă. Dacă locul împrejmuit nu are nici o legătură cu uzul domestic şi cu libertatea persoanei, nu se află sub ocrotirea legii.

Acţiunea care constituie elementul material al infracţiunii poate consta şi într-un refuz al făptuitorului de a părăsi locuinţa. Aceasta presupune că intrarea în locuinţă s-a făcut în mod legal, însă fie direct (ostentativ, făţiş), fie indirect (ascunzându-se în casă), făptuitorul refuză să o părăsească.

Cele două modalităţi de săvârşire a infracţiunii au caracter alternativ, astfel că, va exista o unitate naturală de infracţiune şi nu un concurs de infracţiuni în cazul în care făptuitorul, după pătrunderea fără drept şi fără consimţământ în domiciliu, refuză să-l părăsească.

De cele mai multe ori, infracţiunea de violare de domiciu reprezintă o infracţiune mijloc, ce înlesneşte comiterea unei alte infracţiuni. În această situaţie se vor aplica regulile concursului de infracţiuni. Un exemplu, de acest fel, îl reprezintă situaţia în care violarea de domiciu este urmată de comiterea unei tâlhării[25].

b) Urmarea imediată constă în încălcarea libertăţii persoanei, sub aspectul libertăţii vieţii domestice.

c) Legătura de cauzalitate. Între elementul material şi urmarea imediată trebuie să existe legătură de cauzalitate.



Intenția

3.2. Latura subiectivă. Infracţiunea de violare de domiciliu sau a sediului se săvârşeşte cu intenţie directă sau indirectă.

4. Formele infracţiunii. Tentativa, deşi posibilă, nu se pedepseşte. Infracţiunea se consumă în momentul în care s-a produs rezultatul socialmente periculos, adică atunci când făptuitorul a pătruns în locuinţa unei persoane, fără drept şi fără consimţământul victimei, sau a refuzat să părăsească locuinţa.



Tentativa nu se pedepsește

5. Participaţia penală. Este posibilă sub toate formele: coautorat, instigare sau complicitate.

6. Sancţiuni. În forma simplă, sancţiunea este pedeapsa principală a închisorii de la 6 luni la 4 ani.



Închisoarea

7. Forme agravate sau calificate. Infracţiunea de violare de domiciliu prezintă şi o formă agravată, condensată în cadrul dispoziţiilor art. 192 alin. 2 din

[25] A se vedea decizia nr. 31/2007 a I.C.C.J.

codul penal.

Potrivit acestora, fapta prezintă un pericol social mai ridicat dacă este săvârşită:



Forme calificate

- ✓ de o persoană înarmată.
- ✓ de două sau mai multe persoane împreună.
- ✓ în timpul nopţii.
- ✓ prin folosire de calităţi mincinoase.

a. *Agravanta privind comiterea faptei de o persoană înarmată.* Comiterea faptei de către o persoană înarmată presupune ca arma să fie vizibilă, indiferent dacă s-a făcut sau nu uz de ea. Dacă prin folosirea armei au rezultat violenţe, suferinţe fizice sau psihice atunci se vor aplica regulile concursului de infracţiuni.

b. *Agravanta privind comiterea faptei de două sau mai multe persoane împreună.* Pluralitatea de infractori este apreciată în toate situaţiile în codul nostru penal ca fiind o formă agravată de infracţiune pentru că sporeşte gradul de pericol social al faptei, micşoară posibilitatea victimei de a interveni, de a se apăra şi agravează urmările infracţiunii. Acesta este şi rostul incriminării săvârşirii faptei de violare de domiciu de două sau mai multe persoane. Reţinerea acestei agravante face să nu mai poată fi reţinută şi circumstanţa agravantă prevăzută de art. 75 lit. a).

c. *Agravanta privind comiterea faptei în timpul nopţii.* Comiterea faptei în timpul nopţii amplifică posibilitatea consumării infracţiunii şi pericolul ei social. Se consideră noapte de la lăsarea întunericului şi până la ivirea zorilor, inclusiv. Aprecierea asupra acestui aspect se face în funcţie de anotimp şi loc, ştiut fiind că există diferenţe notabile între iarnă şi vară, precum şi între diferite zone de relief, munte-câmpie, sub aspectul momentului de răsărit şi de apus al soarelui. Totodată, vizibilitatea poate fi influenţată şi de condiţiile meteo. Agravanta este determinată de realizarea infracţiunii într-un anumit interval de timp.

d. *Agravanta privind comiterea faptei prin folosirea de calităţi mincinoase.* Folosirea calităţilor mincinoase presupune ca făptuitorul să se dea drept o anumită persoană, rudă, vecin, funcţionar, instalator, lucrător al poliţie, şef de scară, administratorul blocului, etc. Dacă pentru folosirea calităţilor mincinoase făptuitorul îşi atribuie şi o anumită calitate va exista şi infracţiunea de uzurpare de calităţi oficiale (art. 240 din codul penal), iar dacă se falsifică anumite înscrisuri oficiale atunci avem şi infracţiunea de fals şi uz de fals.

Forma agravată se pedepseşte cu închisoarea de la 3 la 10 ani.

8. Aspecte procesuale. În cazul formei simple a infracţiunii acţiunea penală se pune în mişcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate, iar împăcarea părţilor înlătură răspunderea penală (art. 192 alin. 3). În cazul formei agravate, acţiunea penală se pune în mişcare din oficiu.



TEST DE AUTOEVALUARE

Enumerați formele calificate ale violării de domiciliu.

III. Ameninţarea – art. 193 din codul penal.



Definiție

1. Definirea infracţiunii de ameninţare. Constituie infracţiunea prevăzută de art. 193 aceea faptă prin care se ameninţă o persoană cu săvârşirea unei infracţiuni sau a unei fapte păgubitoare îndreptate împotriva ei, a soţului ori a unei rude apropiate, cu condiţia să fie de natură să o alarmeze.

2. Condiţii preexistente.

2.1. Obiectul infracţiunii.

a) Obiectul juridic special este reprezentat de valorile sociale a căror existenţă este legată de libertatea psihică a persoanei.



Nu prezintă obiect material. Este o infracțiune de pericol.

b) Obiectul material. Ameninţarea este una dintre infracţiunile reglementate de codul penal care nu prezintă obiect material. De aceea, ea este considerată o infracţiune de pericol, adică o infracţiune care creează un pericol potenţial pentru persoana vizată.

2.2. Subiecţii infracţiunii.

a) Subiectul activ poate fi orice persoană fizică care îndeplineşte condiţiile de vârstă şi responsabilitate.

b) Subiectul pasiv poate fi orice persoană care este în măsură să-şi dea seama că este supusă unei forme de constrângere psihică, căreia i se lezează libertatea morală, libertatea psihică.

3. Conţinutul constitutiv.

3.1. Latura obiectivă.

a) Elementul material se realizează printr-o acţiune de ameninţare, de insuflare a temerii că victima va fi supusă unui pericol sau că soţul ori o rudă apropiată vor suferi un rău. Pentru a avea relevanţă penală, acţiunea de ameninţare trebuie să aibă ca obiect săvârşirea unei infracţiuni sau a unei fapte păgubitoare, indiferent de gravitate.

Dacă din atitudinea făptuitorului nu rezultă cu nimic că acesta va trece la înfăptuirea ameninţării, sau dacă ameninţarea, în mod obiectiv, nu poate fi realizată, fapta nu este de natură să alarmeze, deci infracţiunea de ameninţare nu există.

Infracţiunea sau fapta cu care se ameninţă poate fi îndreptată nu numai împotriva celui ameninţat, dar şi a soţului sau a unei rude apropiate.

Prin rude apropiate se înţelege potrivit art. 149, ascendenţii, descendenţii, fraţii, surorile, copiii acestora, precum şi persoanele devenite prin înfiere, potrivit legii, astfel de rude.

În ceea ce priveşte calitatea de soţ, aceasta trebuie să existe la data ameninţării, şi nu la data judecăţii.

b) Urmarea imediată constă în crearea unei stări de alarmare a victimei.

c) Legătura de cauzalitate. Fiind o infracţiune de pericol, legătura de cauzalitate rezultă din însăşi săvârşirea faptei, adică *ex re*.



Intenția

3.2. Latura subiectivă. Infracţiunea de ameninţare se săvârşeşte cu intenţie directă sau indirectă. În cazul ameninţării cu săvârşirea unei infracţiuni, nu are relevanţă dacă făptuitorul a luat sau nu hotărârea de a comite acea infracţiune; este

suficient ca făptuitorul să fi avut reprezentarea că prin fapta comisă va provoca victimei o stare de nelinişte, că o va alarma şi urmăreşte sau acceptă posibilitatea producerii acestei urmări.

4. Formele infracţiunii. Tentativa, deşi posibilă, nu se pedepseşte. Infracţiunea se consumă în momentul în care se produce rezultatul socialmente periculos ca urmare a acţiunii făptuitorului.

În cazul în care ameninţarea reprezintă elementul constitutiv al unei infracţiuni complexe (de exemplu şantajul) ori o circumstanţă agravantă a altei infracţiuni (de exemplu nerespectarea hotărârilor judecătoreşti), ea va fi absorbită în conţinutul acesteia.

5. Participaţia penală. Participaţia penală este posibilă în toate formele sale.

☞ **Amenda sau închisoarea**

6. Sancţiuni. Pedeapsa prevăzută de lege pentru infracţiunea de ameninţare este una alternativă, judecătorul putând alege între pedepasa principală a închisorii de la 3 luni la un an sau amenda. Sancţiunea aplicată pentru comiterea faptei de ameninţare are însă un specific: ea nu poate fi mai mare decât sancţiunea prvăzută de lege pentru infracţiunea cu care s-a ameninţat.

☞

7. Aspecte procesuale. Pericolul social relativ scăzut al infracţiunii a făcut ca legiuitorul să aleagă varianta pornirii acţiunii penale la plângerea prealabilă a părţii vătămate. Ca şi în alte situaţii, împăcarea părţilor înlătură răspunderea penală.

TEST DE AUTOEVALUARE

Definiți infracțiunea de amenințare

IV. Şantajul – art. 194 din codul penal.

1. Definirea infracţiunii de şantaj. Constituie infracţiunea de şantaj constrângerea unei persoane, prin violenţă sau ameninţare, să dea, să facă, să nu facă sau să sufere ceva, dacă fapta este comisă spre a dobândi un folos injust, pentru sine sau pentru altul. Fapta este mai gravă atunci când constrângerea constă în ameninţarea cu darea în vileag a unei fapte reale sau imaginare, compromiţătoare pentru persoana ameninţată, pentru soţul acesteia sau pentru o rudă apropiată.

☞ **Definire**

2. Condiţii preexistente.

2.1. Obiectul infracţiunii.

a) Obiectul juridic special principal este format din relaţiile sociale referitoare la libertatea psihică a persoanei împotriva faptelor susceptibile să îngrădească posibilitatea celui supus şantajului de a voi şi de a dispune liber de acţiunile sale. Infracţiunea de şantaj este una complexă, deoarece în conţinutul ei regăsim elemente ale altor infracţiuni, cum este cea de ameninţare sau de loviri sau alte violenţe. De aceea, în această situaţie şi obiectul juridic este unul complex, pe lângă cel principal, coexistând şi un obiect juridic secundar ce constă fie în relaţiile sociale ce privesc libertatea psihică a persoanei (specific infracţiunii de ameninţare), fie în relaţiile sociale ce privesc sănătatea şi integritatea fizică a acesteia (specific infracţiunii de loviri şi alte violenţe).

☞ **Libertatea psihică**

☞ *b) Obiectul material.* Infracţiunea de şantaj nu are de regulă obiect material; în cazul în care şantajul are loc prin folosirea constrângerii fizice, atunci corpul victimei devine obiect material al infracţiunii. Suma de bani cerută sau obiectele cerute a fi date în schimb nu reprezintă oboectul material al infracţiunii de şantaj.

2.2. Subiecţii infracţiunii.

a) Subiectul activ poate fi orice persoană.

b) Subiectul pasiv poate fi orice persoană care are capacitatea psiho-fizică de a simţi presiunea psihică exercitată asupra sa.

3. Conţinutul constitutiv.

3.1. Latura obiectivă.

a) *Elementul material* se realizează printr-o acţiune de constrângere a victimei, în sensul că se impune acesteia să dea, să facă, să nu facă sau să sufere ceva împotriva voinţei sale. Constrângerea se poate realiza prin violenţă sau ameninţare. Violenţa trebuie să se exercite asupra victimei, dar în limitele prevăzute de art. 180

din codul penal. Dacă se produce o vătămare a integrităţii corporale sau a sănătăţii, mai gravă decât cea la care se referă textul sus menţionat, va exista un concurs de infracţiuni.

Nu interesează dacă victima a cedat sau nu violenţei ori ameninţării. Violenţa ori ameninţarea reprezintă mijlocul prin care autorul constrînge victima să dea, să facă, să nu facă ori să sufere ceva patrimonial sau nepatrimonial.

A da înseamnă a efectua un act de autodeposedare prin remiterea unui bun.



A face înseamnă a acţiona într-un anumit fel sub presiunea constrângerii.

A suferi înseamnă a suporta un prejudiciu moral sau material.

În cazul în care făptuitorul pretinde concomitent cu exercitarea constrângerii ca victima să-i dea un bun mobil, va răspunde pentru infracţiunea de tâlhărie şi nu pentru ultraj.

b) Urmarea imediată constă în îngrădirea libertăţii psihice a victimei de a acţiona potrivit voinţei sale, creându-i-se o stare de temere.

c) Legătura de cauzalitate. Aşa cum am arătat la obiectul material al infracţiunii, lipsa, în marea parte a situaţiilor a acestuia, face ca fapta să fie una de pericol, motiv pentru care şi legătura de cauzalitate rezultă din însăşi săvârşirea faptei, adică *ex re*. Faptele de ameninţare (art. 193) sau de loviri ori alte violenţe (180) sunt absorbite prin voinţa legii în infracţiunea de şantaj.



Intenție calificată

3.2. Latura subiectivă. Infracţiunea de şantaj se poate comite doar cu intenţie directă calificată prin scop.



Tentativa nu se pedepsește

4. Formele infracţiunii. Tentativa, deşi posibilă, nu se pedepseşte. Infracţiunea se consumă în momentul în care se produce starea de temere în persoana celui constrâns ca urmare a acţiunii făptuitorului.

5. Participaţia penală. Participaţia penală este posibilă în toate formele prevăzute de lege.



Închisoarea

6. Sancţiuni. În forma tip, şantajul se pedepseşte cu închisoarea de la 6 luni la 5 ani.

7. Forme agravate sau calificate. Şantajul prezintă o formă calificată, reglementată de art. 194 alin. 2 din codul penal. Ea presupune realizarea unei constrângeri asupra unei persoane cu darea în vileag a unei fapte reale sau imaginare, compromiţătoare pentru persoana ameninţată, pentru soţul acesteia sau pentru o rudă aporpiată.



A da în vileag o faptă compromiţătoare înseamnă a o aduce aceea faptă la cunoştinţa altor persoane. Nu are relevanţă dacă acea faptă este reală sau imaginară; ea trebuie să fie compromiţătoare pentru persoana ameninţată, pentru soţul acesteia sau pentru o rudă apropiată (vezi art. 149 din codul penal). Agravanta se sancţionează cu pedeapsa principală a închisorii de la 2 la 7 ani.



TEST DE AUTOEVALUARE

Diferența dintre șantaj și tâlhărie



BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ

I. Tratate şi monografii.

1. A. Boroi, *Drept penal . Partea specială,* Ed. Ch. Beck, Bucureşti, 2006.

2. A. Boroi, Gh. Nistoreanu, *Drept penal. Partea specială, Ediţia 3*, Editura All Beck, Bucureşti, 2005.

3. A. Boroi, M. Gorunescu, M. Popescu, *Dicţionar de drept penal*, Ed. All Beck, Bucureşti, 2004.

4. C. Bulai şi B. N. Bulai, *Manual de drept penal* – Partea generală, Ed. Universul Juridic, Bucureşti, 2007.

5. Gh. Mateuţ, *Drept penal special. Sinteză de teorie si practică judiciară*, vol. I, Editura Lumina Lex, Bucureşti, 1999.

6. I. Vasiu, *Drept penal. Partea specială*, Editura Accent, Cluj Napoca, 2003.

7. O. Mastacan, *Elemente de drept penal - partea specială*, Ed. Bibliotheca, Târgovişte, 2006.

8. V. Dobrinoiu, Gh. Nistoreanu, şi ceilalţi, *Drept penal – Partea specială,* Ed. Europa Nova, Bucureşti, 1999.

9. V. Dongoroz şi colab., Explicaţii teoretice ale Codului penal român. Partea specială, vol.III, Editura Academiei, Bucureşti, 1971.

II. Legi penale.

1. Codul penal actualizat.

2. Legea nr. 678/2001, modificată, privind prevenirea şi combaterea traficului de persoane, publicată în M.Of. nr. Nr. 783/2001

IV. Jurisprudenţă.

1. L. Lefterache, I. Nedelcu, F. Vasile, *Jurisprudenţa instanţei supreme (în materie penală). Unificarea practicii judiciare (1969-2008)*, Ed. Universul Juridic, Bucureşti, 2008.

IV. Site-uri oficiale: al Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie, www.scj.ro .



TEMĂ DE REFLECŢIE

Obiectul juridic generic al infracţiunilor contra libertăţii – apărarea libertăţii prin mijloace penale.

MODELE DE ÎNTREBĂRI

1. Analizaţi forma simplă a infracţiunii de lipsire de libertate.
2. Analizaţi formele calificate ale infracţiunii de lipsire de libertate.
3. Analizaţi infracţiunea de violare de domiciliu.
4. Analizaţi infracţiunea de ameninţare.
5. Analizaţi infracţiunea de şantaj.
6. Comparaţi obiectul juridic special al celor patru infracţiuni analizate în acest titlu.
7. Specificul legăturii de cauzalitate în cazul infracţiunilor de ameninţare şi şantaj.

RĂSPUNSURI LA ÎNTREBĂRI

1. A se vedea pag. 87-89.
2. A se vedea pag. 89-92.
3. A se vedea pag. 93-96.
4. A se vedea pag. 96-98.
5. A se vedea pag. 99-101.
6. A se vedea pag. 97 şi 100.
7. A se vedea pag. 87, 93, 96 şi 99.

CAPITOLUL IV
INFRACŢIUNI PRIVITOARE LA VIAŢA SEXUALĂ

1. Cuprins
2. Obiectiv general
3. Obiective operaţionale
4. Timpul necesar studierii capitolului
5. Dezvoltarea temei
6. Bibliografie selectivă
7. Temă de reflecţie
8. Teste
9. Răspunsuri şi comentarii la teste

Cuprins

- **Prezentarea infracţiunii de viol.**
- **Prezentarea infracţiunii de act sexual cu un minor.**
- **Prezentarea infracţiunii de incest.**
- **Prezentarea infracţiunii de hărţuire sexuală.**

- ***Obiectiv general:*** **Dobândirea de cunoştinţe privind infracţiunile ce vizează libertatea sexuală a persoanei ca atribut esenţial al fiinţei umane, a cărui atingere poate crea numeroase traume la nivel fizic şi mai ales psihic în fiinţele umane.**

- ***Obiective operaţionale:*** **Dezvoltarea capacităţii de a încadra juridic diferite fapte concrete care au avut ca urmare imediată limitarea traumatizantă a libertăţii sexuale a unei persoane în una dintre infracţiunile prevăzute în cadrul art. 197, 198, 203 şi 203[1] din codul penal.**

 **= 3 ore**

CAPITOLUL IV.
INFRACŢIUNI PRIVITOARE LA VIAŢA SEXUALĂ

I. Violul – art. 197 din codul penal.


Definiție

1. Definirea infracţiunii de viol. Constituie infracţiunea de viol actul sexual, de orice natură, cu o persoană de sex diferit sau de acelaşi sex, prin constrângerea acesteia sau profitând de imposibilitatea ei de a se apăra ori de a-şi exprima voinţa. Fapta este mai gravă dacă se comite de două sau mai multe prsoane împrună, victima se aflîn îngrijirea, ocrotirea, educarea, paza sau în tratamentul făptuitorului, victima este membru de familie, sau s-a cauzat acesteia o vătămare corporală gravă. Fapta este şi mai periculoasă atunci când victima este un minor sub vârsta de 15 ani, sau dacă urmarea infracţiunii a constat în moartea sau sinuciderea victimei.

2. Condiţii preexistente.

2.1. Obiectul infracţiunii.


Libertatea sexuală

a) Obiectul juridic special este reprezentat de relaţiile sociale referitoare la libertatea sexuală a fiecărei persoane de a întreţine relaţii sexuale după propria sa voinţă.

Infracţiunea prezintă şi un obiect juridic complex, în cazul unor forme agravate. În aceste situaţii, obiectul juridic special secundar poate fi viaţa sau integritatea corporală sau sănătatea victimei.


Corpul persoanei

b) Obiectul material este reprezentat de corpul persoanei asupra căreia se săvârşesc actele cu caracter sexual.

2.2. Subiecţii infracţiunii.


Orice persoană *sau* îngrijitorul, ocrotitorul legal, educatorul, profesorul, medicul curant, paznicul

a) Subiectul activ. Odată cu modificările intervenite prin Legea nr. 197/2000 şi O.U.G. nr. 89/2001, infracţiunea de viol nu mai prezintă un subiect activ calificat (în speţă, bărbatul apt de a întreţine un raport sexual), putând fi orice persoană. Însă, în cazul anumitor agravante, violul prezintă şi un subiect activ calificat (îngrijitorul, ocrotitorul legal, educatorul, profesorul, medicul curant, paznicul – pentru art. 197 alin.2 lit. b; membrul de familie – pentru art. 197 alin. 2 lit. b^1)


Orice persoană

b) Subiectul pasiv. Ca şi mai sus, modificările aduse legislaţiei penale ce incriminează violul au creat posibilitatea ca orice persoană să fie subiect pasiv al infracţiunii, eliminându-se subiectul pasiv calificat (în speţă, o persoană de sex



Dar şi un membru de famnilie şi un minor sub 15 ani

feminin). Însă, în cazul anumitor agravante, violul prezintă şi un subiect pasiv calificat (membrul de familie – pentru art. 197 alin. 2 lit. b[1]; minorul ce nu a împlinit vârsta de 15 ani).

3. Conţinutul constitutiv.

3.1. Latura obiectivă.

a) *Elementul material* se realizează printr-o acţiune sub formă de act sexual de orice natură cu o persoană de sex diferit sau de acelaşi sex. Textul de lege are în vedere atât raportul sexual normal între două persoane de sex opus, cât şi orice altă acţiune, satisfacere a nevoilor sexuale cu o altă persoană, indiferent de sexul acesteia.



Raport sexual

Prin raport sexual legea înţelege acea conjuncţie a sexelor în care organul bărbătesc pătrunde în organul corespunzător al femeii, chiar dacă actul nu a continuat până la finalizarea condiţiilor care pot realiza procreaţia.



Act sexual

Prin act sexual de orice natură se înţelege orice alte modalităţi prin care subiectul activ îşi satisface impulsurile sexuale, cu excepţia acelor acte ce pot fi considerate perversiuni sexuale, şi care sunt incriminate distinct în art. 201 din codul penal, căci cea din urmă, chiar dacă se înfăţişează ca un mod nefiresc de satisfacere a instinctului sexual, presupune a se urmări doar provocarea excitaţiei sexuale şi satisfacerea instinctelor sexuale prin procedee artificiale.

Interpretarea este în acord şi cu prevederile art. 26 alin. 2 din Constituţia României care consfinţesc şi protejează dreptul la viaţa intimă: "*persoana fizică are dreptul să dispună de ea însăşi, dacă nu încalcă drepturile şi libertăţile altora, ordinea publică şi bunele moravuri*"



Schimbarea textului de lege prin înlăturarea expresiei de raport sexual cu cea de act sexual, a determinat o serie de întrebări cu privire la sfera de cuprindere a celor două noţiuni. Este, totuşi evident, că sfera de manifestarea unui act sexual este mai largă decât aceea de raport sexual. Însă, situaţia a fost clarificată definitiv prin intermediul deciziei nr. III/2005 a I.C.C.J. care a explicat înţelesul noţiunii de act sexual, regăsit în cuprinsul art. 197, 198 şi 201 din codul penal, realizând şi o analiză comparativă de valoare, din care vom cita succint câteva idei.

Potrivit menţionatei decizii, prin act sexual de orice natură, act sexual ce se comite în cadrul infracţiunii de viol, se înţelege orice modalitate de obţinere a unei satisfacţii sexuale prin folosirea sexualui sau acţionând asupra sexului, între persoane de sex diferit sau de acelaşi sex, prin constrângere sau profitând de imposibilitatea

persoanei de a se apăra sau de a-şi exprima voinţa. În acest sens, se arată în motivarea deciziei citate, spre deosebire de actele de perversiune sexuală, actul sexual presupune în primul rând penetraţia sexuală.

În cazul actelor sexuale săvârşite între persoane de acelaşi sex, există infracţiune doar când acestea sunt realizate prin constrângere, odată cu abrogarea art. 200, prin O.U.G. nr. 89/2001.

Comiterea infracţiunii de viol se realizează atât în varianta în care victima este obligată să suporte actul sexual cât şi să îndeplinească ea însăşi un act sexual, sub constrângere asupra făptuitorului.



Diferență viol – perversiune sexuală

Spre deosebire de viol, actele sexuale ce intră în componenţa infracţiunii de perversiune sexuală constau în acte nefireşti privind viaţa sexuală, cum ar fi mângăierile obscene, fetişismul, vozeurismul, exhibiţionismul, bestialitatea, sadismul, masochismul, vampirismul, etc.

Infracţiunea de viol presupune un act sexual fără a exista consimţământul persoanei cu care se doreşte a avea o relaţie sexuală. Nesocotirea voinţei victimei se poate înfăţişa sub două modalităţi: constrângerea fizică sau morală (ameninţare) sau profitarea de neputinţa victimei de a-şi exprima voinţa sau de a se apăra. Constrângerea trebuie să fie efectivă şi susceptibilă să paralizeze, total sau parţial, rezistenţa victimei.

În ceea ce priveşte realizarea elementului material al violului prin profitarea de imposibilitatea victimei de a se apăra ori de a-şi exprima voinţa, nu are relevanţă dacă această stare a fost provocată de autor sau de un complice sau dacă victima se afla în această stare din alte cauze. Pentru realizarea conţinutului infracţiunii din punct de vedere al laturii obiective este important ca autorul să profite de această stare în care se află subiectul pasiv.

b) Urmarea imediată constă în încălcarea libertăţii şi inviolabilităţii sexuale a persoanei.

c) Legătura de cauzalitate. Între acţiunea ce constituie elementul material şi urmarea imediată trebuie să existe legătură de cauzalitate. Infracţiunea de viol este o infracţiune de rezultat, astfel că legătura de cauzalitate trebuie stabilită.



Intenția sau praeterintenția

3.2. Latura subiectivă. Infracţiunea de viol se poate comite cu intenţie directă. În cazul agravantei ce are ca urmare moartea victimei, forma de vinovăţie este praeterintenţia, deoarece faţă de rezultatul foarte grav produs făptuitorul a

acţionat din culpă. Dacă ar fi acţionat cu intenţie, atunci ne-am fi aflat în prezenţa unui concurs de infracţiuni între viol şi omor, în una din formele sale.



Tentativa se pedepseşte

4. Formele infracţiunii. Tentativa se pedepseşte, potrivit art. 204 din codul penal, dar ea este posibilă doar pentru fapta prevăzută la art. 197 alin. 1, 2 şi 3 teza I. În cazul art. 197 alin. 3 teza II, când s-a produs moartea sau sinuciderea victimei, forma de vinovăţie cu care fapta se comite nu permite existenţa tentativei. Infracţiunea se consumă în momentul în care s-a produs actul sexual ca urmare a acţiunii de constrângere exercitată de făptuitor sau datorită aflării victimei în imposibilitate de a se apăra sau de a-şi exprima voinţa.



5. Participaţia penală. Participaţia penală este posibilă în toate formele prevăzute de lege, odată cu modificările intervenite în materia infracţiunilor privind viaţa sexuală. Anterior acestor modificări, coautoratul la viol se considera că nu era posibil.



Închisoarea şi pedepse complementare

6. Sancţiuni. În forma tip, violul se pedepseşte cu închisoarea de la 3 la 10 ani şi pedeapsa complementară a interzicerii unor drepturi.

7. Forme agravate sau calificate. Infracţiunea de viol prezintă mai multe forme calificate sau agravate, structurate, la momentul actual, în două alineate. Vom realiza în continuare o analiză a acestora:



Formele agravate

- ✓ fapta a fost săvârşită de două sau mai multe persoane împreună.
- ✓ victima se află în îngrijirea, ocrotirea, educarea, paza sau în tratamentul făptuitorului.
- ✓ victima este membru al familiei,
- ✓ s-a cauzat victimei o vătămare gravă a integrităţii corporale sau a sănătăţii.
- ✓ victima nu a împlinit vârsta de 15 ani.
- ✓ fapta a avut ca urmare moartea sau sinuciderea victimei.



a. *Săvârşirea faptei de două sau mai multe persoane împreună* (art. 197 alin. 2 lit. a). Pentru existenţa acestei agravante este necesar ca la locul săvârşirii faptei să fie de faţă două sau mai multe persoane, indiferent de participarea fiecăreia, şi să existe o cooperare simultană a acestora la săvârşirea infracţiunii.



b. *Victima se afla în îngrijirea, ocrotirea, educarea, paza sau tratamentul făptuitorului* (art. 197 alin. 2 lit. b). Fapta este mai gravă în această situaţie, deoarece este săvârşită de o persoană care se află într-o situaţie specială în raport cu victima şi care îi oferă posibilitatea să o preseze psihologic, sau să profite de autoritatea sau

poziţia sa pentru a o determina la act sexual (de exemplu părinte, tutore, profesor, medic curant, gardian, etc.). Agravarea se produce ca urmare a existenţei unui subiect activ calificat, în persoana părintelui, a tutorelui, aprofesorului, educatorului, medicului curant, etc.



c. Victima este membru de familie (art. 197 alin. 2 lit b[1]). În această situaţie, victima este soţul sau ruda apropiată (a se vedea şi art. 149[1] din codul penal), dacă aceasta din urmă locuieşte şi gospodăreşte împreună cu făptuitorul. Fapta este mai gravă, în această modalitate, tocmai datorită situaţiei speciale existentă între făptuitor şi victimă. Această agravantă a dat naştere unor critici întemeiate, privind aspectele procesuale, asupra cărora vom reveni în finalul analizei. În cazul acestei agravante, infracţiunea prezintă atât un subiect activ calificat cât şi un subiect pasiv calificat, şi anume persoana ce are calitatea de membru de familie.

De asemenea, comiterea unei asemenea fapte asupra unei rude în linie directă cât şi asupra unui frate sau soră, dacă acestea locuiesc şi gospodăresc împreună cu făptuitorul, rude ce intră în cuprinsul noţiunii de membru de familie, dă naştere unui concurs ideal de infracţiuni (art. 33 lit. b din codul penal), între infracţiunea de viol şi infracţiunea de incest (art. 203 din codul penal)[26] .



d. *S-a cauzat victimei o vătămare gravă a integrităţii corporale sau a sănătăţii* (art. 197 alin. 2 lit. c). referirea din text vizează elementele prezente în acest moment şi care definesc infracţiunea de vătămare corporală gravă, sancţionată de art. 182 din codul penal. Ne aflăm în prezenţa unei norme de trimitere, care devine independentă după ce împrută de la norma art. 182 aspectele specifice ce-i întregesc conţinutul constitutiv al acestei forme calificate. In situaţia de faţă, infracţiunea prevăzută la art. 182 este absorbită în conţinutul infracţiunii de viol, situaţie în care cea din urmă devine o infracţiune complexă, prin încorporarea şi a obiectului juridic special al infracţiunii de vătămare corporală gravă.

Pentru aceste forme calificate sancţiunea este pedeapsa principală a închisorii de la 5 la 18 ani şi cea complementară a interzicerii unor drepturi.



e. Victima nu împlinise vârsta de 15 ani (art. 197 alin. 3 teza I). Agravarea este justificată de vârsta fragedă a victimei asupra căreia fapta poate avea consecinţe grave în ceea ce priveşte dezvoltarea fizică şi morală a acesteia. Este însă necesar ca

---

[26] A se vedea decizia nr. II/2005 a I.C.C.J.

autorul să-şi fi dat seama că victima nu a împlinit vârsta de 15 ani sau să fi putut prevedea o asemenea posibilitate. Calificarea faptei este dată de subiectul pasiv care este un minor cu o vârstă sub 15 ani.



f. Fapta a avut ca urmare moartea sau sinuciderea victimei (art. 197 alin. 3 teza II). Pentru a exista aceste două agravante este necesar să existe culpa autorului faţă de rezultatul mai grav (vătămarea gravă a integrităţii corporale sau a sănătăţii respectiv moartea sau sinuciderea victimei).



Pentru forma simplă este nevoie de plângerea prealabilă

8. Aspecte procesuale. În cazul formei simple a infracţiunii, datorită situaţiei delicate, în care este pusă victima, legiuitorul i-a lăsat acesteia posibilitatea aprecierii dacă depune sau nu plângere împotriva făptuitorului. De aceea, pentru forma simplă legea prevede că acţiunea penală se pune în mişcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate. Alin. 4 al art. 197 care prevede această posibilitate nu mai permite şi împăcarea părţilor ca modalitate de excludere a răspunderii penale, lăsând victimei, în situaţia în care se împacă cu infractorul, doar varianta retragerii plângerii prealabile. Textul de lege prevede însă o inadvertenţă. Nu dă posibilitatea începerii acţiunii penale la plângerea prealabilă a părţii vătămate şi în cazul în care făptuitorul este soţul/soţia victimei sau o rudă apropiată care locuieşte şi gospodăreşte împreună cu aceasta. Cu toate că victima, în varianta alin. 1, îşi poate retrage plângerea faţă de orice persoană care a comis violul, ea nu poate face acest lucru faţă de soţul ei sau o rudă apropiată care locuieşte şi gospodăreşte împreună cu aceasta, ceea ce ni se pare nefiresc. Se impune faţă de acest aspect o modificare a textului de lege.



Prima instanţă tribunalul, dar, U.P. se face de către organele de poliţie

Dintr-un alt punct de vedere, în forma simplă şi calificată prevăzută de art. 197 alin. 2, violul se judecă în primă instanţă (în fond) la judecătorie, pe când în cazul alin. 3, violul se judecă în primă instanţă (în fond) de către tribunal, însă urmărirea penală se face de către organele de poliţie şi nu de procuror.



TEST DE AUTOEVALUARE

1. Diferența dintre act sexual și raport sexual. 2. Enumerați formele calificate ale infracțiunii de viol.

II. Actul sexual cu un minor – art. 198 din codul penal.

☞ **Definiție**

1. Definirea infracţiunii de act sexual cu un minor. Constituie infracţiunea de act sexual cu un minor, actul sexual de orice natură, cu o persoană de sex diferit sau de acelaşi sex, care nu a împlinit vârsta de 15 ani, precum şi actul sexual de orice natură, cu o persoană de sex diferit sau de acelaşi sex ce are vârsta cuprinsă între 15 şi 18 ani, dacă fapta este săvârşită de tutore sau curator, de către supraveghetor, îngrijitor, medic curant, profesor sau educator, folosindu-se de calitatea sa. Fapta este mai gravă dacă actul sexual de orice natură cu o persoană de sex diferit sau de acelaşi sex, care nu a împlinit vârsta de 18 ani a fost determinată să facă acesta prin oferirea sau darea de bani ori alte foloase decătre făptuitor, direct sau indirect victimei. De asemenea, fapta prezintă un grad de pericol şi mai mare atunci când actele sexuale au fost folosite pentru a produce materiale pornografice ori dacă pentru realizarea acestui scop a fost folosită constrângerea. Dacă persoana care nu a împlinit vârsta de 15 ani realizează un act sexual de orice natură în condiţiile art. 197 alin. 2 lit.b), sau dacă s-a produs vreuna din urmările prevăzute la art. 197 alin. 2 lit c), atunci ne confruntăm cu o altă formă agravată a infracţiunii de act sexual cu un minor.

2. Condiţii preexistente.

2.1. Obiectul infracţiunii.

a) Obiectul juridic special este reprezentat de relaţiile sociale referitoare la protejarea minorului faţă de acte sexuale care, realizate la o vârstă fragedă sau cu anumite categorii de persoane, i-ar produce unele prejudicii dezvoltării sale fizice şi/sau psihice ulterioare.

☞ **… și obiect juridic complex**

Infracţiunea prezintă şi un obiect juridic complex, în cazul formelor agravate prevăzute de art. 198 alin. 5 teza II, şi alin. 6. În aceste situaţii, obiectul juridic special secundar este integritatea corporală, sănătatea victimei sau chiar viaţa acesteia.

☞ **Corpul persoanei**

b) Obiectul material este reprezentat de corpul persoanei asupra căreia se săvârşesc actele cu caracter sexual.

2.2. Subiecţii infracţiunii.

☞ **Poate fi orice persoană, dar și Tutorele, curatorul, supraveghetorul îngrijitorul etc.**

a) Subiectul activ. Odată cu modificările intervenite prin Legea nr. 197/2000 şi O.U.G. nr. 89/2001, forma simplă a infracţiunii de act sexual cu un minor nu mai prezintă un subiect activ calificat (în speţă, bărbatul apt de a întreţine un raport sexual), putând fi orice persoană. Însă, în cazul formei agravante prevăzute de art.

198 alin. 2, actul sexual cu un minor prezintă şi un subiect activ calificat, care poate fi tutorele, curatorul, supraveghetorul, îngrijitorul, educatorul, profesorul, medicul curant. În cazul art. 198 alin. 5 teza I, subiectul activ are atributele de a îngriji, ocroti, educa, păzi sau trata victima.

În practica judiciară a fost asimilat medicului curant şi medicul stomatolog iar antrenorul de sport profesorului.

Dacă subiectul activ al infracţiunii este şi el la rândul său un minor, acesta va răspunde ţinându-se cont de dispoziţiile speciale ce reglementează răspunderea minorului. Însă, de cele mai multe ori subiectul activ al infracţiunii este un major. În această situaţie nu se va aplica şi circumstanţa agravantă prevăzută de art. 75 lit. c) (săvârşirea faptei de un major împreună cu un minor).



Minorul

b) Subiectul pasiv este calificat, fiind în cazul formei simple minorul care nu a împlinit vârsta de 15 ani, indiferent de sex. În cazul formei agravate prevăzute de art. 198 alin. 2, subiectul pasiv este minorul ce are vârsta cuprinsă între 15 şi 18 ani, iar în cazulş formei agravate prevăzute de art. 198 alin. 3 textul de lege se referă la o persoană care nu a împlinit 18 ani.

În legătură cu subiectul pasiv al infracţiunii se mai pune problema şi vârstei minime de la care persoana este susceptibilă de a deveni victima unei astfel de infracţiuni. În prezenţa tăcerii textului de lege, vom considera că această vârstă este în legătură cu momentul când victima dobândeşte capacitatea de a avea o relaţie sexuală. În situaţia în care victima are o vârstă foarte fragedă, fapta va constitui viol, deoarece făptuitorul profită de imposibilitatea de a se apăra sau de a-şi exprima voinţa a victimei, care nu înţelege nici gravitatea situaţiei date şi nici semnificaţia actului în sine.

3. Conţinutul constitutiv.

3.1. Latura obiectivă.

a) *Elementul material* se realizează printr-o acţiune sub formă de act sexual de orice natură cu o persoană de sex diferit sau de acelaşi sex. Textul de lege are în vedere atât raportul sexual normal între două persoane de sex opus, cât şi orice altă acţiune, satisfacere a nevoilor sexuale cu o altă persoană, indiferent de sexul acesteia.

Toate aspectele prezentate de noi la elementul material al infracţiunii de viol, relative la interpretarea noţiunii de act sexual, sunt valabile şi în cazul infracţiunii prevăzute de art. 198 cod penal. Pentru fixare, însă, le vom relua.



Raport sexual

Prin raport sexual legea înţelege acea conjuncţie a sexelor în care organul bărbătesc pătrunde în organul corespunzător al femeii, chiar dacă actul nu a continuat până la finalizarea condiţiilor care pot realiza procreaţia.



Act sexual

Prin act sexual de orice natură se înţelege orice alte modalităţi prin care subiectul activ îşi satisface impulsurile sexuale, cu excepţia acelor acte ce pot fi considerate perversiuni sexuale, şi care sunt incriminate distinct în art. 201 din codul penal, căci cea din urmă, chiar dacă se înfăţişează ca un mod nefiresc de satisfacere a instinctului sexual, presupune a se urmări doar provocarea excitaţiei sexuale şi satisfacerea instinctelor sexuale prin procedee artificiale.



Interpretarea jurisprudențială a ICCJ dată termenilor de raport sexual și act sexual

Interpretarea este în acord şi cu prevederile art. 26 alin. 2 din Constituţia României care consfinţesc şi protejează dreptul la viaţa intimă: “*persoana fizică are dreptul să dispună de ea însăşi, dacă nu încalcă drepturile şi libertăţile altora, ordinea publică şi bunele moravuri*”

Schimbarea textului de lege prin înlăturarea expresiei de raport sexual cu cea de act sexual, a determinat o serie de întrebări cu privire la sfera de cuprindere a celor două noţiuni. Este, totuşi evident, că sfera de manifestarea unui act sexual este mai largă decât aceea de raport sexual. Însă, situaţia a fost clarificată definitiv prin intermediul deciziei nr. III/2005 a I.C.C.J. care a explicat înţelesul noţiunii de act sexual, regăsit în cuprinsul art. 197, 198 şi 201 din codul penal, realizând şi o analiză comparativă de valoare, din care vom cita succint cîteva idei.

Potrivit menţionatei decizii, prin act sexual de orice natură, act sexual ce se comite în cadrul infracţiunii de viol, se înţelege orice modalitate de obţinere a unei satisfacţii sexuale prin folosirea sexualui sau acţionând asupra sexului, între persoane de sex diferit sau de acelaşi sex, prin constrângere sau profitând de imposibilitatea persoanei de a se apăra sau de a-şi exprima voinţa. În acest sens, se arată în motivarea deciziei citate, spre deosebire de actele de perversiune sexuală, actul sexual presupune în primul rând penetraţia sexuală.

Spre deosebire de infracţiunea de viol, în forma agravată prevăzută de art. 197 alin. 3 teza I, infracţiunea de act sexual cu un minor, nu se realizează prin constrângere ci de bună voie, indiferent că acordul a fost dat în mod tacit sau expres.

În cazul formei agravate prevăzute de art. 198 alin. 2 obţinerea consimţământului victimei se face profitând de calitatea de educator, profesor, medic curant, supraveghetor, tutore, curator. Fapta este mai gravă, tocmai datorită acestui

fapt, în sensul că aceste categorii de persoane ar trebui să ofere protecţia lor, sprijinul moral şi material, să se îngrijească de dezvoltarea fizică, şi mai ales, psihică, a victimei, şi nu să profite de lipsa de experienţă şi de naivitatea acesteia.

Practic, textul de lege al art. 198 alin. 1 instituie limita legală de la care o persoană, indiferent de sex îşi poate începe activitatea sexuală, limită promovată în ideea protejării minorilor şi a creării unor condiţii optime de dezvoltare fizică şi psihică, care, în alte condiţii, ar putea conduce cu uşurinţă pe mai târziu la degradarea fizică şi la imaturitate psihică.

b) Urmarea imediată constă în realizarea actului sexual.

c) Legătura de cauzalitate. Între acţiunea ce constituie elementul material şi urmarea imediată trebuie să existe legătură de cauzalitate. Infracţiunea de act sexual cu un minor este o infracţiune de rezultat, astfel că legătura de cauzalitate trebuie stabilită.



Intenție directă

sau

praeterintenție

3.2. Latura subiectivă. Infracţiunea de act sexual cu un minor se comite cu intenţie directă. În cazul agravantei ce are ca urmare moartea victimei sau vătămarea ei corporală gravă, forma de vinovăţie este praeterintenţia, deoarece faţă de rezultatul foarte grav produs făptuitorul a acţionat din culpă. Dacă ar fi acţionat cu intenţie, atunci ne-am fi aflat în prezenţa unui concurs de infracţiuni între act sexual cu un minor şi omor, în una din formele sale.





Tentativa se sancționează

4. Formele infracţiunii. Tentativa se pedepseşte, potrivit art. 204 din codul penal, dar ea este posibilă doar pentru faptele prevăzute la art. 198 alin. 1-5 teza I. În cazul art. 198 alin. 5 teza II şi alin. 6, forma de vinovăţie cu care fapta se comite nu permite existenţa tentativei. Infracţiunea se consumă în momentul în care s-a produs actul sexual.



5. Participaţia penală. Participaţia penală este posibilă în toate formele prevăzute de lege, odată cu modificările intervenite în materia infracţiunilor privind viaţa sexuală. În cazul formelor agravate prevăzute de art. 198 alin. 2 şi alin. 5 teza I, coautoratul este posibil pentru a primi această încadrare juridică, dacă toţi participanţii care comit acte de executare directă, au calităţile menţionate de textul de lege. În cazul în care aceştia nu au calităţile prevăzute de textul de lege al art. 198 alin. 2 şi alin. 5 teza I, atunci fapta va primi o altă încadrare juridică.



Închisoarea și pedepse complementare

6. Sancţiuni. În forma tip, actul sexual cu un minor se pedepseşte cu închisoarea de la 3 la 10 ani şi pedeapsa complementară a interzicerii unor drepturi.

7. Forme agravate sau calificate. Infracţiunea prezintă mai multe forme calificate sau agravate, structurate, la momentul actual, în cinci alineate. Reprezintă forme agravate ale infracţiunii de act sexual cu un minor săvârşirea faptei în următoarele împrejurări:



Formele agravate

- ✓ actul sexual, de orice natură, cu o persoană de sex diferit sau de acelaşi sex între 15 - 18 ani, dacă fapta este săvârşită de tutore sau curator ori de către supraveghetor, îngrijitor, medic curant, profesor sau educator, folosindu-se de calitatea sa, ori dacă făptuitorul a abuzat de încrederea victimei sau de autoritatea ori influenţa sa asupra acesteia.
- ✓ dacă actul sexual, de orice natură, cu o persoană de sex diferit sau de acelaşi sex, care nu a împlinit vârsta de 18 ani, a fost determinat de oferirea sau darea de bani ori alte foloase de către făptuitor, direct sau indirect, victimei.
- ✓ dacă fapta a fost săvârşită în scopul producerii de materiale pornografice, iar dacă pentru realizarea acestui scop s-a folosit constrângerea.
- ✓ când fapta prevăzută în alin. 1 a fost săvârşită în împrejurările prevăzute în art. 197 alin. 2 lit. b) ori dacă faptele prevăzute în alin. 1 - 4 au avut urmările prevăzute în art. 197 alin. 2 lit. c.
- ✓ dacă fapta a avut ca urmare moartea sau sinuciderea victimei.



***a.** Săvârşirea faptei asupra unui minor ce are vârsta cuprinsă între 15 şi 18 ani de către educator, profesor, medic curant, supraveghetor, tutore, curator, profitând de calitatea sa sau dacă făptuitorul a abuzat de încrederea victimei sau de autoritatea ori influenţa sa asupra acesteia* (art. 198 alin. 2). Agravanta prezintă atât un subiect activ cât şi unul pasiv calificat, şi are în vedere relaţiile de încredere şi de ocrotire care se stabilesc, de obicei, între aceste categorii de persoane şi victime, şi care dintr-un imbold sexual, profită de avantajul pe care îl oferă profesia sau ascendentul lor asupra victimei pentru a comite fapta. Sacţiunea este identică cu cea prevăzută la forma tip.



***b.** Agravanta privind comiterea faptei asupra unei persoane care nu a împlinit vîrsta de 18 ani prin oferirea de bani ori alte foloase, în mod direct sau indirect.* (art. 198 alin. 3). Fapta este mai gravă în această situaţie, deoarece este săvârşită prin coruperea minorului, odată cu oferirea de bani sau alte foloase, situaţie care îl poate determina să apuce pe „căile uşoare” ale prostituţiei, mai târziu, pentru a-şi împlini

nevoile materiale. Sancţiunea este pedeapsa principală a închisorii de la 3 la 12 ani şi interzicerea unor drepturi.



c. Agravanta privind săvârşirea faptelor anterioare (atât în forma tip cât şi încele două variante agravante) în scopul producerii de materiale pornografice, şi dacă pentru acest scop s-a realizat constrângerea. (art. 198 alin. 4, teza I şi II). Situaţia este într-un fel asemănătoare cu cea de la punctul anterior, agravanta vizând, realizarea de către minor a unui/unor act/-e sexual/-e dar în scopul producerii de materiale pornografice, fapt ce îl va expune pe acesta într-o situaţie delicată social şi moral, determinându-l să obţină bani sau alte foloase din exploatarea naturii lui sexuale. În cadrul tezei I, agravanta se datorează scopului calificat cu care fapta este săvârşită. Totodată, în această variantă, minorul este de acord cu manifestarea sa în acest mod lasciv. De remarcat că, chiar dacă este de acord, minorul nu va fi sancţionat ci doar persoanele care îl determină să facă acesta şi cu care se manifestă în acest fel. Sancţiunea pentru această formă calificată este închisoarea de la 5 la 15 ani, şi interzicerea unor drepturi. În cadrul tezei a doua a aliniatului 4, se menţine acelaşi scopul calificat, dar lui i se mai adaugă ca element al laturii obiective constrângerea. În această variantă, minorul nu este de acord cu realizarea materialelor pornografice, fiind constrâns. Deoarece textul de lege nu precizează la ce fel de constrângere se referă, vom înţelege că se are în vedere atât o constrângere fizică, cât şi o constrângere morală. Dacă însă, în folosirea constrângerii fizice, minorul este lipsit de libertate, vom avea un concurs de infracţiuni între act sexual cu un minor şi lipsirea de libertate, iar dacă manifestarea sexuală se face prin constrângerea victimei, putem avea de asemenea şi un concurs între viol şi act sexual cu un minor. Sancţiunea este înschisoarea de la 5 la 18 ani şi interzicerea unor drepturi.



d. Agravanta se referă la situaţia în care actul sexual cu un minor ce nu a împlinit vârsta de 15 ani este comis de către o persoană care se ocupă de ocrotirea, îngrijirea, educarea, paza sau tratamentul minorului (teza I), precum şi la situaţia în care minorul, indiferent de vârsta sa, a suferit ca urmare a realizării unui act sexual sau a realizării materialelor pornografice (fie liber consimţite fie prin constrângere) o vătămare corporală gravă (art. 198 alin. 5). Agravanta este dată de urmarea imediată care se produce şi anume vătămarea corporală gravă a sănătăţii minorului. Pentru înţelegerea noţiunii de vătămare corporală ne vom raporta la dispoziţiile art. 182 din codul penal care definesc această noţiune. Ne aflăm în prezenţa unei norme

de trimitere, care devine independentă după ce împrută de la norma art. 182 aspectele specifice ce-i întregesc conţinutul constitutiv. În situaţia de faţă, infracţiunea prevăzută la art. 182 este absorbită în conţinutul infracţiunii de act sexual cu un minor, situaţie în care cea din urmă devine o infracţiune complexă, prin încorporarea şi a obiectului juridic special al infracţiunii de vătămare corporală gravă.

Pentru aceste forme calificate sancţiunea este pedeapsa principală a închisorii de la 5 la 18 ani şi cea complementară a interzicerii unor drepturi.



e. *Fapta a avut ca urmare moartea sau sinuciderea victimei* (art. 198 alin. 6). Pentru existenţa agravantei este necesar să existe culpa autorului faţă de rezultatul mai grav - moartea sau sinuciderea victimei. Fapta este comisă cu praeterintenţie, iar agravarea se datorează urmării produse. Sub acest aspect, infracţăiunea capătă, ca şi în cazul precedent un caracter complex, motiv pnetru acre şi obiectul juridic special este unul complex, cel principal vizând latura de protecţie a vieţii sexuale a minorului, iar cel secundar – în aparenţă -, vizând relaţiile sociale ce ocrotesc viaţa minorului. Sancţiunea este pedeapsa principală a închisorii de la 15 la 25 ani şi cea complementară a interzicerii unor drepturi.

8. Aspecte procesuale. În cazul formei agravate în care a rezultat moartea sau sinuciderea victimei, infracţiunea de judecă în primă instanţă de tribunal.



TEST DE AUTOEVALUARE

Subiecții infracțiunii de act sexual cu un minor

TEST DE AUTOEVALUARE

Enumerați formele calificate ale infracțiunii de act sexual cu un minor

III. Incestul – art. 203 din codul penal.



Definiție Infracțiune bilaterală

1. Definirea infracţiunii de incest. Potrivit dispoziţiilor art. 203 din codul penal, reprezintă incest raportul sexual între rude în linie directă sau între fraţi şi surori. Incestul este una dintre infracțiuile bilaterale.

2. Condiţii preexistente.

2.1. Obiectul infracţiunii.

a) Obiectul juridic special este unul complex. Obiectul juridic principal îl reprezintă relaţiile sociale privitoare la viaţa sexuală care trebuie să se desfăşoare în condiţii care să nu afecteze calităţile biologice şi morale ale speciei umane. Fapta prezintă un pericol grav, deoarece raporturile sexuale între rude în linie directă sau între fraţi şi surori, pot produce degenerări speciei umane.



Relațiile sexual nu trebuie să afecteze calitățile morale și biologice ale speței umane

Obiectul juridic secundar este reprezentat de încălcarea şi perturbarea relaţiilor de familie.



Corpul persoanelor implicate

b) Obiectul material este reprezentat de corpul persoanelor care întreţin raportul sexual interzis.

2.2. Subiecţii infracţiunii.

a) Subiectul activ este calificat, în persoana rudelor de sânge, care sunt ascendenţi sau descendenţi, indiferent de gradul de rudenie, precum şi în persoana fraţilor şi a surorilor. De asemenea, subiectul activ este plural, incestul fiind o infracţiune bilaterală, ambele persoane între care are loc raportul sexual răspunzând pentru această infracţiune.



Subiect active calificat

b) Subiectul pasiv. Fiind o infracţiune bilaterală, problema unei victime a infracţiunii sau a unui subiect pasiv nu se pune decât în rare situaţii. Este un aspect de specificitate al infracţiunilor bilaterale, în general, şi al infracţiunii de incest, în mod special. Infracţiunea de incest, de regulă nu are subiect pasiv, deoarece ambii parteneri răspund penal.



Subiect pasiv calificat

În mod excepţional subiect pasiv al infracţiunii ar putea fi acel partener care a fost victima celuilalt (de exemplu, dacă a fost iresponsabil sau indus în eroare, constrâns, ori este vorba de minor sub 15 ani).

3. Conţinutul constitutiv.

3.1. Latura obiectivă.

a) *Elementul material* se realizează printr-o acţiune sub formă de raport sexual cu o persoană de sex diferit. Textul de lege are în vedere doar un raportul sexual

normal între două persoane de sex opus, căci, ceea ce interesează într-o asemenea situaţie este protejarea relaţiilor familiale, care ar trebui să se bazeze pe manifestări fireşti de afecţiune şi respect, precum şi procrearea de descendenţi normali, atât sub raport fizic cât şi psihic, astfel încât să nu se producă o degenerescenţă genetică.

Instanţa supremă[27] a decis că raportul sexual realizat prin constrângere, sâvârşit în baza aceleiaşi rezoluţii infracţionale între tată şi fiica sa, reprezintă un concurs de infracţiuni între viol şi incest, în formă continuată, infracţiunea de incest nefiind absorbită în cea de viol faţă de un membru de familie.

b) Urmarea imediată constă în realizarea raportului sexual.



Intenția directă

c) Legătura de cauzalitate resultă din însăşi materialitatea faptei (ex re).

3.2. Latura subiectivă. Infracţiunea de incest se comite cu <u>intenţie directă</u>.



Tentative se pedepsește

4. Formele infracţiunii. Tentativa se pedepseşte, potrivit art. 204 din codul penal. Infracţiunea se consumă în momentul în care s-a produs raportul sexual. Dacă fapta se comite repetat, infracţiunea are caracter continuat şi se sancţionează potrivit regulilor specifice prevăzute de art. 41 alin. 2 coroborat cu art. 42 din codul penal.



5. Participaţia penală. Participaţia penală este posibilă însă <u>doar</u> sub forma forma instigării sau complicităţii, infracţiunea fiind una cu subiect unic şi bilateral.



Închisoarea

6. Sancţiuni. Pedeapsa principală este închisoarea de la 2 la 7 ani.

III. Hărţuirea sexuală – art. 203[1] din codul penal.

1. Definirea infracţiunii de hărţuire sexuală. Potrivit dispoziţiilor art. 203[1] din codul penal, reprezintă infracţiunea de hărţuire sexuală, hărţuirea unei persoane prin ameninţare sau constrângere, în scopul de a obţine satisfacţii de natură sexuală, de către o persoană care abuzează de autoritatea sau influenţa pe care i-o conferă funcţia îndeplinită la locul de muncă.



Definiție

2. Condiţii preexistente.

2.1. Obiectul infracţiunii.



Obiect juridic special complex

a) Obiectul juridic special este unul comnplex. Obiectul juridic principal este reprezentat de relaţiile sociale privitoare la viaţa sexuală care trebuie să se desfăşoare în condiţii normale, fără presiuni sau vreun tip de constrângere, generată de o situaţie exterioară. Obiectul juridic secundar este reprezentat de relaţiile sociale care ocrotesc

---

[27] A se vedea decizia nr. 17/10.03.2008 a Î.C.C.J.

demnitatea persoanei, precum şi de cele care vizează o desfăşurare colegială a raporturilor de serviciu, între şefi şi subalterni.



Uneori, corpul persoanei

b) Obiectul material este reprezentat de corpul persoanei, hărţuite sexual numai în cazul în care fapta se comite prin constrângerea fizică a victimei. În această situaţie ne putem afla în prezenţa unui concurs de infracţiuni, între hărţuire sexuală şi viol. În acest caz, infracţiunea este una de rezultat.

În cazul în care fapta se comite prin ameninţare, obiectul material al infracţiunii lipseşte, infracţiunea fiind una de pericol.

2.2. Subiecţii infracţiunii.



Subiect activ calificat

a) Subiectul activ este calificat, putând fi doar o persoană care abuzează de autoritatea sau influenţa pe care i-o conferă funcţia la locul de muncă (director, patron, inspector, profesor, medic, etc.).



Subiect pasiv calificat

b) Subiectul pasiv este calificat în raport cu subiectul activ. El poate fi orice persoană care se află în raport de subordonare faţă de autor ori se află sub influenţa acestuia.

3. Conţinutul constitutiv.

3.1. Latura obiectivă.

a) *Elementul material* se realizează printr-o acţiune fie de ameninţare, fie de constrângere în scopul obţinerii unor satisfacţii de natură sexuală.

Acţiunea de ameninţare trebuie să trezească în psihicul victimei o temere cu privire la consecinţele refuzului satisfacerii cererilor făptuitorului în plan profesional. Constrângerea se poate realiza prin orice mijloace, putând fi atât fizică cât şi psihică.

Trebuie precizat că infracţiunea de hărţuire sexuală se poate comite doar într-un cadru restrâns vizând raporturile de muncă, şi în special raporturile dintre şefi şi subalterni. Infracţiunea nu există dacă fapta este comisă în afara sferei relaţiilro de serviciu, şi nici atunci când, deci comisă în cadrul relaţiilor de serviciu, se săvârşeşte între angajaţi, care nu se află într-un raport de autoritate a unuia faţă de celălat şi nici nu există o influenţă în acest sens.

Infracţiunea, prezintă deci o situaţie premisă, şi anume existenţa unui raport de muncă şi de subordonare între autor şi victima hărţuielii sexuale.

b) Urmarea imediată constă în crearea unei stări de pericol la adresa libertăţii sexuale a persoanei.

c) Legătura de cauzalitate rezultă din însăşi materialitatea faptei (ex re).



Intenția directă

3.2. Latura subiectivă. Infracţiunea de incest se comite cu intenţie directă. Infracţiunea prezintă şi un scop calificat, actel de hărţuire fiind comise în scopul obţinerii de satisfacţii de natură sexuală.



Tentative nu se pedepsește

4. Formele infracţiunii. Tentativa deşi posibilă în varianta în care fapta se comite prin constrângere, nu este sancţionată. Infracţiunea se consumă în momentul în care se realizează acţiunea incriminată şi se crează astfel o stare de pericol pentru libertatea şi inviolabilitatea sexuală a victimei.

Hărţuirea sexuală îmbrăca, de obicei forma infracţiunii continue succesive, întrucât presupune o activitate de durată.



Infracțiune cu subiect unic

5. Participaţia penală. Participaţia penală este posibilă însă doar sub forma forma instigării sau complicităţii, infracţiunea fiind una cu subiect unic.



Amenda sau închisoarea

6. Sancţiuni. Pedeapsa principală este alternativă, putând fi închisoarea de la 3 luni la 2 ani, sau amenda.



TEST DE AUTOEVALUARE

Elementul material al infracțiunii de hărțuire sexuală



BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ

I. Tratate şi monografii.

1. A. Boroi, *Drept penal . Partea specială,* Ed. Ch. Beck, Bucureşti, 2006.

2. C. Bulai şi B. N. Bulai, *Manual de drept penal* – Partea generală, Ed. Universul Juridic, Bucureşti, 2007.

3. O. Mastacan, *Elemente de drept penal - partea specială*, Ed. Bibliotheca, Târgovişte, 2006.

4. V. Dobrinoiu, Gh. Nistoreanu, şi ceilalţi, *Drept penal – Partea specială,* Ed. Europa Nova, Bucureşti, 1999.

II. Legi penale.

1. Codul penal actualizat.

2. Legea nr. 678/2001, modificată, privind prevenirea şi combaterea traficului de persoane, publicată în M.Of. nr. Nr. 783/2001

IV. Jurisprudenţă.

1. L. Lefterache, I. Nedelcu, F. Vasile, *Jurisprudenţa instanţei supreme (în materie penală). Unificarea practicii judiciare (1969-2008)*, Ed. Universul Juridic, Bucureşti, 2008.

IV. Site-uri oficiale.

1. Site-ul oficial al Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie, www.scj.ro



TEMĂ DE REFLECŢIE

Diferenţele specifice între infracţiunile de viol, act sexual cu un minor şi incest.

MODELE DE ÎNTREBĂRI

1. Subiecţii infracţiunilor privitoare la viaţa sexuală.
2. Obiectul juridic special şi obiectul material al infracţiunilor privitoare la viaţa sexuală.
3. Latura obiectivă a infracţiunii de viol.
4. Prezentaţi formele agravate ale infracţiunii de viol.
5. Prezentaţi formele agravate ale infracţiunii de act sexual cu un minor.
6. Prezentaţi infracţiunea de incest.
7. Prezentaţi infracţiunea de hărţuire sexuală.

RĂSPUNSURI LA ÎNTREBĂRI

1. A se vedea pag. 105-106, 112-113, 120 și 122.
2. A se vedea pag. 105, 112, 120 și 121.
3. A se vedea pag. 106-107.
4. A se vedea pag. 108-110.
5. A se vedea pag. 116-118.
6. A se vedea pag. 120-121.
7. A se vedea pag. 121-123.

CAPITOLUL V
INFRACŢIUNI CONTRA DEMNITĂŢII

1. **Cuprins**
2. **Obiectiv general**
3. **Obiective operaţionale**
4. **Timpul necesar studierii capitolului**
5. **Dezvoltarea temei**
6. **Bibliografie selectivă**
7. **Temă de reflecţie**
8. **Teste**
9. **Răspunsuri şi comentarii la teste**

Cuprins

- **Aspecte preliminarii privind limitele libertăţii de exprimare, precum şi necesitatea ocrotirii penale a demnităţii persoanei.**
- **Prezentarea infracţiunii de insultă.**
- **Prezentarea infracţiunii de calomnie.**

- ***Obiectiv general:*** **Dobândirea de cunoştinţe privind infracţiunile ce vizează demnitatea persoanei ca atribut esenţial al fiinţei umane, a cărui atingere poate crea disfuncţii în manifestarea relaţiilor umane şi o depreciere a victimelor acestor infracţiuni atât în ochii lor cât şi în raporturile cu ceilalţi.**

- ***Obiective operaţionale:*** **Dezvoltarea capacităţii de a încadra juridic diferite fapte concrete care au avut ca urmare imediată lezarea demnităţii persoanei în una din infracţiunile prevăzute în cadrul art. 205 şi 206 din codul penal.**


= 2 ore şi 30 minute

CAPITOLUL V.
INFRACŢIUNI CONTRA DEMNITĂŢII

I. Aspecte preliminarii privind limitele libertăţii de exprimare, precum şi necesitatea ocrotirii penale a demnităţii persoanei.



Limitele libertății de exprimare

I. a. Limitele libertăţii de exprimare. Una dintre problemele curente ale infracţiunilor contra demnităţii a fost aceea a comiterii infracţiunilor de insultă şi calomnie prin presă. Relativ la acest aspect, s-a pus, nu odată, problema, manifestării concomitente a două drepturi şi libertăţi constituţionale: protejarea demnităţii umane şi libertatea de exprimare. Până unde merge libertatea de exprimare şi unde se opreşte protecţia juridică a demnităţii umane? În cazul *Dalban contra României,* Curtea Europeană a Drepturilor Omului (C.E.D.O.)[28], face o dizertaţie asupra rolului presei într-o societate democratică. Aprecierea C.E.D.O. a fost aceea că, „*dacă presa nu trebuie să depăşească anumite limite, îndeosebi în ceea ce priveşte reputaţia şi drepturile celorlalţi, precum şi necesitatea de a împiedica divulgarea unor informaţii confidenţiale, sarcina sa este totuşi de a comunica, cu respectarea îndatoririlor şi responsabilităţilor proprii, informaţii referitoare la orice problemă de interes general*". Curtea a considerat că în prezentarea informaţiilor de interes general, „*presa recurge la o anumită doză de exagerare, chiar de provocare*", ea jucând rolul „*unui câine de pază, [...], fiind inadmisibil ca un ziarist să nu poată formula judecăţi critice de valoare decât sub condiţia demonstrării veridicităţii (*adică făcând dovada probei verităţii, conform art. 207 din codul penal, n.n.*)*".



Jurisprudența C.E.D.O.



Cazul Dalban

Cu toate că „*cazul Dalban*" nu a fost unul singular, sub protecţia hotărârii C.E.D.O., multe persoane activând în presa scrisă, au dat frâu liber unor manifestări, care nu de puţine ori sfidau bunul-simţ.



Cazul Contantinescu

Totuşi, nu în toate situaţiile C.E.D.O. a dat prioritate libertăţii de exprimare. De exemplu, în cazul *Constantinescu contra României*[29], Curtea a plecat în analiza sa de la anumite criterii rezultate din interpretarea art. 10 din Convenţia Europeană a Drepturilor Omului, folosindu-se şi de jurisprudenţa sa în acest sens. Astfel, cu toate

---

[28] Hotărârea C.E.D.O. din data de 28 septembrie 1999, publicată în M.Of. nr. 277/20.06.2000.

[29] Hotărârea C.E.D.O. din data de 27 iunie 2000, publicată în M.Of. nr. 279/30.05.2001. În speţa supusă judecăţii CEDO, reclamantul dl. Constantinescu a fost condamnat pentru calomnie faţă de A.P, R.V. şi M.M., despre care afirmase că delapidaseră fondul sindicatului, cele trei victime fiind cadre didactice.

că orice persoană are dreptul la libertatea de exprimare, ce cuprinde libertatea de opinie şi libertatea de a primi şi comunica informaţii fără amestecul autorităţilor publice, exercitarea acestei libertăţi poate fi supusă unor limitări, condiţii, formalităţii, necesare într-o societate democratică (un prim criteriu), cu condiţia ca aceste limitări să fie prevăzute de lege (un al doilea criteriu) şi să urmărească un scop legitim (un al treilea criteriu).

În consecinţă, în cazul *Constantinescu contra României*, C.E.D.O. a apreciat că limitarea era prevăzută de lege (existenţa art. 206 din codul penal), şi urmărea un scop legitim (protejarea reputţiei şi a drepturilor altor persoane). De aceea, ea s-a limitat doar la analiza necesităţii acestei limitări într-o societate democratică. Din cuprinsul probelor a rezultat că aprecierile reclamantului faţă de cele trei persoane victime ale infracţiunii de calomnie, „*chiar dacă au fost spuse în contextul unei dezbateri asupra independenţei sindicatelor asupra funcţionării administraţiei justiţiei, vizând deci un interes public, există totuşi anumite limite în exercitarea dreptului său de liberă exprimare. În ciuda rolului special pe care l-a avut reclamantul în calitate de reprezentant al unui sindicat, trebuia să acţioneze în limitele stabilite, mai ales cu scopul „protejării reputaţiei sau drepturilor altor persoane”, inclusiv a dreptului la prezumţia de nevinovăţie. Prin urmare trebuie stabilit în ce măsură reclamantul a depăşit limitele admise pentru exprimarea unei opinii critice. În opinia Curţii expresia delapidator desemnează acele persoane care au fost condamnate pentru săvârşirea infracţiunii de delapidare şi era de natură să ofenseze pe cel trei părţi vătămate, deoarece nu fuseseră condamnate de nici o instanţă. Curtea apreciează că reclamantul putea să îşi formuleze opiniile critice şi astfel să contribuie la o discuţie publică liberă asupra problemelor sindicale fără a folosi cuvântul delapidator. În acel moment interesul legitim al statutului de a proteja reputaţia celor trei persoane nu ar fi intrat în conflict cu interesul reclamantului de a contribui la dezbaterea menţionată mai-sus.*”



Criterii de delimitare între libertatea de exprimarea și ocrotirea demnității persoanei

Folosindu-ne în analiza noastră şi de practica şi doctrina spaniolă, vom putea trage anumite concluzii relative la „concurenţa” dintre respectul faţă de demnitatea persoanei şi libertatea de exprimare:

- ✓ este evident, că în ultimul timp, libertatea de exprimare a câştigat mai mult teren faţă de manifestarea dreptului la demnitate, cu toate că ambele sunt drepturi/libertăţi fundamentale ocrotite prin norme de drept constituţional (demnitatea persoanei este menţionată în art. 1 alin. 3 din Constituţie, ca un atribut al fiinţei umane ce este protejat şi garantat în România, sub emblema unui stat de drept, democratic şi social, în timp ce libertatea de exprimare este reglementată în art. 30 din Constituţie).

✓ în cazul unui conflict între cele două nu se poate stabili *a priori* prevalenţa unuia asupra celuilalt. În această situaţie, va trebui să se ţină cont de cazul concret, de conţinutul informaţiei furnizate, de intensitatea frazelor, de tonul expunerii, de modul cum este afectată onoarea şi demnitatea persoanei.

✓ cu toate că legea ocroteşte în mod egal demnitatea oricărei persoanei indiferent de statutul acesteia, o persoană publică se supune unor riscuri generate de activitatea sa publică. În consecinţă, activitatea publică a unei persoane publice poate fi în vizorul presei de o manieră mult mai incisivă decât faţă de o persoană ce nu este publică. Totuşi, chiar şi într-o asemenea situaţie, s-a stabilit că viaţa privată a unor astfel de persoane, trebuie să facă obiectul ocrotirii legale, în mod egal ca orice altă persoană, ce nu desfăşoară o activitate publică.

✓ în conformitate cu doctrina şi jurisprudenţa spaniolă, se consideră că libertatea de exprimare va prevala atunci când: informaţia furnizată este veridică, adică pentru obţinerea şi aflarea ei au fost depuse diligenţe; când privesc aspecte de interes public sau dezbateri politice; când informaţia nu cuprinde expresii injurioase ce nu sunt necesare procesului de informare publică; când pentru transmiterea informaţiei se folosesc mijloace instituţionalizate de formare a opiniei publice.

✓ veridicitatea informaţiei nu reprezintă o condiţie indispensabilă atunci când se comunică gânduri, idei, judecăţi de valoare, sau aprecieri personale ale fiecăruia, şi care în mod normal sunt atinse de o doză de subiectivism, reflectând, în mare concepţia despre lume şi viaţă a autorului lor.

✓ pentru delimitarea dreptului la onoare faţă de libertatea de exprimare se poate folosi teoria interacţiunii, precum şi principiul ponderaţiei.

✓ în majoritatea cazurilor, cu excepţia legislaţiei şi a constituţiei spaniole, precum şi a constituţiilor statelor hispanice, din America latină, dreptul la liberă exprimare prezintă o consacrare legislativă mai amplă decât dreptul la onoare, sau la demnitate.

✓ potrivit art. 30 alin. 6 din Constituţia României, „*libertatea de exprimare nu poate prejudicia demnitatea, onoarea, viaţa particulară a persoanei şi nici dreptul la propria imagine*”.



Necesitatea protejării prin mijloace penale a demnității persoanei

I.b. Necesitatea ocrotirii penale a demnităţii persoanei. În anul 2006, fie din interes politic sau nu, fie din cauza nenumăratelor condamnări ale României la C.E.D.O. pentru încălcări ale libertăţii de exprimare (art. 10 din Convenţie Europeană a Drepturilor Omului), legiuitorul român adoptă Legea nr. 278/2006, prin care prin

art.I pct. 56, au fost abrogate art. 205-207 din codul penal. A fost nevoie de o excepţie de neconstituţionalitate pentru a restabili situaţia ocrotirii penale a demnităţii, prin reincriminarea infracţiunilor de insultă şi calomnie. În consecinţă, prin Decizia nr. 62/18.10.2007, Curtea Constituţională a statuat că legea de abrogare a acestor articole este neconstituţională, ceea ce face ca, în condiţiile art. 147 alin. 1 din Constituţie, prevederile legale care au format obiectul abrogării continuă să-şi producă efectele, reglementarea fiind cea din momentul abrogării. Deoarece motivarea Curţii este foarte interesantă pentru clarificarea necesităţii ocrotirii prin mijloace penale a demnităţii persoanei, precum şi pentru stabilirea limitelor libertăţii de exprimare, vom reda în continuare un fragment din decizia menţionată:



Elemente din Decizia nr. 62/2997 a Curții Constituționale a României

„Examinând excepţia de neconstituţionalitate ridicată, Curtea constată că aceasta este întemeiată şi urmează să fie admisă, pentru considerentele ce se vor expune în cele ce urmează. Obiectul juridic al infracţiunilor de insultă şi calomnie, prevăzute de art.205 şi, respectiv, art.206 din Codul penal, îl constituie demnitatea persoanei, reputaţia şi onoarea acesteia. Subiectul activ al infracţiunilor analizate este necircumstanţiat, iar săvârşirea lor se poate produce direct, prin viu grai, prin texte publicate în presa scrisă sau prin mijloacele de comunicare audiovizuale. Indiferent de modul în care sunt comise şi de calitatea persoanelor care le comit - simpli cetăţeni, oameni politici, ziarişti etc. -, faptele care formează conţinutul acestor infracţiuni lezează grav personalitatea umană, demnitatea, onoarea şi reputaţia celor astfel agresaţi. Dacă asemenea fapte nu ar fi descurajate prin mijloacele dreptului penal, ele ar conduce la reacţia de facto a celor ofensaţi şi la conflicte permanente, de natură să facă imposibilă convieţuirea socială, care presupune respect faţă de fiecare membru al colectivităţii şi preţuirea în justa măsură a reputaţiei fiecăruia. De aceea, valorile menţionate, ocrotite de Codul penal, au statut constituţional, demnitatea omului fiind consacrată prin art.1 alin.(3) din Constituţia României ca una dintre valorile supreme. Astfel, textul citat din Legea fundamentală prevede că ***"România este stat de drept, democratic şi social, în care demnitatea omului, drepturile şi libertăţile cetăţenilor, libera dezvoltare a personalităţii umane, dreptatea şi pluralismul politic reprezintă valori supreme, în spiritul tradiţiilor democratice ale poporului român şi idealurilor Revoluţiei din decembrie 1989 şi sunt garantate"****. Având în vedere importanţa deosebită a valorilor ocrotite prin dispoziţiile art. 205, 206 şi 207 din Codul penal, Curtea Constituţională constată că abrogarea acestor texte de lege şi dezincriminarea, pe această cale, a infracţiunilor de insultă şi calomnie contravin prevederilor art.1 alin.(3) din Constituţia României. În acelaşi sens, Curtea reţine că, prin abrogarea dispoziţiilor legale menţionate s-a creat un inadmisibil vid de reglementare, contrar dispoziţiei constituţionale care garantează demnitatea omului ca valoare supremă. În absenţa ocrotirii juridice prevăzute de art. 205, 206 şi 207 din Codul penal, demnitatea, onoarea şi reputaţia persoanelor nu mai beneficiază de nicio altă formă de ocrotire juridică reală şi adecvată. De asemenea, Curtea Constituţională nu poate reţine existenţa unei ocrotiri juridice reale prin posibilitatea recunoscută de instanţele judecătoreşti persoanelor vătămate prin infracţiunile*

menţionate, de a obţine daune morale în cadrul procesului civil, deoarece o asemenea formă de ocrotire juridică nu este reglementată explicit, ci este instituită pe cale jurisprudenţială. Pe de altă parte, recurgerea la procesul civil, întemeiată, prin analogie, pe dispoziţiile art. 998 din Codul civil - care reglementează răspunderea patrimonială pentru prejudiciile produse prin fapte ilicite -, nu constituie o protecţie juridică adecvată în cazul analizat deoarece dezonoarea este prin natura sa ireparabilă, iar demnitatea umană nu poate fi evaluată în bani şi nici compensată prin foloase materiale. Din această perspectivă, Curtea constată că abrogarea art. 205, 206 şi 207 din Codul penal încalcă şi principiul liberului acces la justiţie, consacrat prin art. 21 din Constituţie, dreptul la un proces echitabil şi dreptul la un recurs efectiv, prevăzute în art. 6 şi, respectiv, art. 13 din Convenţia pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale, precum şi principiul egalităţii în drepturi prevăzut de art. 16 din Constituţie. Curtea Constituţională reţine că liberul acces la justiţie nu înseamnă numai posibilitatea de a te adresa instanţelor judecătoreşti, ci şi de a beneficia de mijloace adecvate ocrotirii dreptului încălcat, corespunzător gravităţii şi periculozităţii sociale a vătămării ce s-a produs. În acelaşi sens, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a statuat în mod constant în jurisprudenţa sa, de exemplu în cauzele Aydin contra Turciei din 1997, Conka împotriva Belgiei din 2002, că efectul esenţial al dispoziţiei cuprinse în art. 13 din Convenţie constă în a impune existenţa unui recurs intern ce abilitează instanţa naţională să ofere o ***"reparaţie adecvată"****, recursul trebuind să fie* ***"efectiv"*** *atât în cadrul reglementărilor legale, cât şi în practica de aplicare a acestora. Or, înlăturarea mijloacelor penale de ocrotire a demnităţii, ca valoare supremă în statul de drept, determină încălcarea caracterului efectiv al accesului la justiţie în această materie. În plus, Curtea constată că, prin efectul abrogării analizate, spre deosebire de persoanele ale căror drepturi - altele decât dreptul la onoare şi la o bună reputaţie - au fost încălcate şi care se pot adresa instanţelor judecătoreşti pentru apărarea drepturilor lor, victimele infracţiunilor de insultă şi calomnie nu au nicio posibilitate reală şi adecvată de a beneficia pe cale judiciară de apărarea demnităţii lor - valoare supremă, garantată de Legea fundamentală. Curtea nu-şi poate însuşi nici opinia potrivit căreia abrogarea textelor de le menţionate reprezintă o opţiune a legiuitorului în cadrul măsurilor de politică penală. Potrivit art. 1 alin. (5) din Legea fundamentală, respectarea Constituţiei este obligatorie, de unde rezultă că Parlamentul nu-şi poate exercita competenţa de incriminare şi de dezincriminare a unor fapte antisociale, decât cu respectarea normelor şi principiilor consacrate prin Constituţie. De exemplu, Parlamentul nu ar putea defini şi stabili ca infracţiuni, fără ca prin aceasta să încalce Constituţia, fapte în conţinutul cărora ar intra elemente de discriminare dintre cele prevăzute de art. 4 alin. (2) din Legea fundamentală. Tot astfel, Parlamentul nu poate proceda la eliminarea protecţiei juridice penale a valorilor cu statut constituţional, cum sunt dreptul la viaţă, libertatea individuală, dreptul de proprietate sau, ca în cazul analizat, demnitatea omului. Libertatea de reglementare pe care o are Parlamentul în aceste cazuri se exercită prin reglementarea condiţiilor de tragere la răspundere penală pentru faptele antisociale care aduc atingere valorilor prevăzute şi garantate de Constituţie. Curtea constată că abrogarea art. 205, 206 şi 207 din Codul penal contravine şi dispoziţiilor art. 30 alin. (8) din Constituţie, în cazurile în care infracţiunile de insultă şi calomnie sunt săvârşite prin presă. Textul constituţional menţionat prevede că* ***"delictele de presă se***

stabilesc prin lege"*. În absenţa oricărei distincţii, rezultă că delictele de presă se pot stabili prin lege specială - de exemplu, printr-o lege a presei, cum se întâmplă în Franţa - sau prin legea penală comună, care este în cazul de faţă Codul penal. Astfel, dimensiunea constituţională a delictelor de presă impune ca acestea să nu poată fi eliminate din legislaţie, ci, aşa cum s-a arătat, supuse unui regim sancţionator la libera alegere a legiuitorului. Examinând constituţionalitatea abrogării art. 205, 206 şi 207 din Codul penal prin dispoziţiile art.I pct. 56 din Legea nr.278/2006, Curtea Constituţională are în vedere şi prevederile privind libertatea de exprimare, cuprinse în art. 30 din Constituţia României, art.10 paragraful 2 din Convenţia pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale şi art.19 paragraful 3 din Pactul internaţional cu privire la drepturile civile şi politice. Potrivit art. 30 alin.(1) din Constituţia României, "****Libertatea de exprimare a gândurilor, a opiniilor sau a credinţelor şi libertatea creaţiilor de orice fel, prin viu grai, prin scris, prin imagini, prin sunete sau prin alte mijloace de comunicare în public, sunt inviolabile"****. Acelaşi articol al Constituţiei prevede însă în alin. (6) că "****Libertatea de exprimare nu poate prejudicia demnitatea, onoarea, viaţa particulară a persoanei şi nici dreptul la propria imagine"****. Limitele libertăţii de exprimare, prevăzute în art. 30 alin. (6) din Constituţia României, concordă întru totul cu noţiunea de libertate, care nu este şi nu poate fi înţeleasă ca un drept absolut. Concepţiile juridico-filozofice promovate de societăţile democratice admit că libertatea unei persoane se termină acolo unde începe libertatea altei persoane. În acest sens, <u>art. 57 din Constituţie prevede expres obligaţia cetăţenilor români, cetăţenilor străini şi apatrizilor de a-şi exercita drepturile constituţionale cu bună-credinţă, fără să încalce drepturile şi libertăţile celorlalţi</u>. O limitare identică este, de asemenea, prevăzută în art.10 paragraful 2 din Convenţia pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale, în conformitate cu care "****Exercitarea acestor libertăţi ce comportă îndatoriri şi responsabilităţi poate fi supusă unor formalităţi, condiţii, restrângeri sau sancţiuni prevăzute de lege, care constituie măsuri necesare, într-o societate democratică, pentru [...] protecţia reputaţiei sau a drepturilor altora [...]****", precum şi în art.19 paragraful 3 din Pactul internaţional cu privire la drepturile civile şi politice care stabileşte că exerciţiul libertăţii de exprimare comportă îndatoriri speciale şi responsabilităţi speciale şi că aceasta poate fi supusă anumitor restricţii care trebuie să fie expres prevăzute de lege, ţinând seama de drepturile sau reputaţia altora. Din dispoziţiile normative citate rezultă că nu există nicio incompatibilitate între principiul libertăţii de exprimare şi incriminarea insultei şi calomniei, care să impună dezincriminarea acestor infracţiuni. În sfârşit, Curtea constată că incriminări asemănătoare celei cuprinse în textele din Codul penal referitoare la infracţiunile contra demnităţii, abrogate prin dispoziţiile supuse controlului de constituţionalitate, unele chiar mai severe, se întâlnesc şi în legislaţiile altor ţări europene, precum: Franţa, Germania, Italia, Elveţia, Portugalia, Spania, Grecia, Finlanda, Cehia, Slovenia, Ungaria şi altele*”.



TEST DE AUTOEVALUARE

Care ar fi, în opinia dvs., granița dintre libertatea de exprimare și protejarea demnității umane ?

II. Insulta – art. 205 din codul penal.



Definiție

1. Definirea infracţiunii de insultă. Potrivit dispoziţiilor art. 205 din codul penal, reprezintă infracţiunea de insultă, atingerea adusă onoarei ori reputaţiei unei persoane prin cuvinte, prin gesturi sau prin orice alte mijloace, ori prin expunerea la batjocură, precum şi în situaţia în care se atribuie persoanei o infirmitate, defect sau boală care, chiar reale de-ar fi, nu ar trebui relevate.

2. Condiţii preexistente.

2.1. Obiectul infracţiunii.

Protejarea onoarei și demnității persoanei

a) Obiectul juridic special se referă la relaţiile sociale care protejează onoarea şi reputaţia unei persoane. Prin onoare se înţelege sentimentul de preţuire morală, sentimentul de autostimă pe care persoana îl are faţă de ea însăşi. Prin reputaţie înţelegem stima, consideraţia de care se bucură o persoană în relaţiile cu ceilalţi.

Nu are obiect material

b) Obiectul material. Infracţiunea este una de pericol, şi de aceea nu poate avea obiect material.

2.2. Subiecţii infracţiunii.

a) Subiectul activ poate fi orice persoană responsabilă. Legea nu prevede o variantă calificată, pentru situaţia în care subiectul activ ar fi ziarist sau jurnalist, sau o persoană care ar lucra în media.

Orice persoană

b) Subiectul pasiv poate fi, de asemenea, orice persoană. Dacă subiectul pasiv prezintă o anumită calitate, cum ar fi cea de funcţionar înzestrat cu posibilitatea manifestării autorităţii de stat, atunci vom avea infracţiunea de ultraj, care absoarbe infracţiunea de insultă, sau o altă infracţiune, în funcţie de situaţie.

3. Conţinutul constitutiv.

3.1. Latura obiectivă.

a) *Elementul material* se realizează, în opinia noastră, doar printr-o <u>acţiune</u> care lezează onoarea sau reputaţia persoanei. Acţiunea se poate concretiza fie în cuvinte (prost, curvă, jigodie, haimana, lepră, vagabond, hoţ, infractor etc.), fie în fapte sau gesturi obscene care revoltă şi indignă persoana victimei. Fapta va constitui insultă şi nu calomnie atunci când, fără a imputa victimei săvârşirea unei anumite infracţiuni aceasta este apelată cu atribute cum ar fi hoţ sau femeie de moravuri uşoare.

O altă modalitate prin care fapta este comisă este expunerea la batjocură, ce reprezintă situaţia în care în prezenţa mai multor persoane, imaginea victimei faţă de

ea însăşi este terfelită, murdărită, creându-se, pe lângă lezarea demnităţii, şi un sentiment de ruşine faţă de persoanele dintr-o anumită comunitate umană. Chiar dacă fapta se comite în public ea nu reprezintă o calomnie, câtă vreme nu sunt îndeplinite şi celelalte cerinţe ale conţinutului constitutiv al infracţiunii prevăzute de art. 206.

Spre deosebire de calomnie, fapta de insultă nu presupune nici o condiţie de loc sau spaţiu, putând fi comisă atât într-un loc intim, privat, cât şi printr-o manifestare publică.

Fapta de insultă se poate comite atât oral cât şi în în scris, în modalitatea săvârşirii prin cuvinte. De cele mai multe ori, insulta comisă în scris se realizează prin intermediul presei, cu toate că, aşa cum spuneam legea nu incriminează mai grav aceste fapte, deşi în opinia noastră ar trebui.

În practica judiciară s-a decis că avocatul care, putând concluzii, jigneşte, ofensează partea adversă, nu comite infracţiunea de insultă, cel mult fiind pasibil de o sancţiune disciplinară, potrivit statutului profesiei de avocat.

b) Urmarea imediată constă în crearea unei stări de pericol faţă de demnitatea umană ca atribut al persoanei.



Intenția

c) Legătura de cauzalitate rezultă din însăşi comiterea faptei, adică ex re.

3.2. Latura subiectivă. Infracţiunea de insultă se comite cu intenţie.



Tentativa nu este posibilă

4. Formele infracţiunii. Tentativa nu este posibilă, insulta fiind o infracţiune cu execuţie promptă, dintr-o dată, nefiind din această cauză susceptibilă de tentativă. Infracţiunea se consumă în momentul în care se realizează acţiunea incriminată Insulta poate îmbrăca, uneori, şi forma unei infracţiunii continuate.



Situația coautorilor

5. Participaţia penală. Participaţia penală este posibilă sub toate formele. Situaţia coautoratului este posibilă în cazul delictelor de presă, când doi sau mai mulţi autori semnează un articol defăimător la adresa cuiva. În rest, în situaţia obişnuită, coautoratul nu este posibil, iar dacă două sau mai multe persoane injuriază, chiar şi în aceeaşi împrejurare, aceeaşi persoană, fiecare va fi autor al unei infracţiuni distincte. Deşi mai greu de realizat, complicitatea este posibilă, în situaţia în care o eprsoană scrie un text calomnios, pe care apoi altcine îl adresează victimei fie în scris, fie oral, însuşindu-şi practic ideile şi prezentarea din nota scrisă de complice.



Doar amenda

6. Sancţiuni. Pedeapsa principală este doar amenda, fiind, alături de calomnie, singurele infracţiuni din codul penal, sancţionate doar cu această pedeapsă principală.

7. Forme agravate sau calificate. Infracţiunea prezintă o singură formă agravantă, şi anume atunci când, i se impută unei persoane o boală, infirmitate sau defect, care chiar de ar fi reale, nu ar trebui relevate. Sancţiunea este aceeaşi ca şi în cazul precedent. Agravarea rezultă din urmările pe care le poate produce o astfel de faptă, mult mai grave decât în cadrul formei tip, menţionarea unor boli sau infirmităţi ale unei persoane putându-i crea atât un prejudiciu de imagine în societate cât şi consecinţe delicate în familie sau la locul de muncă, uneori, inimaginabile.

☞ **Imputarea unei boli sau defect**

8. Aspecte procesuale. Infracţiunea face parte din sfera acelora pentru care acţiunea penală se pune în mişcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate, împăcarea părţilor înlăturând răspunderea penală.

9. Cauze speciale. În conformitate cu dispoziţiile art. 207 din codul penal, ce reglementează proba verităţii, legea instituie o cauză specială de înlăturare a caracterului penal al faptei prin înlăturarea vinovăţiei. În consecinţă, atunci când se poate dovedi că cele afirmate sunt adevărate, fapta nu mai constituie infracţiunea de insultă. Proba verităţii este însă limitată, şi admisibilă, doar pentru situaţiile în care afirmarea sau imputarea s-au realizat pentru apărarea unui interes legitim.

☞ **Proba verității**

III. Calomnia – art. 206 din codul penal.

1. Definirea infracţiunii de calomnie. Potrivit dispoziţiilor art. 206 din codul penal, reprezintă infracţiunea de calomnie afirmarea sau imputarea în public, prin orice mijloace, a unei fapte determinate privitoare la o persoană care, dacă ar fi adevărată, ar expune aceea persoană la o sancţiune penală, administrativă sau disciplinară, ori dispreţului public.

☞ **Definiție**

2. Condiţii preexistente.

2.1. Obiectul infracţiunii.

a) Obiectul juridic special se referă la relaţiile sociale care protejează reputaţia unei persoane, precum şi demnitatea înţeleasă la modul obiectiv. Prin reputaţie înţelegem stima, consideraţia de care se bucură o persoană în relaţiile cu ceilalţi.

☞ **Protejarea reputației unei persoane**

b) Obiectul material. Infracţiunea este una de pericol, şi de aceea nu poate avea obiect material.

☞ **Nu are obiect material**

Orice persoană

2.2. Subiecţii infracţiunii.

a) Subiectul activ poate fi orice persoană responsabilă. Legea nu prevede o variantă calificată, pentru situaţia în care subiectul activ ar fi ziarist sau jurnalist, sau o persoană care ar lucra în media.

b) Subiectul pasiv poate fi, de asemenea, orice persoană. Eventuala calitate a subiectului pasiv ar putea atrage o altă încadrare juridică (ofesnsă adusă autorităţii)

3. Conţinutul constitutiv.

3.1. Latura obiectivă.

a) *Elementul material* se realizează, în opinia noastră, doar printr-o acţiune de afirmare sau imputare a unei fapte determinate, care lezează reputaţia persoanei.

A afirma

A imputa

A afirma înseamnă a comunica, a expune, a povesti, a descrie ceva altora.

A imputa înseamnă a reproşa ceva altei persoane, a-i aduce o acuzaţie, o învinuire.

Definirea noţiunii de faptă săvârşită în public

În cazul calomniei, infracţiunea prezintă mai multe cerinţe esenţiale, prima dintre acestea fiind ca fapta să fie săvârşită în public. Pentru definirea noţiunii de „*faptă săvârşită în public*” ne vom raporta la dispoziţiile art. 152 din codul penal, de unde rezultă că o faptă este considerată din punct de vedere penal a fi săvârşită în public atunci când:

- ✓ s-a comis într-un loc, care prin natura sau destinaţia lui este permanent accesibil publicului, chiar dacă de faţă nu este nicio persoană, cum ar fi o stradă, piaţa, parcul public, o gară sau autogară, aeroport, port etc.
- ✓ s-a comis în orice alt loc accesibil publiculu, cum ar fi o sală de spectacole, o şcoală, un muzeu, o instituţie public, cu condiţia să fie de faţă două sau mai multe persoane.
- ✓ fapta s-a comis într-un loc neaccesibil publicului dar cu intenţia de a fi auzită, dacă acest rezultat s-a produs faţă de două sau mai multe persoane.
- ✓ fapta s-a comis într-o adunare sau reuniune de mai multe persoane, cum ar fi o conferinţă, un curs, un seminar, un congres, un miting, o şedinţă, cu excepţia reuniunilor care pot fi considerate că au caracter de familie, datorită naturii relaţiilor dintre persoanele participante, cum ar fi o nuntă, o păetrecere privată, o discuţie amicală.
- ✓ fapta se săvârşeşte prin anumite mijloace despre care făptuitorul îşi dă seama că aceasta ar putea ajunge la cunoştinţa publicului, cum ar fi punerea pe internet,

filmarea, indieferent de aparatură, înregistrarea auditivă a situaţiei etc.

Dacă această cerinţă esenţială nu este îndeplinită, atunci nu vom avea infracţiunea de calomnie ci, eventual, pe cea de insultă.

În practica instanţei supreme s-a decis că nu este îndeplinită cerinţa publicităţii, atunci când fapta imputată a fost prezentată în actul de sesizare al organelor de cercetare penală cu privire la săvârşirea infracţiunii de furt, cu indicarea persoanei bănuite[30].



Imputarea să vizeze o faptă determinată

O altă cerinţă esenţială este ca afirmarea sau imputarea să vizeze o faptă determinată, adică să fie prezentate date concrete relative la ea, să se refere o o anumită persoană, menţionată fie direct, fie dedusă din text, dar care poate fi uşor identificată. S-a decis că folosirea expresiei „*acte de înşelăciune dovedite indiscutabil*" de către un ziarist faţă de o persoană împotriva căreia se începuse urmărirea penală pentru înşelăciune, cu toate că ulterior, a fost scoasă de sub urmărire, nu reprezintă decât un exces de limbaj, şi nu un fapt determinat de natură a calomnia[31]. La fel s-a decis şi în situaţia în care, într-un drept la replică, inculpatul, acuzat ulterior de săvârşirea infracţiunii de calomnie a precizat la adresa părţii vătămate că: „*prin intervenţiile sale repetate domnul A.T. şi ale grupului care îl înconjoară am reuşit să pierdem pentru municipiu investiţia de 50 mil. dolari S.U.A.*"[32].

Nu va exista calomnie dacă afirmaţia priveşte o faptă cu caracter general.



Expunerea persoanei la o sancțiune

Cea de-a treia cerinţă esenţială este ca fapta imputată sau afirmată să fie susceptibilă, dacă ar fi adevărată, de a expune persoana în cauză la o sancţiune penală, administrativă, disciplinară sau dispreţului public. În consecinţă, faptele afirmate sau imputate trebuie să prezinte un anumit caracter grav, să constea în încălcări ale legii sau grave abateri de la morală.

Dacă în cuprinsul unei plângeri sau sesizări, inculpatul învinuieşte o persoană de săvârşirea unei infracţiuni concrete, ştiind că acesta este mincinoasă, atunci fapta va constitui infracţiunea de denunţare calomnioasă (art. 259 din codul penal).

b) Urmarea imediată constă în crearea unei stări de pericol faţă de demnitatea umană ca atribut al persoanei.

[30] A se vedea în acest sens, decizia nr. 1596/07.09.1993 şi decizia nr. 1922/30.11.1994 a fostei C.S.J.
[31] A se vedea în acest sens decizia nr. 2344/25.05.2000 a fostei C.S.J.
[32] A se vedea în acest sens decizia nr. 1168/21.03.2000 a fostei C.S.J.

c) Legătura de cauzalitate rezultă din însăşi comiterea faptei, adică ex re.



Intenție

3.2. Latura subiectivă. Infracţiunea de calomnie se comite cu intenţie, iar făptuitorul trebuie să fie conştient de neadevărul celor afirmate sau imputate şi cu toate acestea să urmărească să discrediteze, să compromită pe cel vizat[33].



Tentativa nu este posibilă

4. Formele infracţiunii. Tentativa nu este posibilă, calomnia fiind o infracţiune cu execuţie promptă, dintr-o dată, nefiind din această cauză susceptibilă de tentativă. Infracţiunea se consumă în momentul în care se realizează acţiunea incriminată. Calomnia poate îmbrăca, uneori, şi forma unei infracţiunii continuate.



5. Participaţia penală. Participaţia penală este posibilă sub toate formele. Situaţia coautoratului este posibilă în cazul delictelor de presă, când doi sau mai mulţi autori semnează un articol defăimător la adresa cuiva. În rest, în situaţia obişnuită, coautoratul nu este posibil, iar dacă două sau mai multe persoane injuriază, chiar şi în aceeaşi împrejurare, aceeaşi persoană, fiecare va fi autor al unei infracţiuni distincte. Deşi mai greu de realizat, complicitatea este posibilă, în situaţia în care o persoană scrie un text calomnios, pe care apoi altcineva îl adresează victimei fie în scris, fie oral, însuşindu-şi practic ideile şi prezentarea din nota scrisă de complice.



Doar amenda

6. Sancţiuni. Pedeapsa principală este doar amenda, fiind, alături de insultă, singurele infracţiuni din codul penal, sancţionate doar cu această pedeapsă principală.

7. Aspecte procesuale. Infracţiunea face parte din sfera acelora pentru care acţiunea penală se pune în mişcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate, împăcarea părţilor înlăturând răspunderea penală.



Proba veridității

8. Cauze speciale. În conformitate cu dispoziţiile art. 207 din codul penal, ce reglementează proba verităţii, legea instituie o cauză specială de înlăturare a caracterului penal al faptei prin înlăturarea vinovăţiei. În consecinţă, atunci când se poate dovedi că cele afirmate sunt adevărate, fapta nu mai constituie infracţiunea de insultă. Proba verităţii este însă limitată, şi admisibilă, doar pentru situaţiile în care afirmarea sau imputarea s-au realizat pentru apărarea unui interes legitim. Instanţa supremă[34] a decis că „*interesul este legitim atunci când autorul face afirmaţia sau imputarea pretins calomnioasă în scopul de a se apăra de un rău, pentru a înlătura o stare dăunătoare ori pentru a-şi valorifica un drept; interesul legitim trebuie să fie temeinic şi serios, afirmaţiile făcute fiind necesare pentru apărarea acestuia*”.

[33] *Ibidem*.
[34] A se vedea decizia nr. 1248/14.08.1991 a fostei C.S.J.



TEST DE AUTOEVALUARE

În ce constă elementul material al infracțiunii de calomnie ?



BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ

I. Tratate şi monografii.

1. V. Dobrinoiu, Gh. Nistoreanu, şi ceilalţi, *Drept penal – Partea specială,* Ed. Europa Nova, Bucureşti, 1999.

2. Ignacio Berdugo Gomez de la Torre, *Honor y libertad de expresión – las causas de justificación en los delitos contra el honor"*, Editorial Tecnos, Madrid, 1987.

3. Jesús González Pérez, "*La degradación del derecho al honor"*, Editorial Civitas S.A., Madrid, 1993.

4. Manuel de Cossio, "*Derecho al Honor – Tehnicas de protección y límites"*, Tirant lo Blanch, Valencia, 1993.

5. Manuel Jaen Vallejo, "*Libertad de expresión y delitos contra el honor"*, Ed. Colex, Madrid, 1992.

6. Tomás Vidal Marín, "*El derecho al honor y su protección desde la Constitución Española"*, Ed. Boletín Oficial del Estado, Madrid, 2000.

II. Legi penale.

1. Constituţia României.

2. Codul penal actualizat.

3. Decizia nr. 62/18.01.2007 a Curţii Constituţionale.

IV. Jurisprudenţă.

1. G. Ionescu, I. Ionescu „*Probleme de drept din jurisprudenţa Curţii Supreme de Justiţie în materie penală***"**, Ed. Juris Argessis, Bucureşti, 2002.

2. Buletinul jurisprudenţei – culegere de decizii pe anul 2004, Ed. Proema, Baia Mare, 1994.

3. Buletinul jurisprudenţei – culegere de decizii pe anul 2000, Ed. Juris Argessis, Bucureşti, 2000.

4. Hotărârile C.E.D.O. pentru România, Ed. Best Publishing, Bucureşti, 2004.

IV. Site-uri oficiale.

1. Site-ul oficial al Curţii Constituţionale a României, www.ccr.ro .



TEMĂ DE REFLECŢIE

Apărarea demnităţii persoanei prin mijloace penale şi limitele libertăţii de exprimare.

MODELE DE ÎNTREBĂRI

1. Prezentarea infracţiunii de insultă.
2. Prezentarea infracţiunii de calomnie.
3. Realizaţi o sinteză privind limitele libertăţii de exprimare, precum şi necesitatea ocrotirii penale a demnităţii persoanei.

RĂSPUNSURI LA ÎNTREBĂRI

1. A se vedea pag. 134-136.
2. A se vedea pag. 136-139.
3. A se vedea pag. 127-132.

CAPITOLUL VI
INFRACŢIUNI CONTRA PATRIMONIULUI

1. **Cuprins**
2. **Obiectiv general**
3. **Obiective operaţionale**
4. **Timpul necesar studierii capitolului**
5. **Dezvoltarea temei**
6. **Bibliografie selectivă**
7. **Temă de reflecţie**
8. **Teste**
9. **Răspunsuri şi comentarii la teste**

Cuprins

- **Prezentarea infracţiunii de furt simplu, furt calificat şi furt comis la plângerea prealabilă.**
- **Prezentarea infracţiunii de tâlhărie.**
- **Prezentarea infracţiunii de abuz de încredere.**
- **Prezentarea infracţiunii de gestiune frauduloasă.**
- **Prezentarea infracţiunii de înşelăciune.**
- **Prezentarea infracţiunii de tulburare de posesie.**
- **Prezentarea infracţiunii de tăinuire.**

- ***Obiectiv general:*** **Dobândirea de cunoştinţe privind infracţiunile ce vizează patrimoniul persoanei ca atribut esenţial al fiinţei umane, a cărui atingere creează disfuncţii în manifestarea relaţiilor umane, precum şi în societate, putând prejudicia grav, atât persoanele fizice cât şi cele juridice.**

- ***Obiective operaţionale:*** **Dezvoltarea capacităţii de a încadra juridic diferite fapte concrete care au avut ca urmare imediată lezarea patrimoniului unei persoane în una din infracţiunile prevăzute în cadrul art. 208-210, 211, 213, 214, 215, 220 şi 221 din codul penal.**

 **= 6 ore**

CAPITOLUL VI.
INFRACŢIUNI CONTRA PATRIMONIULUI

I. Furtul simplu – art. 208 din codul penal.



Definiție

1. Definirea infracţiunii de furt. Potrivit dispoziţiilor art. 208 alin.1 din codul penal, reprezintă furt luarea unui bun mobil din posesia sau detenţia altuia, fără consimţământul acestuia, în scopul de a şi-l însuşi pe nedrept. Reprezintă furt şi luarea unui vehicul în scopul folosirii pe nedrept.

2. Condiţii preexistente.

2.1. Obiectul infracţiunii.



Protejarea patrimoniului

a) Obiectul juridic special este reprezentat de relaţiile sociale a căror naştere, desfăşurare şi dezvoltare sunt asigurate prin apărarea patrimoniului. Patrimoniul cuprinde bunurile corporale şi necorporale, bunurile consumptibile ori fungibile, mobile sau imobile, principale ori accesorii, adică tot ceea ce reprezintă puteri, facultăţi ale subiectului, privite din punct de vedere al valorii lor economice şi al raporturilor care se nasc prin exerciţiul acestor puteri, facultăţi, aptitudini. Norma de incriminare priveşte posesia sau detenţia, deoarece prin aceste atribute juridice se exteriorizează dreptul de proprietate.



Un bun mobil.

b) Obiectul material al infracţiunii de furt este un bun mobil care se află în posesia sau detenţia altuia în scopul de a satisface o necesitate a posesorului sau detentorului.

Bunul, care constituie obiectul material al infracţiunii de furt, trebuie să aibă o valoare pentru cel care-l deţine.

Noţiunea de bun mobil corespunde aceleia din dreptul civil, în sensul că el poate fi deplasat, transportat, transferat dintr-un loc în altul.

Imobilele nu pot face obiectul unui furt; în schimb, părţi dintr-un asemenea bun, devenite mobile prin detașare, pot constitui obiect material al furtului.



Poate fi și un înscris sau o energie cu valoarea economică

Cât priveşte vehiculele, acestea constituie obiect material al infracţiunii de furt, potrivit alin. 4 atât în cazul când vehiculul a fost sustras în scopul de a fi însuşit, precum şi în cazul când sustragerea vehiculului s-a făcut doar în scopul folosirii temporare. Sunt considerate bunuri mobile şi acele energii care sunt susceptibile de a

fi sustrase şi care au o anumită valoare economică, cum ar fi: energia electrică, termică, hidraulică precum şi înscrisurile.

2.2. Subiecţii infracţiunii.

a) Subiectul activ al infracţiunii de furt poate fi orice persoană care îndeplineşte condiţiile legale de vârstă şi responsabilitate. Potrivit prevederilor art. 208 alin. 3, chiar şi proprietarul care săvârşeşte acţiunea de luare a unui bun, care în acel moment se găseşte în posesia sau detenţia legitimă a altei persoane, poate fi subiect activ al infracţiunii de furt.

Orice persoană.

b) Subiectul pasiv poate fi atât o persoană fizică cât şi o persoană juridică.

3. Conţinutul constitutiv.

3.1. Latura obiectivă.

a) *Elementul material* se realizează printr-o acţiune de luare a unui bun mobil din posesia sau detenţia altuia. Elementul material presupune două acte: deposedarea şi aproprierea bunului de infractor, acte care se succed cu rapiditate.

Deposedare

Apropriere

Prin deposedarea de bunul sustras, se înlătură situaţia de fapt, care permitea posesorului sau deţinătorului să dispună de acel bun.

Prin apropriere, se realizează o nouă situaţie de fapt care presupune că bunul se află în sfera de stăpânire a făptuitorului.

În mod excepţional, luarea se poate înfăptui şi prin inacţiune, cum ar fi cazul celui care predă o masă de bunuri şi omite intenţionat să predea anumite bunuri, pe care le reţine pentru el.

Cerințe esențiale.

Pentru întregirea laturii obiective, trebuie îndeplinite şi următoarele cerinţe esenţiale:

- ✓ acţiunea de luare trebuie să se exercite asupra unui bun mobil.
- ✓ bunul mobil trebuie să se găsească în posesia sau detenţia unei alte persoane.
- ✓ acţiunea de luare trebuie să se realizeze fără consimţământul posesorului sau deţinătorului bunului.

În ceea ce priveşte calitatea de bun mobil a obiectului material, am dat explicaţiile necesare la momentul analizării obiectului infracţiunii. Se mai impun totuşi anumite precizări, relative la calitatea de bun mobil a anumitor forme de energie. Astfel, problema se pune în cazul furtului de curent electric, în cazul sustragerii de impulsuri telefonice şi de semnal video.



Furtul de curent electric

În cazul furtului de curent electric, dispoziţiile codului penal trebuie coroborate cu cele ale art. 85 din Legea nr. 7/2007 a energiei electrice, unde se prevede că: „*Sustragerea de energie electrică constituie infracţiunea de furt şi se pedepseşte conform prevederilor Codului penal. (2) Deteriorarea, modificarea fără drept sau blocarea funcţionării echipamentului de măsurare a energiei electrice livrate constituie infracţiune şi se pedepseşte cu închisoare de la 6 luni la 4 ani. (3) Deteriorarea, modificarea fără drept sau sustragerea componentelor instalaţiilor energetice constituie infracţiune şi se pedepseşte cu închisoare, conform prevederilor Codului penal. (4) Executarea sau folosirea de instalaţii clandestine în scopul racordării directe la reţea sau pentru ocolirea echipamentelor de măsurare constituie infracţiune şi se pedepseşte cu închisoare de la unu la 5 ani*".

În cazul alin. 1 şi 3, unde infracţiunea prevăzută de art. 85 din Legea nr. 7/2007 face trimitere la dispoziţiile codului penal, fapta va fi sancţionată şi raportată sub aspectul conţinutului constitutiv la dispoziţiile art. 208 alin. 1 şi 2, precum şi la dispoziţiile art. 209 alin. 3 lit. c), coroborată în acest ultim caz cu cele ale art. 85 alin. 3 din legea menţionată. În consecinţă, nu va exista în aceste situaţii un concurs de infracţiuni, ci doar un concurs de calificări[35].

În situaţia comiterii faptelor prevăzute de art. 85 alin. 2 şi 4 ne aflăm în prezenţa unei incriminări distincte, care nu se mai regăseşte în codul penal, astfel că, săvârşirea acestor fapte va determina încadrarea juridică în dispoziţiile legii speciale.

În cazul furtului de curent electric se consideră coautori toate persoanele care beneficiază de acest fapt, dacă au cunoscut faptul în sine şi îndeplinesc condiţiile de răspundere penală, şi nu doar proprietarul apartamentului sau al locaţiei respective.



Furtul impulsurilor telefonice

Relativ la calitatea de bun mobil, în sensul legii penale, a impulsurilor telefonice, doctrina, ca şi jurisprudenţa mai recentă a unor instanţe[36] au considerat că „*serviciul telefonic presupune o conversie a energiei electrice, prelucrată de furnizorul de servicii prin centrale telefonice, prin reţeaua telefonică circulă semnale electromagnetice purtătoare de informaţii, prin care se realizează transmiterea convorbirilor telefonice. Aceste semnale electromagnetice constituie energie electrică având valoare economică în sensul dispoziţiilor art. 208 alin. 2 cod penal. Ca atare, sustragerea de impulsuri electromagnetice purtătoare de informaţii sub forma propagării sunetelor, semnale ce sunt contorizate, deci au valoare economică, întruneşte elementele constitutive ale infracţiunii de furt prevăzută de art. 208 alin. 1 şi 2 cod penal, şi, după caz,*

---

[35] Reprezintă concurs de calificări situaţia în care două sau mai multe dispoziţii legale sunt susceptibile de a fi aplicate pentru sancţionarea acţiunii comise de făptuitor, deşi în realitate există doar o singură infracţiune.

[36] A se vedea decizia nr. 134/27.09.2006 a C.Ap. Craiova, preluată de pe site-ul www.just.ro , precum şi decizia nr. 3981/17.10.2000 a fostei C.S.J.

de art. 209 din acelaşi cod. De altfel, apărarea ... în sensul că fapta constituie contravenţie, nu poate fi reţinută, având în vedere că prin OUG 79/2002, s-au abrogat dispoziţiile art. 57 lit. m din Legea 74/1996." .



Furtul de semnal video şi sonor

În aceeaşi măsură doctrina a apreciat că şi semnalul video şi sonor transmis prin cablu, reprezintă o energie cu valoarea economică, susceptibilă a fi sustrasă şi a face obiectul infracţiunii de furt.

Termenii de detenţie şi posesie utilizaţi în art. 208 Cod pen. au înţelesul de simplă stăpânire de fapt.

b) Urmarea imediată constă în trecerea bunului din stăpânirea de fapt a posesorului sau deţinătorului în cea a făptuitorului. Urmarea imediată nu trebuie confundată cu paguba produsă prin infracţiunea de furt. Aşadar, chiar şi atunci când se realizează o restituire sau o despăgubire post-factum, nu se înlătură existenţa urmării imediate.

c) Legătura de cauzalitate Între acţiunea sau inacţiunea ce constituie elementul material al infracţiunii şi urmarea imediată trebuie să existe un raport de cauzalitate. În literatura de specialitate, se apreciază că urmarea imediată, fiind în cazul acţiunii de luare, un rezultat fizic, legătura de cauzalitate apare ca firească, iar dovedirea ei rezultă practic din dovedirea acţiunii de luare şi din producerea urmării imediate.



Intenţia

3.2. Latura subiectivă. Infracţiunea de furt se săvârşeşte cu intenţie, care, în cele mai multe situaţii, este directă, deoarece făptuitorul prevede şi urmăreşte rezultatul faptei sale. În mod excepţional, forma de vinovăţie poate fi şi intenţia indirectă atunci când lucrul furat ar conţine în el un alt bun a cărui eventuală prezenţă făptuitorul ar fi putut-o prevedea şi a acceptat rezultatul faptei sale.



Scop calificat

Pentru întregirea laturii subiective a infracţiunii de furt, trebuie realizată cerinţa ca intenţia de a săvârşi acţiunea de luare a bunului mobil, din posesia sau detenţia unei persoane fără voia acesteia, să aibă ca scop însuşirea pe nedrept a acelui bun. Infracţiunea, prezintă deci, un scop calificat.

Dacă bunul luat este un vehicul, latura subiectivă a infracţiunii de furt este realizată chiar atunci când intenţia de săvârşire a acţiunii de luare are ca scop numai folosirea, iar nu şi însuşirea vehiculului – art. 208 alin. 4.

4. Formele infracţiunii. Actele preparatorii, deşi posibile, nu se pedepsesc în cazul formei simple a infracţiunii de furt. În schimb, tentativa se pedepseşte, potrivit art. 222 din codul penal.



Tentativa se pedepsește

În ceea ce priveşte momentul consumării infracţiunii de furt, Codul penal român a adoptat teoria apropriaţiunii, potrivit căreia bunul trebuie să fi trecut în posesia infractorului, indiferent cât durează această posesie. Urmând această teorie se consideră infracţiune consumată de furt atunci când se comite un furt dintr-un magazin iar bunul a fost luat de pe raft şi ascuns, ori consumat, şi nu l-a momentul ieşirii din magazin. Aceeaşi soluţie se impune şi atunci când furtul se comite într-o întreprindere, sau societate comercială. În acest caz, infracţiunea se consumă în momentul intrării în posesia bunurilor şi a-l deposedării de ele a unităţii de la care se fură şi nu în momentul în care inculpatul a ieşit cu ele din incinta sau curtea întreprinderii sau a societăţii comerciale[37].



Furtul ca infracțiune continuă și continuată

Activitatea de luare a bunului poate îmbrăca uneori forma unei activităţi continue, cum ar fi cazul sustragerii de energie electrică sau al unei activităţi continuate (de exemplu sustragerea repetată de materiale de construcţii de pe un şantier în baza aceleiaşi rezoluţii infracţionale). În aceste cazuri, epuizarea infracţiunii se realizează în momentul în care au încetat actele de prelungire ale activităţii ilicite de luare.



5. Participaţia penală. Participaţia penală este posibilă sub toate formele prevăzute de lege: coautorat, instigare, complicitate.



Închisoarea

6. Sancţiuni. Infracţiunea în formă simplă se sancţionează cu pedeapsa principală a închisorii de la 1 la 12 ani, deşi în opinia noastră, diferenţa dintre limita minimă şi maximă este mult prea mare şi nu este justificată de nici un considerent de politică penală. S-ar putea ajunge ca pentru un furt simplu o persoană să fie la fel condamnată ca pentru un omor simplu, ceea ce ar fi disproporţionat.

[37] A se vedea în acest sens decizia nr. 128/23.01.1996 a fostei C.S.J.



TEST DE AUTOEVALUARE

Furtul diferitelor forme de energie cu valoare economică

II. Furtul calificat – art. 209 din codul penal.



Definiție

1. Definirea şi prezentarea circumstanţelor calificante ale furtului calificat. În cazul infracţiunii de furt calificat vom analiza doar formele calificate, adică acele elemente care fac ca fapta să aibă un caracter mai grav, ceea ce la determinat pe legiuitor să stabilească şi un cuantum al pedepsei mai mare. Cu excepţia sancţiunii şi a elementelor care dau omorului caracterul calificat, restul aspectelor sunt identice cu cele ale furtului simplu.



Formele calificate ale furtului

Aceste elemente agravante presupun săvârşirea furtului în următoarele împrejurări:

✓ de două sau mai multe persoane împreună (art. 209 alin. 1 lit. a).

✓ de o persoană având asupra sa o armă, o substanţă narcotică (art. 209 alin. 1 lit. b).

✓ de o persoană mascată, deghizată sau travestită (art. 209 alin. 1 lit. c).

✓ asupra unei persoane aflate în imposibilitatea de a-şi exprima voinţa sau de a se apăra (art. 209 alin. 1 lit. d).

✓ într-un loc public (art. 209 alin. 1 lit. e).

✓ într-un mijloc de transport în comun (art. 209 alin. 1 lit. f).

✓ în timpul nopţii (art. 209 alin. 1 lit. g).

✓ în timpul unei calamităţi (art. 209 alin. 1 lit. h).

✓ prin efracţie, escaladare sau prin folosirea fără drept a unei chei adevărate ori a unei chei mincinoase (art. 209 alin. 1 lit. i).

✓ un bun care face parte din patrimoniul cultural (art. 209 alin. 2 lit. a).

✓ un act care serveşte pentru dovedirea stării civile, pentru legitimare sau identificare (art. 209 alin. 2 lit. b).

✓ ţiţei, gazolină, condensat, etan lichid, benzină, motorină, alte produse petroliere sau gaze naturale din conducte, depozite, cisterne ori vagoane-cisternă (art. 209 alin. 3 lit. a).

✓ componente ale sistemelor de irigaţii (art. 209 alin. 3 lit. b).

✓ componente ale reţelelor electrice (art. 209 alin. 3 lit. c).

✓ un dispozitiv ori un sistem de semnalizare, alarmare ori alertare în caz de incendiu sau alte situaţii de urgenţă publică (art. 209 alin. 3 lit. d).

- ✓ un mijloc de transport sau orice alt mijloc de intervenţie la incendiu, la accidente de cale ferată, rutiere, navale sau aeriene, ori în caz de dezastru (art. 209 alin. 3 lit. e).
- ✓ instalaţii de siguranţă şi dirijare a traficului feroviar, rutier, naval, aerian şi componente ale acestora, precum şi componente ale mijloacelor de transport aferente (art. 209 alin. 3 lit. f).
- ✓ bunuri prin însuşirea cărora se pune în pericol siguranţa traficului şi a persoanelor pe drumurile publice (art. 209 alin. 3 lit. g).
- ✓ cabluri, linii, echipamente şi instalaţii de telecomunicaţii, radiocomunicaţii, precum şi componente de comunicaţii (art. 209 alin. 3 lit. h).
- ✓ furtul care a produs consecinţe deosebit de grave (art. 209 alin. 4).



a. *Agravanta privind săvârşirea furtului de două sau mai multe persoane împreună.* Fapta este mai gravă în acestă situaţie pluralitatea de infractori fiind apreciată în toate situaţiile în codul nostru penal ca o formă agravată de infracţiune pentru că sporeşte gradul de pericol social al faptei, micşoară posibilitatea victimei de a interveni, de a se apăra şi agravează urmările infracţiunii. Reţinerea acestei agravante face să nu mai poată fi reţinută şi circumstanţa agravantă prevăzută de art. 75 lit. a). Agravanta operează şi atunci când doar una dintre persoane răspunde penal, iar celelalte nu[38].



b. *Agravanta privind săvârşirea furtului de o persoană având asupra sa o armă, o substanţă narcotică.* În această situaţie, fapta prezintă un pericol social sporit, deoarece făptuitorul se simte mai în siguranţă şi îşi desfăşoară activitatea infracţională cu mai multă dezinvoltură, conştient fiind că prin folosirea mijloacelor pe care le are asupra sa poate intimida sau imobiliza victima. Pentru existenţa acestei agravante este necesar ca făptuitorul să poarte asupra sa arma sau substanţa narcotică sau paralizantă în momentul săvârşirii furtului fără însă să le folosească. Dacă infractorul foloseşte acea armă sau substanţa narcotică, el intră sub incidenţa prevederilor art. 211 alin. 2^1 lit. b) (tâlhăria calificată). Nu are relevanţă dacă arma sau substanţa narcotică sunt ascunse sau se află la vedere. Important este ca făptuitorul să le aibă asupra sa.

---

[38] A se vedea decizia nr. 1238/30.03.1999 şi decizia nr. 2279/17.10.1996 a fostei C.S.J.



Armă

Substanţă narcotică

Prin armă se înţeleg, potrivit art. 151 din codul penal instrumentele, piesele sau dispozitivele astfel declarate de lege.

Prin substanţă narcotică se întelege orice substanţă care are însuşirea de a produce o stare de somnolenţă, de pierdere a cunoştinţei, de diminuare a sensibilităţii şi a reflexelor (eterul, cloroformul, gazele lacrimogene etc.).



***c.** Agravanta privind comiterea furtului de o persoană mascată, deghizată sau travestită.* Periculozitatea sporită a furtului în această situaţie este dată de siguranţa mai mare a infractorului cu care acţionează la comiterea infracţiunii, ştiind că va fi mult mai greu de recunoscut şi identificat.



Persoană mascată

Persoană deghizată

Persoană travestită

Prin persoană mascată se înţelege acea persoană care poartă total sau parţial o mască, în acest fel reuşind să-şi ascundă identitatea.

Prin persoană deghizată se înţelege acea persoană care se îmbracă sau îşi aranjează înfăţişarea încât să nu poată fi recunoscută (poartă perucă, îşi vopseşte părul, aplicarea de barbă sau mustaţă artificială, etc.).

Prin persoană travestită se înţelege acea persoană care îşi aranjează înfăţişarea şi vestimentaţia pentru a lăsa impresia că este de sex opus decât cel real.



***d.** Agravanta privind comiterea furtului asupra unei persoane aflate în imposibilitatea de a-şi exprima voinţa sau de a se apăra.* Infracţiunea este mult mai gravă în această situaţie, deoarece furtul se săvârşeşte mai uşor, iar cel, care profită de o asemenea stare a victimei pentru a o deposeda de bunurile sale, dovedeşte un grad sporit de pericol social.

Sunt în neputinţă de a se apăra persoanele care, datorită unei stări fizice sau psihice, sau datorită altor împrejurări, nu pot reacţiona împotriva agresorului (persoanele care suferă de o infirmitate fizică sau psihică, persoanele în vârstă, cele care au o vârstă fragedă, cele aflate în stare de beţie completă, persoanele care dorm, sau sunt în comă – fiind astfel incriminată la noi şi euthanasia etc).

Starea de neputinţă a victimei de a se apăra trebuie să fie exterioară activităţii autorului, adică nu trebuie să se datoreze faptelor sale, deoarece într-o asemenea situaţie se va reţine infracţiunea de tâlhărie.

Prin urmare, agravanta prevazută de art. 209 alin. 1 lit. d) este aplicabilă, dacă sunt îndeplinite cumulativ două condiţii:

✓ autorul cunoştea starea de neputinţă a victimei sau imposibilitatea de a-şi exprima voinţa;

✓ autorul ia hotărârea de a se folosi de această stare pentru a o deposeda de bunurile sale.



e. Agravanta privind comiterea furtului într-un loc public. Prin loc public se înţelege orice loc, care prin natura sau destinaţia lui este în orice moment accesibil publicului chiar dacă nu este prezentă nici o persoană (parcuri, pieţe, bulevarde, etc.), precum şi orice alt loc în care publicul are acces, dar numai în anumite intervale de timp sau numai cu anumite ocazii (magazine, muzee, cafenele, restaurante, cinematografe, etc.). Instanţa supremă a decis că agravanta nu va opera atunci când furtul s-a comis pe un câmp, căci acesta nu este, prin natra sau destinaţia lui, totdeauna accesibil publicului[39].



Loc public

Ne vom raporta în acest sens la dispoziţiile art. 157 din codul penal. În această ultimă situaţie, agravanta va opera, dacă furtul a fost comis în intervalul de timp cât publicul avea acces în acel loc.

Agravanta se justifică în această situaţie prin aceea că, într-un loc public fiind prezente, de regulă, mai multe persoane, infractorul îşi poate realiza activitatea infracţională cu şanse sporite de finalizare, aglomerarea de persoane făcând ca victima să nu fie concentrată atât de mult asupra bunurilor pe care le deţine, în acelaşi timp făptuitorul putându-şi pierde mult mai uşor urma.

Intervenţia agravantei este dată de comiterea faptei într-un anumit loc.



f. Agravanta privind săvârşirea furtului într-un mijloc de transport în comun. Furtul săvârşit într-un mijloc de transport în comun are un caracter mai grav deoarece aglomeraţia, fluxul mare de călători, starea de oboseală a acestora şi imposibilitatea de supraveghere a bagajelor constituie împrejurări de care pot profita infractorii pentru a sustrage diferite bunuri. Mijlocul de transport în comun este acel mijloc care este destinat sau are posibilitatea reală de a transporta mai multe persoane deodată (trenuri, autobuze, tramvaie, avioane, etc.).

Intervenţia agravantei este dată de comiterea faptei într-un anumit loc.



g. Agravanta privind săvârşirea furtului în timpul nopţii. Comiterea faptei în timpul nopţii amplifică posibilitatea consumării infracţiunii şi pericolul ei social. Se consideră noapte de la lăsarea întunericului şi până la ivirea zorilor, inclusiv. Aprecierea asupra acestui aspect se face în funcţie de anotimp şi loc, ştiut fiind că



În timpul nopții

[39] A se vedea decizia nr. 2937/16.12.1997 şi decizia nr. 1614/12.04.2000 a fostei C.S.J.

există diferenţe notabile între iarnă şi vară, precum şi între diferite zone de relief, munte-câmpie, sub aspectul momentului de răsărit şi de apus al soarelui. Totodată, vizibilitatea poate fi influenţată şi de condiţiile meteo. Agravanta este determinată de realizarea infracţiunii într-un anumit interval de timp.

Infractorul se poate apropia de bunurile pe care vrea să şi le însuşească mai uşor şi fără să fie văzut, are posibilitatea să transporte nestingherit bunurile furate, să le ascundă şi să se sustragă urmăririi.

Această agravantă operează indiferent dacă făptuitorul a profitat sau nu de timpul nopţii[40], după cum nu prezintă importanţă dacă infractorul a săvârşit doar o parte din activitatea infracţională în timpul nopţii.

Intervenţia agravantei este dată de comiterea faptei într-un anumit timp.



h. *Agravanta privind săvârşirea furtului în timpul unei calamităţi.* Prin calamitate se înţelege o stare de fapt prilejuită de un eveniment neaşteptat sau inevitabil, păgubitoare fie pentru întreaga colectivitate, de exemplu un cutremur, o inundaţie catastrofală, un incendiu de proporţii, o epidemie, fie pentru un anumit număr de oameni, cum ar fi o catastrofă de cale ferată, un naufragiu. Durata calamităţii este dată de momentul ei de început, care reprezintă o situaţie de fapt şi de încetarea ei, momentul final putând fi determinat fie de intervenţia unui act normativ extrapenal care prevede în mod expres că starea de calamitate a încetat, fie de observarea în sine a situaţiei de fapt. Furtul trebuie să fie comis în acest interval de timp, pentru ca agravanta să opereze. Intervenţia agravantei este dată de comiterea faptei într-un anumit timp.



i. *Agravanta privind comiterea furtului prin efracţie, escaladare sau prin folosirea fără drept a unei chei adevărate ori a unei chei mincinoase.* Pentru a se reţine această agravantă este necesar să se fi folosit efectiv în comiterea furtului ori să se fi încercat săvârşirea acestuia în unul din modurile sau mijloacele prevăzute de textul de lege.



Efracție

Prin efracţie se înţelege înlăturarea prin violenţă a oricărui dispozitiv de siguranţă sau obiect care se interpune între infractor şi bunul ce se urmăreşte a fi sustras (demontarea dispozitivelor de închidere, spargerea etc.). nu reprezintă efracţie furtul unui casetofon dintr-un autoturism descuiat, şi nici ruperea unui sigiliu.

---

[40] A se vedea în acest sens şi decizia de îndrumare nr. 3/28.03.1970 a Plenului fostului T.S.


Escaladare

Prin escaladare se înţelege trecerea peste un obstacol care se interpune între făptuitor şi bunul urmărit a fi sustras (căţărarea pe zidul unei clădiri pentru a pătrunde în locuinţă prin fereastră, trecerea peste un zid, etc.).


Cheie adevărată

Cheia adevarată este cheia folosită în mod obişnuit de către cel care este îndreptăţit. Folosirea fără drept a unei chei adevărate înseamnă că infractorul a întrebuinţat în mod fraudulos chiar cheia care era folosită în mod obişnuit de către cel îndreptăţit. S-a reţinut infracţiunea de furt în această agravantă în împrejurarea când inculpatei i s-a dat o cheie de la încăperile închiriate de persoana vătămată pentru a face curăţenie, însă inculpa a folosit ocazia pentru a lua anumite bunuri ale părţii vătămate pentru a-şi acoperi o datorie pe care partea vătămată o avea faţă de ea[41].


Cheie mincinoasă

Cheia mincinoasă este cheia contrafăcută sau orice alt instrument cu ajutorul căruia se poate acţiona mecanismul de deschidere fără a-l distruge sau degrada. Agravanta operează numai dacă cheia adevarată sau mincinoasă a fost folosită efectiv la săvârşirea furtului.

Această formă agravată a creat dificultăţi în practică în sensul în care s-a pus problema dacă există un concurs de infracţiuni între furt sub forma efracţiei şi violare de domiciliu, sau infracţiunea de violare de domiciliu este absorbită în cea de furt comisă prin efracţie, escaladare etc. Unele instanţe[42] au reţinut corect că în cazul savârşirii unui furt prin efracţie, există o singură infracţiune – complexă - de furt calificat, violarea de domiciliu absorbindu-se în mod natural în conţinutul acesteia. Este şi situaţia din speţa următoare: „*În noaptea de 19/20 mai 2003, aflat sub influenţa băuturilor alcoolice I. a pătruns pe poarta de acces asigurată a părţii vătămate P.V. şi a sustras un cal, cauzând un prejudiciu de 6.000.000 lei. Instanta de fond a apreciat că s-au comis două infracţiuni aflate în concurs, una de violare de domiciliu şi o alta de furt calificat, la individualizare avându-se în vedere între altele, pericol social concret al faptelor, recunoaşterea acestora, cuantumul prejudiciului, dar şi starea de recidivă a inculpatului, condamnat anterior la 3 ani si 6 luni închisoare pentru infractiuni de acelasi gen. Tribunalul Dolj, prin decizia penala nr.354 din 19 aprilie 2004, a respins ca nefondat apelul inculpatului motivând că pedepsele au fost corect individualizate atât sub aspectul cuantumului cât şi al modalităţii de executare iar încadrarea juridică adoptată a fost apreciată ca exactă în concordanţă cu probatoriul administrat. Împotriva acestei decizii a declarat recursul inculpatul, reiterând critica de netemeinicie a hotărârii, cale de atac care a fost admisă. Din examinarea actului de sesizare precum şi din starea de fapt reţinuta în considerentele hotărârilor,*

[41] A se vedea decizia nr. 136/18.10.2000 a fostei C.S.J.
[42] A se vedea decizia nr. 242/17.05.2004 a C. Ap. Craiova, preluată de la site-ul www.just.ro .

rezultă că inculpatul a pătruns pe poarta de acces în domiciliul părţii vătămate, în condiţiile în care aceasta era asigurată cu un dispozitiv de închidere – drug – pe care l-a îndepărtat. În aceastăa circumstanţă, pătrunderea inculpatului în domiciliul părţii vătămate, face parte din latura obiectivă a infracţiunii de furt calificat, prin efracţie, aşa încât nu mai poate fi reţinuta ca infracţiune distinctă , de sine stătătoare, aceea prevăzută de art. 192 alin.2 Cod penal, astfel că s-a procedat la reîncadrarea faptelor într-o singură infracţiune de furt."

Pentru toate aceste forme agravate legea prevede o sancţiune cu închisoarea de 3 la 15 ani.



j. *Agravanta privind comiterea furtului asupra unui bun care face parte din patrimoniul cultural.* În patrimoniul cultural sunt incluse bunurile cu valoare deosebită, istorică, documentară, artistică, inclusiv bunuri a căror valoare rezultă din alcătuirea lor din pietre preţioase şi metale preţioase.

Această agravantă are drept scop o mai bună şi eficientă ocrotire a bunurilor din patrimoniul cultural naţional.



k. *Agravanta privind comiterea furtului asupra unui act care serveşte pentru dovedirea stării civile, pentru legitimare sau identificare.* Agravanta se justifică prin aceea că, odată sustrase, aceste acte dau posibilitatea infractorilor să-şi atribuie o stare civilă care nu le aparţine şi să se pună în siguranţă contra unui risc de identificare.

Periculozitatea mai mare este justificată şi de faptul că scopul pentru care sunt eliberate asemenea acte este acela de identificare a persoanelor, iar sustragerea lor şi folosirea frauduloasă duce la derutarea atât a organelor de stat cât şi a cetăţenilor.

Actul de stare civilă este actul care stabileşte poziţia juridică a persoanei fizice în raporturile sale de familie (actul de naştere, de căsătorie, de deces precum şi copii notariale de pe astfel de certificate).

Cartea sau buletinul de identitate, paşaportul, actul prin care se stabileşte apartenenţa unei persoane la o instituţie, organizaţie, societate comercială, sau altă asociaţie constituie acte pentru legitimare sau identificare.

Pentru cele două agravante legea prevede aceeaşi pedeapsă ca în cazul precedent, şi anume închisoarea de 3 la 15 ani.



l. *Agravantele privind furtul asupra anumitor categorii importante de bunuri.* Aceste agravante, cuprinse în cadrul alin. 3 al art. 209, pe care ne-am permis să le grupăm într-o singură categorie, au în vedere comiterea faptei asupra unor bunuri foarte importante prin natura, dar mai ales, prin destinaţia lor. Astfel de bunuri sunt:

- ✓ ţiţei, gazolină, condensat, etan lichid, benzină, motorină, alte produse petroliere sau gaze naturale din conducte, depozite, cisterne ori vagoane-cisternă.
- ✓ componente ale sistemelor de irigaţii.
- ✓ componente ale reţelelor electrice.
- ✓ un dispozitiv ori un sistem de semnalizare, alarmare ori alertare în caz de incendiu sau alte situaţii de urgenţă publică.
- ✓ un mijloc de transport sau orice alt mijloc de intervenţie la incendiu, la accidente de cale ferată, rutiere, navale sau aeriene, ori în caz de dezastru.
- ✓ instalaţii de siguranţă şi dirijare a traficului feroviar, rutier, naval, aerian şi componente ale acestora, precum şi componente ale mijloacelor de transport aferente.
- ✓ bunuri prin însuşirea cărora se pune în pericol siguranţa traficului şi a persoanelor pe drumurile publice.
- ✓ cabluri, linii, echipamente şi instalaţii de telecomunicaţii, radiocomunicaţii, precum şi componente de comunicaţii.

Relativ la furtul de cabluri, linii, instalaţii de telecomunicaţii, radiocomunicaţii, precum şi componente de comunicaţii, situaţia putând fi asimilată, şi altor categorii prevăzute la alin. 3 (componente ale sistemelor de irigaţii, componente ale reţelelor electrice), instanţa supremă a decis că se va reţine acestă formă calificată doar dacă în momentul sustragerii, acestea erau efectiv integrate într-o reţea sau într-un sistem de comunicaţii aflat sau nu în funcţiune[43].

☞

Asimilarea actelor preparatorii cu tentativa în cazul art. 209 alin. 5 c.p.

De asemenea, potrivit dispoziţiilor art. 209 alin. 5 în cazul sustragerii de gazolină, condensat, etan lichid, benzină, motorină, alte produse petroliere sau gaze naturale din conducte, depozite, cisterne ori vagoane-cisternă, <u>legea asimilează tentativei actele preparatorii</u>, care în această situaţie vor fi sancţionate potrivit dispoziţiilor art. 21 din codul penal, acele acte ce privesc *efectuarea de săpături pe terenul aflat în zona de protecţie a conductei de transport al ţiţeiului, gazolinei, condensatului, etanului lichid, benzinei, motorinei, altor produse petroliere sau gazelor naturale, precum şi deţinerea, în acele locuri sau în apropierea depozitelor, cisternelor sau vagoanelor-cisternă, a ştuţurilor, instalaţiilor sau oricăror altor dispozitive de prindere ori perforare.*

Sancţiunea pentru aceste agravante este închisoarea de la 4 la 18 ani.

☞

[43] A se vedea decizia dată în interesul legii, nr. II/16.01.2006 a I.C.C.J.

☞

Noțiunea de consecințe deosebit de grave

m. *Agravanta privind furtul care a produs consecinţe deosebit de grave.* Prin consecinţe deosebit de grave se înţelege potrivit art. 146 din codul penal o pagubă materială mai mare de 200.000 lei noi sau o perturbare deosebit de gravă a activităţii cauzată unei autorităţi publice sau oricăreia dintre unităţile la care se referă art. 145 ori altei persoane fizice sau juridice.

Stabilirea unor asemenea consecinţe este un atribut exclusiv al instanţei de judecată. Sancţiunea pentru aceste agravante este închisoarea de la 10 la 20 ani, căreia i se alătură pedeapsa complementară a interzicerii unor drepturi.



TEST DE AUTOEVALUARE

Enumerați formele furtului calificat prin prisma obiectului furat

III. Pedepsirea unor furturi la plângerea prealabilă – art. 210 din codul penal.

☞ **Definiție**

1. Definirea noţiunii. Reprezintă furt săvârşit la plângerea prealabilă a părţii vătămate, furtul săvârşit între soţi ori între rude apropiate sau de către un minor în paguba tutorelui sau, de către cel care locuieşte împreună cu persoana vătămată sau este găzduit de către aceasta. Ceea ce diferenţiază furtul reglementat de art. 210 de furtul clasic, este calitatea subiecţilor infracţiunii, precum şi aspectele procesuale.

Se observă că în cadrul acestei forme de furt subieţii (atât activ cât şi pasiv) infracţiunii sunt calificaţi, în sensul de a avea calitatea de soţi sau rude apropiate sau să se afle într-o relaţie specială (tutelă, găzduire sau să locuiască împreună).

Calitatea de soţ este dobândită prin căsătorie şi durează până la desfacerea acesteia, mai precis până când hotărârea de divorţ a rămas definitivă şi a devenit irevocabilă.

Se consideră furt comis între soţi, fapta unuia dintre soţi de a lua din posesia sau detenţia legitimă a celuilalt soţ, fără consimţământul acestuia, a unuia sau a mai multor bunuri comune, cu scopul, neîndoielnic stabilit, al însuşirii lor pe nedrept, constituie infracţiunea de furt prevăzută de art. 208 alin. 1 şi 3 coroborat cu art. 210 din codul penal[44].

☞ **Rude apropiate**

Rudele apropiate sunt, potrivit art. 149, ascendenţii şi descendenţii, fraţii şi surorile, copiii acestora, precum şi persoanele devenite prin adopţie, potrivit legii, astfel de rude.

☞ **A locui**

Noţiunea de a locui împreună înseamnă a folosi aceeaşi locuinţă, în întregime sau parţial, permanent sau o perioadă de timp limitată, dar având totuşi o durată care să-i imprime un caracter de stabilitate. Sunt consideraţi că se află în situaţia de mai-sus cei ce locuiesc în dormitoarele inetrnatelor, căminelor, în dormitoarele comune afectate executării unor lucrări sezoniere. Dacă locuirea împreună se referă numai la o parte a locuinţei, furtul este supus regimului juridic prevăzut de art. 210 numai dacă obiectul furat s-a găsit în partea de locuinţă a cărei folosinţă este comună infractorului şi persoanei vătămate. S-a apreciat că nu locuiesc împreună persoanele care ocupă, temporar, aceeaşi cameră de hotel sau acelaşi dormitor la o cabană turistică.

[44] A se vedea decizia de îndrumare a Plenului T.S. nr. 7/07.12.1974.



A găzdui

Prin noţiunea de găzduire se înţelege a oferi adăpost, ospitalitate, ce relevă încrederea persoanei vătămate în cel căruia i-a acordat posibilitatea de a folosi locuinţa sa. Noţiunea de găzduire exclude situaţiile în care infractorul se găseşte în mod întâmplător în locuinţa celui de la care fură[45].

O altă diferenţă între cele două infracţiuni este de ordin procedural şi priveşte punerea în mişcare a acţiunii penale. Dacă în cazul art. 208, şi 209 acţiunea penală se pune în mişcare din oficiu, în cazul art. 210, acţiunea penală se pune în mişcare la plângerea prealabilă a parţii vătămate.

În acelaşi timp, potrivit alin. 2 al art. 210, se prevede împăcarea părţilor ca modalitate de înlăturare a răspunderii penale.



TEST DE AUTOEVALUARE

Subiectele infracțiunii de furt prevăzută de art. 210 din codul penal

[45] Înţelesul noţiunilor de a locui şi a găzdui a fost explicat prin decizia de îndrumare a Plenului fostului T.S. nr. 8/21.12.1971.

IV. Tâlhăria – art. 211 din codul penal.

1. Definirea infracţiunii de tâlhărie. Potrivit dispoziţiilor art. 211 din codul penal, reprezintă tâlhărie furtul săvârşit prin întrebuinţare de violenţe sau ameninţări ori prin punerea victimei în stare de inconştienţă sau neputinţă de a se apăra, precum şi furtul urmat de întrebuinţarea unor astfel de mijloace pentru păstrarea bunului furat sau pentru înlăturarea urmelor infracţiunii ori pentru ca făptuitorul să-şi asigure scăparea.



Definiție

2. Condiţii preexistente.

2.1. Obiectul infracţiunii.

a) Obiectul juridic special este unul complex, fiind reprezentat, pe de o parte, de relaţiile sociale care privesc patrimoniul, ca *obiect juridic principal*, precum şi de relaţiile sociale care privesc viaţa, sănătatea, integritatea corporală şi libertatea persoanei, ca *obiect juridic adiacent.*



Infracțiune complexă
-
Obiect juridic special complex

Aşa cum se observă, în cazul tâlhăriei, legiuitorul consideră valori sociale de o mare importanţă ca viaţa, integritatea corporală şi sănătatea persoanei ca fiind adiacente faţă de valorile sociale patrimoniale, care constituie obiectul juridic principal al infracţiunii. Această răsturnare a ierarhiei valorilor sociale ocrotite se explică prin aceea că infractorul urmăreşte în principal realizarea furtului, violenţa fiind doar un mijloc pentru atingerea acestui obiectiv.

b) Obiectul material Fiind o infracţiune contra patrimoniului, tâlhăria are ca obiect material bunul sau bunurile pe care autorul vrea să le sustragă. De asemenea, întrucât acest furt se realizează prin întrebuniţarea de violenţe, corpul persoanei împotriva căreia se îndreaptă activitatea secundară a făptuitorului constituie obiect material al infracţiunii.



Bunul furat

2.2. Subiecţii infracţiunii.

a) Subiectul activ poate fi orice persoană care îndeplineşte condiţiile legale pentru a răspunde penal. Chiar şi proprietarul care săvârşeşte acţiunea de luare, prin întrebuinţarea mijloacelor prevăzute de art. 211 asupra unui bun mobil care, în acel moment, se găseşte în posesia legitimă a altei persoane, poate avea calitatea de subiect activ.



Orice persoană

b) Subiectul pasiv poate fi atât o persoană fizică cât şi o persoană juridică. Uneori poate fi întâlnit atât un subiect pasiv principal, cât şi un subiect pasiv secundar. De exemplu, în momentul săvârşirii infracţiunii bunul se afla în posesia



Orice persoană

legitimă a altei persoane decât proprietarul (depozit). În această situaţie, proprietarul bunului va fi subiect pasiv principal, iar posesorul bunului va fi subiect pasiv secundar.

3. Conţinutul constitutiv.

3.1. Latura obiectivă.

a) *Elementul material* Fiind o infracţiune complexă, elemental material este format din două acţiuni: acţiunea de furt – acţiune principală şi acţiunea de constrângere – acţiune secundară.

La tâlhărie, ca şi la furt, bunul mobil este luat, scos din posesia victimei fără consimţământul acesteia. O particularitate care apare în cazul tâlhăriei, constă în aceea că, datorită folosirii de către făptuitor a violenţei, luarea poate îmbrăca şi forma remiterii silite, dar aparent consimţită a bunului, efectuată de însuşi posesorul sau detentorul acestuia.

Fapta va fi calificată întotdeauna drept tâlhărie şi nu şantaj în cazul în care partea vătămată remite bunul ca urmare a unei constrângeri sau ameninţări anterioare, însă remiterea trebuie să aibă loc imediat după consumarea constrângerilor sau ameninţărilor. Acţiunea principală a elementului material se poate realiza sub oricare din variantele infracţiunii de furt – simplu sau calificat – cu scopul de însuşire sau folosire pe nedrept.

Violenţa, ameninţarea sau punerea în stare de inconştienţă sau neputinţă de a se apăra, realizează activitatea secundară a elementului material al infracţiunii de tâlhărie, numai dacă au servit ca mijloc pentru comiterea furtului sau ca mijloc de păstrare a bunului furat ori pentru a asigura scăparea făptuitorului.



Violență

Prin violenţă, în sensul art. 211, se înţelege o activitate fizică de natură să provoace victime, suferinţe fizice sau vătămări corporale care necesită pentru vindecare cel mult 60 de zile.

Dacă se constată că făptuitorul a acţionat cu intenţie în ceea ce priveşte acţiunea secundară, iar urmările produse corespund art. 182 Cod. pen. (vătămarea corporală gravă), atunci vor fi aplicabile regulile concursului de infracţiuni.

În cazul în care poziţia subiectivă a autorului faţă de rezultatul caracteristic vătămării corporale grave este culpa, atunci vor fi aplicabile dispoziţiile art. 211 alin. 2^1 lit. e) (tâlhăria calificată care a avut vreuna din urmările prevăzute în art. 182).

Pentru existenţa laturii obiective, violenţele trebuie să fie exercitate direct împotriva victimelor; violenţele faţă de lucruri pot constitui şi ele, uneori, o ameninţare (de exemplu: ruperea legăturii telefonice, stropirea cu benzină a încărcăturii dintr-un camion cu scopul de a o incendia).



Punerea în primejdie a vieții

Prin <u>punerea victimei în stare de inconştienţă</u> se înţelege folosirea de narcotice sau alte substanţe de natură să provoace starea de inconştienţă a victimei.



Victima nu se poate apăra

Prin <u>punerea victimei în neputinţă de a se apăra</u> se înţelege aducerea acesteia în situaţia de a nu-şi putea folosi posibilităţile de apărare datorită acţiunii de imobilizare, dezarmare, etc.

b) Urmarea imediată constă în trecerea bunului din stăpânirea de fapt a posesorului sau detentorului în cea a făptuitorului. În ceea ce priveşte urmarea imediată a acţiunii adiacente, ea variază în raport cu mijloacele folosite pentru realizarea ei.

c) Legătura de cauzalitate Între acţiunea incriminată şi rezultatul produs trebuie să existe o legătură de cauzalitate atât sub aspectul acţiunii principale, cât şi al celei adiacente, infracţiunea fiind din acest punct de vedere una de rezultat.



Intenția

3.2. Latura subiectivă. Infracţiunea de tâlhărie se săvârşeşte cu intenţie directă atât în ceea ce priveşte acţiunea principală, cât şi în ceea ce priveşte acţiunea adiacentă.

Hotărârea făptuitorului de a săvârşi tâlhăria poate fi luată de la început ori poate să apară în timpul săvârşirii sau după consumarea furtului, în funcţie de intervenţia unor împrejurări pe care acesta nu le-a avut în vedere (de exemplu: împotrivirea victimei).



Tentativa se pedepsește

4. Formele infracţiunii. Actele preparatorii, deşi posibile, nu sunt incriminate. Tentativa se pedepseşte, potrivit dispoziţiilor art. 222 din codul penal.

Infracţiunea de tâlhărie se consumă când executarea acţiunii principale s-a desfăşurat complet şi s-a produs urmarea imediată prin intermediul acţiunii adiacente. Dacă activitatea principală s-a consumat fără ca făptuitorul să fi recurs la acţiunea adiacentă, fapta consumată este furt şi nu tâlhărie.

Tâlhăria este susceptibilă şi de un moment al epuizării în măsura în care acţiunea adiacentă durează în timp, putând fi prelungită şi acţiunea principală.



5. Participaţia penală. Participaţia penală este posibilă sub toate formele prevăzute de lege: coautorat, instigare, complicitate.



Închisoarea

6. Sancţiuni. Infracţiunea în formă simplă se sancţionează cu pedeapsa principală a închisorii de la 3 la 18 ani.

7. Forme agravate sau calificate. Infracţiunea prezintă mai multe forme calificate, dezvoltate de legiuitor în 3 aliniate, pentru fiecare alineat, prevăzându-se o sancţiune diferită. Formele calificate ale tâlhăriei se întâlnesc atunci când fapta este comisă în următoarele împrejurări:



Formele calificate

- ✓ de o persoană mascată, deghizată sau travestită.
- ✓ în timpul nopţii.
- ✓ într-un loc public sau într-un mijloc de transport.
- ✓ de două sau mai multe persoane împreună.
- ✓ de o persoană având asupra sa o armă, o substanţă narcotică ori paralizantă.
- ✓ într-o locuinţă sau în dependinţe ale acesteia.
- ✓ în timpul unei calamităţi.
- ✓ dacă a avut vreuna din urmările arătate în art. 182.
- ✓ dacă a produs consecinţe deosebit de grave sau a avut ca urmare moartea victimei.



a. Agravanta privind săvârşirea tâlhăriei de o persoană mascată, deghizată sau travestită. Periculozitatea sporită a tâlhăriei în această situaţie este dată de siguranţa mai mare a infractorului cu care acţionează la comiterea infracţiunii, ştiind că va fi mult mai greu de recunoscut şi identificat.



Persoană mascată

Prin persoană mascată se înţelege acea persoană care poartă total sau parţial o mască, în acest fel reuşind să-şi ascundă identitatea.

Persoană deghizată

Prin persoană deghizată se înţelege acea persoană care se îmbracă sau îşi aranjează înfăţişarea încât să nu poată fi recunoscută (poartă perucă, îşi vopseşte părul, aplicarea de barbă sau mustaţă artificială, etc.).

Persoană travestită

Prin persoană travestită se înţelege acea persoană care îşi aranjează înfăţişarea şi vestimentaţia pentru a lăsa impresia că este de sex opus decât cel real.



b. Agravanta privind săvârşirea faptei de tâlhărie în timpul nopţii. Comiterea faptei în timpul nopţii amplifică posibilitatea consumării infracţiunii şi pericolul ei social. Se consideră noapte de la lăsarea întunericului şi până la ivirea zorilor, inclusiv. Aprecierea asupra acestui aspect se face în funcţie de anotimp şi loc, ştiut fiind că există diferenţe notabile între iarnă şi vară, precum şi între diferite zone de relief, munte-câmpie, sub aspectul momentului de răsărit şi de apus al soarelui.



În timpul nopţii

Totodată, vizibilitatea poate fi influenţată şi de condiţiile meteo. Agravanta este determinată de realizarea infracţiunii într-un anumit interval de timp.

Infractorul se poate apropia de bunurile pe care vrea să şi le însuşească mai uşor şi fără să fie văzut, are posibilitatea să transporte nestingherit bunurile furate, să le ascundă şi să se sustragă urmăririi.

Această agravantă operează indiferent dacă făptuitorul a profitat sau nu de timpul nopţii, după cum nu prezintă importanţă dacă infractorul a săvârşit doar o parte din activitatea infracţională în timpul nopţii.

Intervenţia agravantei este dată de comiterea faptei într-un anumit timp.

☞

c. *Agravanta privind săvârşirea faptei de tâlhărie într-un loc public sau într-un mijloc de transport.* Prin loc public se înţelege orice loc, care prin natura sau destinaţia lui este în orice moment accesibil publicului chiar dacă nu este prezentă nici o persoană (parcuri, pieţe, bulevarde, etc.), precum şi orice alt loc în care publicul are acces, dar numai în anumite intervale de timp sau numai cu anumite ocazii (magazine, muzee, cafenele, restaurante, cinematografe, etc.). Ne vom raporta în acest sens la dispoziţiile art. 157 din codul penal. În această ultimă situaţie, agravanta va opera, dacă tâlhăria a fost comisă în intervalul de timp cât publicul avea acces în acel loc.

☞ **Loc public**

Agravanta se justifică în această situaţie prin aceea că, într-un loc public fiind prezente, de regulă, mai multe persoane, infractorul îşi poate realiza activitatea infracţională cu şanse sporite de finalizare, aglomerarea de persoane făcând ca victima să nu fie concentrată atât de mult asupra bunurilor pe care le deţine, în acelaşi timp făptuitorul putându-şi pierde mult mai uşor urma.

Tâlhăria săvârşitî într-un mijloc de transport în comun are un caracter mai grav deoarece aglomeraţia, fluxul mare de călători, starea de oboseală a acestora şi imposibilitatea de supraveghere a bagajelor constituie împrejurări de care pot profita infractorii pentru a sustrage diferite bunuri. Mijlocul de transport în comun este acel mijloc care este destinat sau are posibilitatea reală de a transporta mai multe persoane deodată (trenuri, autobuze, tramvaie, avioane, etc.).

Intervenţia agravantei este dată de comiterea faptei într-un anumit loc.

Pentru aceste trei agravante sancţiunea este închisoarea de la 5 la 20 de ani.

☞

d. *Agravanta privind comiterea faptei de tâlhărie de două sau mai multe persoane împreună.* Fapta este mai gravă în acestă situaţie pluralitatea de infractori

fiind apreciată în toate situaţiile în codul nostru penal ca o formă agravată de infracţiune pentru că sporeşte gradul de pericol social al faptei, micşoară posibilitatea victimei de a interveni, de a se apăra şi agravează urmările infracţiunii. Reţinerea acestei agravante face să nu mai poată fi reţinută şi circumstanţa agravantă prevăzută de art. 75 lit. a). Agravanta operează şi atunci când doar una dintre persoane răspunde penal, iar celelalte nu.



e. *Agravanta privind comiterea faptei de tâlhărie de o persoană având asupra sa o armă, o substanţă narcotică ori paralizantă.* În această situaţie, fapta prezintă un pericol social sporit, deoarece făptuitorul se simte mai în siguranţă şi îşi desfăşoară activitatea infracţională cu mai multă dezinvoltură, conştient fiind că prin folosirea mijloacelor pe care le are asupra sa poate intimida sau imobiliza victima.

Pentru existenţa acestei agravante este necesar ca făptuitorul să folosească arma, substanţa narcotică sau paralizantă în momentul săvârşirii furtului.



Armă

Prin armă se înţeleg, potrivit art. 151, instrumentele, piesele sau dispozitivele astfel declarate de lege.

Substanţă narcotică

Prin substanţă narcotică se întelege orice substanţă care are însuşirea de a produce o stare de somnolenţă, de pierdere a cunoştinţei, de diminuare a sensibilităţii şi a reflexelor (eterul, cloroformul, gazele lacrimogene, etc.).

Substanţă paralizantă

Prin substanţă paralizantă se înţelege orice substanţă care are aptitudinea de a diminua temporar capacitatea de autoapărare a victimei.



f. *Agravanta privind săvârşirea faptei de tâlhărie într-o locuinţă sau în dependinţe ale acesteia.* Agravarea se justifică, deoarece aduce o gravă atingere vieţii intime, domestice a victimei şi este de natură să creeze o stare de temere şi nesiguranţă când infractorul pătrunde în locuinţă cu intenţia de a fura cu orice preţ, chiar prin folosirea violenţei.



Locuinţă

Prin locuinţă se înţelege orice loc destinat pentru uzul domestic al uneia sau mai multor persoane şi care este efectiv folosit în acest sens, neavând relevanţă dacă este temporar sau permanent, stabil sau mobil.

În cazul acestei agravante, pătrunderea ilegală în locuinţă nu constituie violare de domiciliu, infracţiunea reglementată de art. 192 fiind absorbită în conţinutul tâlhăriei.



g. *Agravanta privind comiterea faptei de tâlhărie în timpul unei calamităţi.* Prin calamitate se înţelege o stare de fapt prilejuită de un eveniment neaşteptat sau

inevitabil, păgubitoare fie pentru întreaga colectivitate, de exemplu un cutremur, o inundaţie catastrofală, un incendiu de proporţii, o epidemie, fie pentru un anumit număr de oameni, cum ar fi o catastrofă de cale ferată, un naufragiu. Durata calamităţii este dată de momentul ei de început, care reprezintă o situaţie de fapt şi de încetarea ei, momentul final putând fi determinat fie de intervenţia unui act normativ extrapenal care prevede în mod expres că starea de calamitate a încetat, fie de observarea în sine a situaţiei de fapt. Tâlhăria trebuie să fie comisă în acest interval de timp, pentru ca agravanta să opereze. Intervenţia agravantei este dată de comiterea faptei într-un anumit timp.

h. *Agravanta potrivit căreia tâlhăria a avut vreuna din urmările arătate în art. 182.* În acest caz agravarea tâlhăriei este justificată prin consecinţele acţiunii adiacente, adică ale actelor de violenţă exercitate asupra victimei, dacă acestea au produs urmările prevăzute de art. 182 (vătămarea corporală gravă). În cazul în care făptuitorul acţionează cu intenţia de a produce urmările prevăzute în art. 182, acesta va răspunde pentru infracţiunea de tâlhărie, în concurs cu vătămarea corporală gravă.

Pentru aceste cinci agravante sancţiunea este închisoarea de la 7 la 20 de ani.



Consecințe deosebit de grave

i. *Agravanta tâlhăriei care a produs consecinţe deosebit de grave sau care a avut ca urmare moartea victimei.* Conform art. 146 prin consecinţe deosebit de grave se înţelege o pagubă materială mai mare de 200.000 lei noi sau o perturbare deosebit de gravă a activităţii, cauzată vreuneia din unităţile la care se referă art. 145 ori altei persoane juridice sau fizice.



Moartea victimei

Pentru ca moartea victimei să realizeze conţinutul acestei modalităţi de agravare este necesar ca urmarea imediată să fie praeterintenţionată, adică moartea victimei să se fi produs prin depăşirea intenţiei făptuitorului, dar imputabilă acestuia ca rezultat al culpei sale. În cazul în care moartea victimei se datorează intenţiei făptuitorului, atunci suntem în prezenţa unui concurs de infracţiuni: omor calificat (art. 179 lit. h) şi tâlhărie.

Pentru această agravantă sancţiunea este închisoarea de la 15 al 25 de ani şi pedeapsa complementară a interzicerii unor drepturi.

8. Aspecte procesuale. În cazul formei calificate prevăzute de alin. 3, fapta este judecată în primă instanţă de tribunal, iar urmărirea penală este realizată de către procuror.



TEST DE AUTOEVALUARE

Enumerați formele calificate ale infracțiunii de tâlhărie

V. Abuzul de încredere – art. 213 din codul penal.

1. Definirea infracţiunii de abuz de încredere. Potrivit dispoziţiilor art. 213 din codul penal, reprezintă infracţiunea de abuz de încredere, însuşirea unui bun mobil al altuia, deţinut cu orice titlu, sau dispunerea de acest bun pe nedrept ori refuzul de a-l restitui.



Definiție

2. Condiţii preexistente.

2.1. Obiectul infracţiunii.

a) Obiectul juridic special este reprezentat de acele relaţii sociale de ordin patrimonial care implică o anumită încredere pe care participanţii trebuie să şi-o acorde unii altora, relativ la acest aspect.



Încrederea în cadrul relațiilor patrimoniale

b) Obiectul material al infracţiunii este bunul mobil al altuia pe care făptuitorul îl deţine cu orice titlu şi pe care, în mod abuziv, şi-l însuşeşte sau dispune de el.



Bunul mobil

Bunul mobil trebuie să fie deţinut de făptuitor cu orice titlu. Aceasta presupune ca faptuitorul să deţină bunul în virtutea unui raport juridic patrimonial, în baza căruia are fie obligaţia de a-l păstra şi conserva, fie de a-l folosi în anumite condiţii.

2.2. Subiecţii infracţiunii.

a) Subiectul activ poate fi numai persoana care deţine un bun mobil al altuia cu orice titlu. În consecinţă subiectul activ este circumstanţiat.



Subiect activ circumstanțiat

b) Subiectul pasiv este persoana fizică sau juridică de la care autorul a primit cu orice titlu bunul mobil pe care şi l-a însuşit



Subiect pasiv orice persoană

3. Conţinutul constitutiv.

3.1. Latura obiectivă.

a) *Elementul material* se poate realiza fie prin însuşirea bunului, fie prin dispunerea pe nedrept de acel bun sau refuzul de a-l restitui.

Infracţiunea presupune şi o situaţie premisă: şi anume existenţa unui raport juridic prin care bunul este lăsat spre deţinere inculpatului, fără ca neapărat acesta să presupună şi încheierea formală a unui act.

Prin însuşirea unui bun mobil al altuia se înţelege luarea acelui bun în stăpânire de către făptuitor care se comportă ca un proprietar deşi este doar deţinător al bunului.



Însușire



A dispune pe nedrept



Refuzul de restituire

A dispune pe nedrept înseamnă a efectua acte de dispoziţie cu privire la bunul respectiv, şi pe care, potrivit titlului, nu avea dreptul să le facă.

Refuzul de restituire presupune manifestarea de voinţă a făptuitorului de a nu înapoia bunul care i-a fost încredinţat.

Refuzul poate fi expres când făptuitorul declară explicit că nu înţelege să restituie bunul sau tacit când rezultă din manifestarea acestuia (de exemplu, făptuitorul susţine neadevărat că bunul s-a distrus).

Refuzul presupune în mod normal o cerere de restituire. Aceasta trebuie adresată la data scadenţei; lipsa cererii urmată de refuzul detentorului de a înapoia bunul conduc la inexistenţa infracţiunii.

Cererea de restituire trebuie adresată detentorului de către persoana sau persoanele îndreptăţite.

b) Urmarea imediată constă în modificarea situaţiei bunului şi crearea unei situaţii contrare celei care ar fi trebuit să existe dacă nu ar fi fost încălcată în mod abuziv încrederea acordată făptuitorului.

c) Legătura de cauzalitate rezultă implicit din săvârşirea acţiunilor descrise în norma de incriminare.



Intenția

3.2. Latura subiectivă. Infracţiunea se comite cu intenţie.



Tentativa nu se pedepsește

4. Formele infracţiunii. Actele preparatorii şi tentativa, deşi posibile, nu sunt pedepsite. Legea sancţioneaza numai forma consumată a infracţiunii. Consumarea are loc o dată cu executarea în întregime a oricareia dintre acţiunile ce formează elementul material.



5. Participaţia penală este posibilă în toate formele sale.



Amenda și închisoarea

6. Sancţiuni. Infracţiunea este sancţionată cu o pedeapsa principală alternativă a închisorii de la 3 luni la 4 ani sau cu amenda.

7. Aspecte procesuale. În cazul în care bunul este proprietate privată, acţiunea penală se pune în mişcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate. Împăcarea părţilor înlătură răspunderea penală.



TEST DE AUTOEVALUARE

Delimitați abuzul de încredere de furt.

VI. Gestiunea frauduloasă – art. 214 din codul penal.



Definiție

1. Definirea infracţiunii de gestiune frauduloasă. Potrivit dispoziţiilor art. 214 din codul penal, reprezintă infracţiunea de gestiune frauduloasă, pricinuirea de pagube unei persoane, cu rea-credinţă, cu ocazia administrării ori conservării bunurilor acesteia, de către cel care are ori trebuie să aibă grija administrării sau conservării acelor bunuri. Fapta este mai gravă dacă este săvârşită în scopul de a dobândi un folos material.

2. Condiţii preexistente.

2.1. Obiectul infracţiunii.



Încrederea în relațiile patrimoniale

a) Obiectul juridic special este reprezentat de relaţiile sociale privitoare la patrimoniu care se statornicesc pe baza încrederii acordate unei persoane de către alta, care îi încredinţează bunuri pentru administrare sau conservare.



Un bun mobil sau imobil

b) Obiectul material Constituie obiect material al infracţiunii de gestiune frauduloasă orice bun mobil sau imobil ce aparţine altei persoane şi care a fost dat făptuitorului spre administrare sau conservare.

Obiectul material se poate înfăţişa şi ca o universalitate de bunuri.

2.2. Subiecţii infracţiunii.



Subiectul activ este circumstanțiat

a) Subiectul activ poate fi numai persoana care are sarcina de a administra sau conserva bunurile unei alte persoane.

Titlul pe baza căruia autorul deţine bunul în privinţa căruia are însărcinarea de administrare sau conservare poate să rezulte din lege, contract şi după unii autori, din cvasicontract.

În ceea ce priveşte participaţia penală, aceasta este posibilă în toate formele sale cu precizarea ca, în cazul coautoratului, toţi participanţii trebuie să aibă în comun sarcina administrării sau conservării bunurilor altei persoane şi impreună să comită actele pricinuitoare de pagube.



Aceea persoană fizică sau juridică căreia îi aparțin bunurile

b) Subiectul pasiv este persoana fizică sau juridică căreia îi aparţin bunurile şi căreia i s-au produs pagube prin activitatea de gestionare frauduloasă.

3. Conţinutul constitutiv.

3.1. Latura obiectivă.

a) *Elementul material* se poate realiza prin orice acţiune sau inacţiune păgubitoare pentru proprietarul bunurilor, săvârşită de făptuitor, cu prilejul conservării sau administrării bunurilor încredinţate.

Pentru existenţa elementului material, trebuie îndeplinite următoarele condiţii:

- ✓ existenţa unui raport juridic potrivit căruia o persoană are însărcinarea de a administra sau conserva bunurile, averea sau o parte din averea unei persoane;
- ✓ bunurile să se afle în posesia sau detenţia făptuitorului;
- ✓ făptuitorul să aibă de drept sau de fapt gestionarea sau administrarea bunurilor respective.



A administra

A administra bunuri înseamna a desfăşura o activitate gospodărească corespunzătoare naturii şi destinaţiei acelor bunuri.



A conserva

A conserva bunuri înseamnă a lua măsuri de pază şi apărare a acelor bunuri pentru a nu fi distruse sau degradate.

b) Urmarea imediată constă în diminuarea patrimoniului subiectului pasiv, în urma acţiunii ilicite a subiectului activ.

Paguba trebuie să fie materială, certă şi efectivă.

c) Legătura de cauzalitate De regulă, rezultă din materialitatea faptei.

☞ **Intenție**

3.2. Latura subiectivă. Infracţiunea se comite cu intenţie şi rezultă din modul de redactare al textului de lege, care foloseşte expresia „*rea-credinţă*”.

☞ **Tentativa nu se pedepsește**

4. Formele infracţiunii. Actele preparatorii şi tentativa, deşi posibile, nu sunt pedepsite.

Legea sancţionează numai forma consumată a infracţiunii care se realizează în momentul în care sunt executate actele ce constituie elementul material şi se produce urmarea imediată.

☞

5. Participaţia penală este posibilă în toate formele sale.

☞ **Închisoarea**

6. Sancţiuni. Infracţiunea este sancţionată cu pedeapsa principală a închisorii de la 6 luni la 5 ani.

☞ **Scopul dobândirii unui folos material**

7. Forme calificate sau agravante. Infracţiunea prezintă o singură variantă agravantă, care este determinată scopul calificat. Cu alte cuvinte dacă fapta de gestiune frauduloasă în forma tip este comisă în scopul de a dobândi un folos material, ea este apreciată ca având un pericol social mai mare, fiind sancţionată cu închisoarea de la 3 la 10 ani.

8. Aspecte procesuale. În cazul în care bunul este proprietate privată, acţiunea penală se pune în mişcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate. Împăcarea părţilor înlătură răspunderea penală.



TEST DE AUTOEVALUARE

Definiți termenii de administrare și conservare de bunuri din perspectiva art. 214

VII. Înşelăciunea – art. 215 din codul penal.



Definiție

1. Definirea infracţiunii de înşelăciune. Potrivit dispoziţiilor art. 215 din codul penal, reprezintă infracţiunea de înşelăciune, inducerea în eroare a unei persoane, prin prezentarea ca adevărată a unei fapte mincinoase sau ca mincinoasă a unei fapte adevărate, în scopul de a obţine pentru sine sau pentru altul un folos material injust şi dacă s-a pricinuit o pagubă. Fapta este mai gravă dacă înşelăciunea săvârşită prin folosirea de nume sau calităţi mincinoase ori de alte mijloace frauduloase. De asemenea, reprezintă înşelăciune în convenţii inducerea sau menţinerea în eroare a unei persoane, cu prilejul încheierii sau executării unui contract, săvârşită în aşa fel încât fără această eroare cel înşelat nu ar fi încheiat sau executat contractul în condiţiile stipulate. Tot înşelăciune este calificată şi fapta de a emite un cec sau un alt instrument de plată asupra unei instituţii de credit sau unei persoane, ştiind că pentru valorificarea lui nu exista provizia sau acoperirea necesară sau că nu va exista până la termenul convenit între părţi, precum şi fapta de a retrage, după emitere, provizia, în totul sau în parte, ori de a interzice trasului de a plăti înainte de expirarea termenului de prezentare, în scopul arătat în alin. 1, dacă s-a pricinuit o pagubă posesorului cecului sau a altui instrument de plată. Infracţiunea în forma ei cea mai gravă poate produce consecinţe deosebit de grave.

2. Condiţii preexistente.



Relațiile patrimoniale

2.1. Obiectul infracţiunii. *a) Obiectul juridic special* este reprezentat de relaţiile sociale de ordin patrimonial a căror dezvoltare implică buna credinţă şi încrederea participanţilor la aceste raporturi.



Bunuri mobile, imobile sau înscrisuri

b) Obiectul material al infracţiunii de înşelăciune poate fi reprezentat de bunuri mobile, înscrisuri cu valoare patrimonială, precum şi bunuri imobile asupra cărora poartă manevrele frauduloase.

2.2. Subiecţii infracţiunii.



Orice persoană

a) Subiectul activ este necircumstanţiat, putând fi orice persoană care îndeplineşte condiţiile legale de responsabilitate. Dacă subiectul activ prezintă calitatea de funcţionar public, atunci nu vom avea infracţiunea de înşelăciune ci pe cea de abuz în serviciu.

b) Subiectul pasiv poate fi orice persoană fizică sau juridică.

3. Conţinutul constitutiv.

3.1. Latura obiectivă.

a) *Elementul material* este reprezentat de o acţiune frauduloasă de inducere în eroare a victimei, prin prezentarea ca adevarată a unei situaţii mincinoase sau ca mincinoasă a unei situaţii adevărate. Prezentarea denaturată sau alterată a realităţii trebuie să fie aptă de a inspira încrederea victimei şi de a o induce în eroare sau de a o menţine în eroarea produsă anterior. Pentru existenţa infracţiunii în această modalitate, nu are relevanţă dacă victima s-a lăsat mai greu sau mai uşor indus în eroare. Acţiunea de inducere în eroare se poate realiza prin orice mijloc.

b) Urmarea imediată constă în cauzarea unei pagube patrimoniului public sau privat. Prin pagubă se înţelege, în accepţiunea art. 215, un prejudiciu material efectiv şi cert cauzat unei persoane fizice sau juridice private sau publice. Urmarea imediată este specifică acestei infracţiuni, fără existenţa ei fapta va rămâne eventual în stadiul de tentativă.

c) Legătura de cauzalitate Pentru realizarea laturii obiective a infracţiunii de înşelăciune între acţiunea ce constituie elementul material şi urmarea imediată trebuie să existe o legătură de cauzalitate.



Intenția directă

3.2. Latura subiectivă. Unica formă de vinovăţie posibilă în cazul infracţiunii de înşelăciune este intenţia directă. Mai mult chiar, în cazul acestei infracţiuni avem prezent şi un scop calificat, şi anume de a obţine pentru sine sau pentru altul un folos material injust.



Tentativa se pedepsește

4. Formele infracţiunii. Actele preparatorii, deşi posibile, nu sunt pedepsite de lege. Tentativa se pedepseşte, potrivit art. 222 din codul penal.

Infracţiunea de înşelăciune se consumă în momentul în care se produce rezultatul socialmente periculos, respectiv paguba efectivă în patrimoniul celui înşelat.



5. Participaţia penală este posibilă în toate formele: coautorat, instigare, complicitate.



Închisoarea

6. Sancţiuni. Infracţiunea este sancţionată cu pedeapsa principală a închisorii de la 6 luni la 12 ani. Remarcăm aceeaşi disproporţie între limita minimă şi cea maximă a pedepsei, care nu este de natură a crea posibilitatea ueni individualizări mai corecte a instanţei, ba din contră ar putea crea unele inegalităţi şi inechităţi evidente şi supărătoare prin raportare la alţi infractori ce au comis fapte mult mai grave.

7. Forme calificate sau agravante. Infracţiunea prezintă mai multe forme calificate. Va fi reţinută o formă calificată a infracţiunii de înşelăciune, în una din următoarele împrejurări:



Formele calificate

- ✓ prin folosire de nume sau calităţi mincinoase ori de alte mijloace Dacă mijlocul fraudulos constituie prin el însuşi o infracţiune, se aplică regulile privind concursul de infracţiuni.
- ✓ inducerea sau menţinerea în eroare a unei persoane cu prilejul încheierii sau executării unui contract, săvârşită în aşa fel încât, fără această eroare, cel înşelat nu ar fi încheiat sau executat contractul în condiţiile stipulate.
- ✓ emiterea unui cec asupra unei instituţii de credit sau unei persoane, ştiind că pentru valorificarea lui nu există provizia sau acoperirea necesară, precum şi fapta de a retrage, după emitere, provizia, în totul sau în parte, ori de a interzice trasului de a plăti înainte de expirarea termenului de prezentare, în scopul arătat în alin. 1, dacă s-a pricinuit o pagubă posesorului cecului.
- ✓ înşelăciunea care a avut consecinţe deosebit de grave.



a. *Agravanta comisă prin prin folosire de nume sau calităţi mincinoase.* Potrivit alin. 2 înşelăciunea se poate realiza şi prin folosirea de nume sau calităţi mincinoase.



Folosirea de nume mincinoase

Folosirea de nume mincinoase presupune utilizarea unui nume care nu aparţine în realitate făptuitorului. Acesta fie că este "împrumutat" de la o altă persoană în locul căreia se recomăndă, fie că este un nume imaginar, inventat pentru ca infractorul să-şi ascundă adevărata sa identitate.



Folosirea de calități mincinoase

Folosirea de calităţi mincinoase presupune utilizarea unor funcţii sau titluri pe care infractorul nu le are în realitate (de exemplu, se prezintă ca fiind magistrate, ofiţer de poliţie, etc.).



Mijloc fraudulos

Prin mijloc fraudulos se înţelege acel mijloc care este veridic şi în mod obişnuit inspiră încrede, dar care, în realitate, este mincinos (de exemplu, depunerea în gaj a unor bunuri care aparţin altuia).

Atunci când mijlocul folosit la săvârşirea infracţiunii constituie prin el însuşi infracţiune, se vor aplica regulile de la concursul de infracţiuni.

Sancţiunea, în acest caz este închisoarea de la 3 la 15 ani.



b. *Agravanta comisă prin inducerea sau menţinerea în eroare a unei persoane cu prilejul încheierii sau executării unui contract.* Pentru a se putea reţine

infracţiunea de înşelăciune cu prilejul încheierii sau executării unui contract, trebuie îndeplinite următoarele condiţii:

- ✓ să aibă loc încheierea sau executarea unui contract.
- ✓ subiectul activ să inducă sau să menţină în eroare subiectul pasiv cu prilejul încheierii sau executării contractului.
- ✓ acţiunea de amăgire să determine pe cei induşi sau menţinuţi în eroare să încheie sau să execute contractul.
- ✓ acţiunea de amăgire să fie săvârşită cu intenţie.



c. Agravanta privind emiterea unui CEC fără acoperire. Potrivit alin. 4 infracţiunea de înşelăciune se poate comite şi prin emiterea uni cec sau a unui alt instrument de plată asupra unei instituţii de credit sau unei persoane, ştiind că pentru valorificarea lui nu există provizia sau acoperirea necesară sau nu va exista până la termenul convenit între parţi, precum şi prin retragerea, după emitere, a proviziei, în totul sau în parte, ori de a interzice trasului de a plăti înainte de expirarea termenului de prezentare, în scopul arătat în alin. 1, dacă s-a pricinuit o pagubă posesorului cecului sau a altui instrument de plată.



Tras, trăgător, beneficiar

Trasul este persoana care are ordin de la o altă persoană numită trăgător să execute obligaţia de plată a unei sume determinate în favoarea unei a treia persoane numită beneficiar, la scadenţa şi la locul menţionate în instrumentul de plata.

În concret, trăgătorul poate să ceară trasului (de regulă, o bancă) să nu execute ordinul de plată spre a-l înşela pe beneficiar.



d. Agravanta prin care s-au produs consecinţe deosebit de grave. La fel ca şi în alte situaţii ne vom raporta la dispoziţiile art. 146 pentru definirea consecinţelor deosebit de grave. Situaţia va fi apreciată de judecător în baza probelor din dosar. Sancţiunea este închisoarea de la 10 la 20 de ani însoţită de pedepasa complementară a interzicerii unor drepturi.

8. Aspecte procesuale. În cazul în care infracţiunea a produs consecinţe deosebit de grave fapta este judecată de tribunal în primă instanţă.



TEST DE AUTOEVALUARE

Enumerați formele calificate ale infracțiunii de tâlhărie

VIII. Tulburarea de posesie – art. 220 din codul penal.



Definiție

1. Definirea infracţiunii de tulburare de posesie. Potrivit dispoziţiilor art. 220 din codul penal, reprezintă infracţiunea de tulburare de posesie ocuparea, în întregime sau în parte, fără drept, a unui imobil aflat în posesia altuia, fără consimţământul acestuia sau fără aprobare prealabilă primită în condiţiile legii, ori refuzul de a elibera imobilul astfel ocupat. Fapta este mai gravă dacă se săvârşeşte prin violenţă sau ameninţare ori prin desfiinţarea semnelor de hotar sau a reperelor de marcare. Fapta este cu atât mai gravă dacă fapta prevăzută anterior se săvârşeşte de două sau mai multe persoane împreună..

2. Condiţii preexistente.

2.1. Obiectul infracţiunii.



Stăpânirea legitimă a imobilelor.

a) Obiectul juridic special este reprezentat de relaţiile sociale cu caracter patrimonial referitoare la securitatea imobilelor, la starea lor paşnică de posesie, bunuri care aparţin de drept unor persoane fizice sau juridice.



Forma calificată – obiect juridic special complex

Infracţiunea are şi un *obiect juridic secundar* reprezentat de relaţiile sociale privitoare la sănătatea, integritatea fizică şi libertatea pshică a persoanelor, precum şi de relaţiile sociale referitoare la păstrarea integrităţii fizice a diferitelor bunuri (semne de hotar).



Un bun imobil

b) Obiectul material în cazul infracţiunii de tulburare de posesie este reprezentat de un imobil care poate aparţine unei persoane fizice sau juridice.

În cazul săvârşirii faptei prin violenţă, *obiectul material* este corpul persoanei, iar în cazul desfiinţării sau strămutării semnelor de hotar, *obiectul material* este reprezentat de semnul de hotar.

2.2. Subiecţii infracţiunii.



Orice persoană

a) Subiectul activ este necircumstanţiat, el putând fi orice persoană care îndeplineşte condiţiile legale de responsabilitate. Poate avea această calitate însuşi proprietarul imobilului, dacă în momentul săvârşirii infracţiunii imobilul se afla în posesia legitimă a altei persoane (locatar, uzufructuar, coproprietar).



Orice persoană

b) Subiectul pasiv este persoana fizică sau juridică în posesia căreia se afla imobilul în momentul săvârşirii faptei.

3. Conţinutul constitutiv.

3.1. Latura obiectivă.

a) *Elementul material* *Elementul material* se realizează printr-o acţiune de ocupare în întregime sau în parte a unui imobil aflat în posesia altei persoane.

Pentru existenţa infracţiunii, se cere ca ocuparea să se facă fără drept.



Desființarea semnelor de hotar

Prin desfiinţarea semnelor de hotar se înţelege fie distrugerea acestora, fie mutarea lor de la locul unde se aflau şi transportarea ori aruncarea în altă parte, aşa încât să nu mai fie hotar. Prin strămutarea sau mutarea semnelor de hotar se înţelege deplasarea acestora în interiorul terenului asupra căruia se efectuează acţiunea de ocupare, aşa încât o parte din acest teren să facă obiectul ocupării. Înfiinţarea semnelor de hotar semnifică edificarea acestora acolo unde nu existau.



Refuzul de a elibera un teren

Refuzul de a elibera terenul ocupat fără drept presupune o manifestare de voinţă expresă şi anterioară a posesorului de drept al imobilului ocupat, urmată de manifestarea de voinţă expresă a făptuitorului de respingere sau de ignorare a cererii.

b) Urmarea imediată constă în schimbarea ilicită a stării de fapt pe care imobilul o avea sub aspectul posesiei.

c) Legătura de cauzalitate Între acţiunea ce constituie elementul material şi urmarea imediată, trebuie să existe o legătură de cauzalitate.



Intenție

3.2. Latura subiectivă. Sub aspectul vinovăţiei, infracţiunea de tulburare de posesie se săvârşeşte cu intenţie directă sau indirectă.

4. Formele infracţiunii. Actele preparatorii şi tentativa, deşi posibile, nu sunt incriminate.



Tentativa nu se pedepsește

Tulburarea de posesie se consumă în momentul în care făptuitorul ia în stăpânire imobilul.

Infracţiunea este susceptibilă şi de un moment al epuizării care coincide cu încetarea ocupării, tulburarea de posesie având în această situaţie caracter continuu.



5. Participaţia penală este posibilă în toate formele: coautorat, instigare, complicitate.



închisoarea

6. Sancţiuni. În cadrul formei tip infracţiunea se sancţionează cu pedeapsa principală a închisorii de al 1 la 5 ani.

7. Forme calificate sau agravante. Infracţiunea prezintă mai multe forme calificate. Va fi reţinută o formă calificată a infracţiunii de tulburare de posesie, în una din următoarele împrejurări:



Formele calificate

- ✓ dacă fapta prevăzută în alin. 1 se săvârşeşte prin violenţă sau ameninţare ori prin desfiinţarea semnelor de hotar, a reperelor de marcare. Sancţiunea în acest caz este pedeapsa principală a închisorii de al 2 la 7 ani. În cazul acestei agravante, infracţiunea capătă un caracter complex, de unde şi obiectul juridic special este unul complex, fiind reprezentat în plan secund de relaţiile privind integritatea corporală şi sănătatea, precum şi de cele privind libertatea de decizie a persoanei.
- ✓ dacă fapta prevăzută în alin. 2 se săvârşeşte de două sau mai multe persoane împreună. Sancţiunea în acest caz este pedeapsa principală a închisorii de al 3 la 15 ani.

8. Aspecte procesuale. Cu toate că acţiunea penală se porneşte din oficiu, legea permite împăcarea părţilor, ce reprzeintă una din cauzele care înlătură răspunderea penală.



TEST DE AUTOEVALUARE

Dați exemple de tulburare de posesie.

IX. Tăinuirea – art. 221 din codul penal.


Definiție

1. Definirea infracţiunii de tăinuire. Potrivit dispoziţiilor art. 221 din codul penal, reprezintă infracţiunea de tăinuire primirea, dobândirea sau transformarea unui bun ori înlesnirea valorificării acestuia, cunoscând că bunul provine din săvârşirea unei fapte prevăzute de legea penală, dacă prin aceasta s-a urmărit obţinerea, pentru sine ori pentru altul, a unui folos material.

2. Condiţii preexistente.

2.1. Obiectul infracţiunii.

☞ **Infracțiune complexă - Obiect juridic special complex**

a) Obiectul juridic special. Infracţiunea are un caracter complex. De aceea, ea prezintă un <u>obiect juridic principal</u> concretizat în relaţiile sociale privind patrimoniul a căror naştere, desfăşurare şi dezvoltare sunt condiţionate de apărarea patrimoniului persoanelor împotriva faptelor de tăinuire. Obiectul juridic secundar este reprezentat de relaţiile sociale privind realizarea în bune condiţii a actului de justiţie.

☞ **Bunurile tăinuite**

b) Obiectul material este constituit de bunul sau bunurile care provin din săvârşirea unor fapte prevăzute de legea penală şi asupra cărora are loc acţiunea specifică tăinuirii.

2.2. Subiecţii infracţiunii.

a) Subiectul activ poate fi orice persoană care îndeplineşte condiţiile legale pentru a răspunde penal.

Orice persoană

Totuşi, nu poate comite infracţiunea de tăinuire complicele la o infracţiune, atunci când complicitatea s-a realizat prin promisiunea de tăinuire, chiar dacă acesta a şi realizat în concret una din acţiunile alternative ale infracţiunii de tăinuire.

b) Subiectul pasiv este persoana fizică sau juridică, publică sau privată, în paguba căreia s-a săvârşit infracţiunea din care provine bunul tăinuit.

3. Conţinutul constitutiv.

3.1. Latura obiectivă.

a) *Elementul material* se realizează, fie printr-o acţiune de primire, dobândire, transformare a unui bun care provine din săvârşirea unei fapte prevăzută de legea penală, fie printr-o acţiune de înlesnire a valorificării unui astfel de bun.

☞ **Primirea**

<u>Primirea</u> presupune acţiunea făptuitorului care acceptă să deţină un bun care provine din săvârşirea unei infracţiuni sub formă de depozit, gaj, comodat.

Dobândirea

<u>Dobândirea</u> presupune achiziţionarea de către făptuitor a unui bun, cunoscând că acesta provine din săvârşirea unei infracţiuni.



Transformarea

Înlesnirea valorificării

Transformarea presupune a modifica forma sau substanţa bunului prin topire, prelucrare, montare, etc.

Înlesnirea valorificării înseamnă a ajuta în orice mod o persoană să valorifice, să vândă bunul provenit din săvârşirea unei fapte prevăzută de legea penală.

b) Urmarea imediată constă în schimbarea situaţiei de fapt a bunului, prin trecerea lui în altă sferă patrimonială ori prin modificarea substanţei bunului în cazul transformării.

c) Legătura de cauzalitate Între acţiunea ce constituie elementul material şi urmarea imediată, trebuie să existe o legătură de cauzalitate.



Intenție
Scop calificat

3.2. Latura subiectivă. Infracţiunea de tăinuire se săvârşeşte cu intenţie directă calificată prin scop (obţinerea unui folos pentru sine sau pentru altul).

Dacă prin săvârşirea acţiunilor specifice tăinuirii, făptuitorul nu a urmărit obţinerea unui folos material, fapta nu va constitui infracţiunea de tăinuire, ci vor fi aplicabile dispoziţiile art. 264 privitoare la favorizarea infractorului.

Pentru întregirea laturii subiective, este necesar ca făptuitorul să fi cunoscut că bunul provine din săvârşirea unei fapte prevăzută de legea penală, în caz contrar nefiind aplicabile dispoziţiile art. 221 Cod pen.



Tentativa un se sancționează

4. Formele infracţiunii. Actele preparatorii şi tentativa, deşi posibile, nu sunt pedepsite de lege.

Infracţiunea se consumă în momentul executării în întregime cu intenţie a uneia din următoarele acţiuni: primirea, dobândirea, transformarea, înlesnirea valorificării bunului provenit din săvârşirea unei fapte prevăzute de legea penală, făptuitorul cunoscând provenienţa reală a acestuia.

În cazul dobândirii, transformării sau înlesnirii valorificării, activitatea infracţională poate avea şi un caracter continuat, când actele respective sunt săvârşite la diferite intervale de timp, în baza aceleiaşi rezoluţii infracţionale.



5. Participaţia penală este posibilă în toate formele: coautorat, instigare, complicitate.



Închisoarea

6. Sancţiuni. Infracţiunea se sancţionează cu pedeapsa principală a închisorii de al 3 luni la 7 ani, fără ca sancţiunea aplicată pentru tăinuire să depăşească pedeapsa aplicată pentru infracţiunea din care provine bunul. Tăinuirea comisă de soţ sau de o rudă apropiată nu se sancţionează, potrivit alin. 2 al art. 221.



TEST DE AUTOEVALUARE

Delimitați infracțiunea de tăinuire de cea de furt



BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ

I. Tratate şi monografii.

1. A. Boroi, *Drept penal . Partea specială,* Ed. Ch. Beck, Bucureşti, 2006.

2. C. Bulai şi B. N. Bulai, *Manual de drept penal* – Partea generală, Ed. Universul Juridic, Bucureşti, 2007.

3. O. Mastacan, *Elemente de drept penal - partea specială*, Ed. Bibliotheca, Târgovişte, 2006.

4. V. Dobrinoiu, Gh. Nistoreanu, şi ceilalţi, *Drept penal – Partea specială,* Ed. Europa Nova, Bucureşti, 1999.

II. Legi penale.

1. Codul penal actualizat.

IV. Jurisprudenţă.

1. L. Lefterache, I. Nedelcu, F. Vasile, *Jurisprudenţa instanţei supreme (în materie penală). Unificarea practicii judiciare (1969-2008)*, Ed. Universul Juridic, Bucureşti, 2008.

2. G. Ionescu, I. Ionescu „*Probleme de drept din jurisprudenţa Curţii Supreme de Justiţie în materie penală***”,** Ed. Juris Argessis, Bucureşti, 2002.

IV. Site-uri oficiale.

1. Site-ul oficial al Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie, www.scj.ro .

2. Site-ul oficial al Minitsrului de Justiţie, www.just.ro .



TEMĂ DE REFLECŢIE

Înşelăciunea în convenţii şi prin emitere de cec-uri.

MODELE DE ÎNTREBĂRI

1. Obiectul material al infracţiunilor contra patrimoniului.
2. Latura obiectivă a infracţiunii de furt simplu.
3. Prezentaţi patru din formele calificate ale infracţiunii de furt.
4. Prezentaţi formele calificate ale infracţiunii de furt care vizează existenţa unui obiect material aparte.
5. Furtul la plângere prealabilă.
6. Latura obiectivă a infracţiunii de tâlhărie.
7. Prezentaţi patru din formele calificate ale infracţiunii de tâlhărie.
8. Prezentaţi infracţiunea de abuz de încredere.
9. Prezentaţi infracţiunea de gestiune frauduloasă.
10. Prezentaţi formele agravate ale infracţiunii de înşelăciune.
11. Prezentaţi infracţiunea de tulburare de posesie.
12. Prezentaţi infracţiunea de tăinuire.

RĂSPUNSURI LA ÎNTREBĂRI

1. A se vedea pag. 144, 161, 169, 172, 174, 179 și 182.
2. A se vedea pag. 145-147.
3. A se vedea pag. 150-158.
4. A se vedea pag. 156-157.
5. A se vedea pag. 159-160.
6. A se vedea pag. 162-163.
7. A se vedea pag. 164-167.
8. A se vedea pag. 169-170.
9. A se vedea pag. 171-173.
10. A se vedea pag. 176-177.
11. A se vedea pag. 179-181.
12. A se vedea pag. 182-183.